

θαλασσινοί Απόηχοι

«ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ»
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
Ε.Ε.Λ.
2024

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ • ΕΤΟΣ 35ο • ΤΕΥΧΟΣ 191 • ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2026

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΠΝ ΚΑΙ ΛΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ **ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ ΑΠΟΗΧΟΙ** από το 1992

ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2026 | ΤΕΥΧΟΣ 191 | ISSN 1105-6779

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού

Ι. Παπαρρηγοπούλου & Π.Π. Γερμανού,, Πλατεία Κλαυθμώνος 105 61 Αθήνα

www.eaan.gr

Τηλ: 210 33.10.430 - 210 33.10.431

e-mail: info@eaan.gr

Copyright: © ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ ΑΠΟΗΧΟΙ

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΕΑΑΝ

Τιμή τεύχους: 4 €

Ετήσια συνδρομή: 24 €

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Αντιναύαρχος ε.α. **Θεόδωρος Γερούκης** ΠΝ (ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΑΑΝ)

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Πλοίαρχος (Ε) ε.α. **Γρηγόριος Γεωργακόπουλος** ΠΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ναύαρχος ΛΣ ε.α. **Θεόδωρος Φουστάνος**

Υποναύαρχος ε.α. **Συμεών Κωνσταντινίδης** ΠΝ

Πλοίαρχος (Ε) ε.α. **Ανδρέας Αναστασόπουλος** ΠΝ

Πλοίαρχος (Ε) ε.α. **Βασίλης Κατσαμπής** ΠΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: Ανθυποπλοίαρχος ΛΣ **Άννα Φραγκιαδάκη**

ΠΑΡΑΓΩΓΗ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Κ. Πλέτσας Ζ. Κάρδαρη Ο.Ε.

Χαρ. Τρικούπη 107, 114 73 Αθήνα • τηλ: 210 36 07 132 - 210 38 20 148 • e-mail: info@typografio.gr • www.typografio.gr

Όροι για τη δημοσίευση στο περιοδικό «Θαλασσινοί Απόηχοι»

- Το ΔΣ/ΕΑΑΝ, ύστερα από την εισήγηση της Συντακτικής Επιτροπής του περιοδικού, για τα επιλεγμένα άρθρα/κείμενα που δημοσιεύονται στο περιοδικό «Θαλασσινοί Απόηχοι», αποφασίζει τα ακόλουθα:
  - Τα άρθρα/κείμενα γενικού και ειδικού ενδιαφέροντος, να χωρίζονται σε ενότητες, με επικεφαλίδα από τον/την συγγραφέα. Η έκτασή τους να μην υπερβαίνει τις τέσσερις σελίδες, ενώ η έγκριση θα αφορά την αυτοτελή δημοσίευσή τους και όχι την δημοσίευση σε συνέχειες. Η επιτροπή **δεν αναλαμβάνει** την διόρθωση των υφιστάμενων άρθρων/κειμένων, αλλά εάν το κρίνει απαραίτητο, μπορεί κατά την κρίση της να επισημάνει στους συντάκτριες/τες, τα σημεία εκείνα που δύνανται να επαναδιατυπωθούν ή και να αφαιρεθούν, βάσει πάντα των όρων δημοσίευσης.
  - Τα άρθρα/κείμενα να κυμαίνονται από τις 1000-2500 λέξεις και να υποβάλλονται σε ηλεκτρονική μορφή word. Επίσης, να αναγράφονται πλήρως τα στοιχεία των συντακτριών/ών, καθώς και τυχόν πληροφορίες που αφορούν την επιστημονική τους κατάρτιση και εφόσον υπάρχουν οι πηγές των άρθρων.
  - Τα άρθρα - κείμενα που έχουν υβριστικό, συκοφαντικό, ρατσιστικό, κομματικό περιεχόμενο, ή προσωπικές επιθέσεις θα απορρίπτονται. Επίσης, όσα εξ' αυτών επιχειρούν να αποδώσουν αμφίσημη, διφορούμενη ή στρεβλή εικόνα για τους θεσμούς και τα σύμβολα του έθνους θα απορρίπτονται άνευ ενημέρωσης προς τους συντάκτριες/τες.
  - Τα άρθρα/κείμενα που έχουν σαφή αναφορά σε ιστορικά γεγονότα ή θέματα επιστημονικού ενδιαφέροντος, να εφαρμόζουν την δομή της ακαδημαϊκής πρακτικής. Η συντακτική επιτροπή συντάσσεται πλήρως με τις οδηγίες και τους κανονισμούς που αφορούν την ορθή συγγραφή.
  - Να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο έντυπο της ΕΑΑΝ ή σε άλλο έντυπο, δηλαδή να είναι πρωτότυπα και όχι αντίγραφα με ευθύνη των συγγραφέων. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύνανται να δημοσιεύονται άρθρα/κείμενα ειδικού ενδιαφέροντος κατά την κρίση της συντακτικής επιτροπής από περιοδικά, βιβλία, έντυπα κ.λπ. σύμφωνα με τα κεκανοισμένα.
  - Τα μη δημοσιευμένα άρθρα-κείμενα, θα τίθενται στο αρχείο του περιοδικού για πιθανή μελλοντική αξιοποίησή τους.
  - Το περιεχόμενο εκάστου άρθρου-κειμένου απηχεί τις προσωπικές απόψεις των συντακτριών/τών και δε δεσμεύει την ΕΑΑΝ και το περιοδικό.
  - Οι συντάκτριες/τες, να λαμβάνουν υπόψιν τους τις αρχές και τις αξίες από τις οποίες εμφορούνται τα στελέχη του Πολεμικού Ναυτικού και του Λιμενικού Σώματος.
  - Οι ενδιαφερόμενες/οι που επιθυμούν την δημοσίευση άρθρων ή κειμένων τους στο περιοδικό, παρακαλούνται όπως τα αποστέλλουν αποκλειστικά στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: periodiko@eaan.gr
- Το ΔΣ/ΕΑΑΝ αποφασίζει και **εγκρίνει ομόφωνα**.

Περιεχόμενα

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΘΕΜΑ

Οί έπτά λόγιο τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω στὸν Σταυρό 4
Τοῦ Ἀρχιμανδρίτη π. Ἰερωνύμου Φράγκου

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ 5

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ 7

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΔΙΕΘΝΗ

Ναυμαχία των Πατρών 20 Φεβρουαρίου 1822 14
Του Βλάσιου Οικονόμου Ανθυποπλοίαρχου (Ε) ΠΝ

Η αμφιλεγόμενη προσωπικότητα του
Αριστείδη Στεργιάδη 18
Του Δημητρίου Β. Ζαμπίκου Υποναύαρχου Λ.Σ. ε.α.

Η «Παγίδα του Θουκυδίδη» στη Σημερινή
Πραγματικότητα 21
Του Γεώργιου Καϊμακτσή Ταξίαρχου (Α.Σ) ε.α.

Η μάχη της Κλεισόβας Μέρος Β΄ (25-3-1826) 26
Του Νίκου Ασημακόπουλου, ιστορικού

Το καταδρομικόν Ἀρκάδιον (Σεϊτάν Παπόρ) 30
Του Αντώνη Ζωϊδάκη Αντιναύαρχου ε.α. ΠΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Η Ελληνική Αποκλειστική Οικονομική
Ζώνη με τη Λιβύη 36
Του Κωνσταντίνου Βαρβαρέσου Αντιναύαρχου ε.α. ΠΝ

«Από τον Κώδικα στην Τεχνητή Νοημοσύνη:
Οι ευκαιρίες και ο ανθρώπινος παράγοντας» 40
Της Χρύσας Κυριαζή Σημαιοφόρου (Ε) ΠΝ

Χαρακτηριστικά και ευεργετικές δράσεις του
μελιού 42
Της Δρ. Σοφίας Καραμπουρνιώτη Γεωπόνου

ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

«Η Ελλάδα της διαχρονίας:
Πολιτισμός, Γλώσσα, Θάλασσα» 45

Του Ανδρέα Αναστασόπουλου Πλοίαρχου (Ε) ε.α. ΠΝ

Η νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής από
την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη έως
τη σύγχρονη πατερική εμπειρία 49

Του Ευάγγελου Κωστή Υποπλοίαρχου (Ε) ε.α. ΠΝ

Βιβλίο: Η Κιβωτός των Αισθήσεων
και των Αιώνων 51

Του Βαγγέλη Κούτα, Συγγραφέα

ΙΑΤΡΙΚΑ

Στοματική Υγεία και Ουρολογικές Παθήσεις:
Μια Σημαντική αλλά Συχνά
Υποτιμημένη Σχέση 52

Της Αικατερίνης Σπυροπούλου Χειρουργού Οδοντιάτρου
Του Ευάγγελου Σπυρόπουλου Χειρουργού Ουρολό-
γου – Υποναύαρχου (ΥΙ) ΠΝ ε.α.

Γιατί πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που
βλέπουμε την παχυσαρκία 55

Της Κατερίνας Μπαρμπαγιάννη MD, MSc, Παθολόγου
με εξειδίκευση στον Σακχαρώδη Διαβήτη

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Εθνική Ομάδα Υδατοσφαίρισης Ανδρών 56
Συνέντευξη του τερματοφύλακα Εμμανουήλ
Ζερδεβά, Έφεδρου εν ενεργεία αξιωματικού της
Πολεμικής Αεροπορίας στον Βασίλειο Κατσαμπή,
Πλοίαρχο (Ε) ε. α.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ 58

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ 59

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ 61

Οι έπτά λόγους του Χριστού επάνω στον Σταυρό

Του Αρχιμανδρίτη π. Γερωνύμου Φράγκου

Οι έπτά λόγους του Χριστού επάνω στον Σταυρό αποτελούν την πνευματική διαθήκη της αγάπης Του προς τον κόσμο. Μέσα σε λίγες φράσεις, που διασώζονται στα Ήερά Εύαγγέλια, συμπυκνώνεται όλο τó μυστήριο της θείας οικονομίας, της σωτηρίας και της αυτοθυσιαστικής αγάπης του Θεού.

Ο πρώτος λόγος, «Πάτερ, άφες αυτοίς· ού γάρ οίδασι τί ποιούσι» (Λουκ. 23, 34), είναι ή άπάντηση του Ήησοϋ στην ανθρώπινη κακία. Ο Χριστός, ακόμη και την ώρα της άκρας ταπείνωσης, άποκαλύπτει ότι ή ουσία του Θεού είναι ή αγάπη και τó έλεος. Δέν καταριέται τους σταυρωτές Του· προσεύχεται γι' αυτούς. Ο πρώτος λόγος του Σταυρού είναι ή έμπρακτη έφαρμογή και έπικύρωση του μοναδικού στον κόσμο όλο κηρύγματος της άφειδώλευτης και γνήσιας αγάπης προς όλους, ακόμα και προς αυτούς τους έχθρους.

Ο δεύτερος λόγος προς τον μετανοημένο ληστή, «Σήμερον μετ' έμοϋ έσση έν τώ παραδείσῳ» (Λουκ. 23, 43), άποκαλύπτει τή δύναμη της στιγμιαίας αλλά άυθεντικής μετάνοιας. Ο ληστής, μέσα στο δικό του πόνο, άναγνωρίζει τή άθωότητα του Χριστού και όμολογεί τήν πίστη του. Η άπάντηση του Κυρίου δείχνει ότι ή σωτηρία δέν είναι άνταμοιβή έργων, αλλά δώρο χάριτος. Η Βασιλεία άνοίγει σε όποιον προσέρχεται με ταπείνωση.

Ο τρίτος λόγος, «Γύναι, ίδε ό υιός σου... ίδου ή μήτηρ σου» (Ιωάν. 19, 26-27), φανερώνει τή γέννηση της νέας πνευματικής οικογένειας. Στο πρόσωπο της Θεοτόκου και του αγαπημένου μαθητή συγκροτείται ή κοινότητα της Έκκλησίας. Ο Σταυρός δέν είναι τόπος διάλυσης, αλλά σύναξης. Η μητρότητα της Παναγίας έπεκτείνεται σε κάθε πιστό, ένῶ ό μαθητής γίνεται τύπος κάθε ανθρώπου που δέχεται τον Χριστό.

Ο τέταρτος λόγος, «Θεέ μου, Θεέ μου, ίνατί με έγκατέλιπες;» (Ματθ. 27, 46), άποτελεί τήν πιό δραματική στιγμή. Ο Χριστός άναφωνεί τά λόγια του Ψαλμοϋ, όχι ως άπελπισμένος, αλλά ως Εκείνος που προσλαμβάνει όλο τó βάρος της ανθρώπινης εγκατάλειψης. Η κραυγή αυτή είναι ή γέφυρα άνάμεσα στην ανθρώπινη άπόγνωση και στη θεία έλπίδα. Ο Υιός βιώνει τó βάθος της όδύνης, ώστε να αγιάσει και τήν πιό σκοτεινή ανθρώπινη έμπειρία.

Ο πέμπτος λόγος, «Διψῶ» (Ιωάν. 19, 28), μαρτυρεί τήν πραγματικότητα της ανθρώπινης φύσης Του. Ο Χριστός δέν υποφέρει φαινομενικά, αλλά άληθινά. Όστόσο, ή δίψα αυτή έχει και πνευματική διάσταση:

είναι ή δίψα για τή σωτηρία του κόσμου, για τήν άνταπόκριση της ανθρώπινης καρδιάς. Ο Θεός που έγινε άνθρωπος διψά για τον άνθρωπο.

Ο έκτος λόγος, «Τετέλεσται» (Ιωάν. 19, 30), σηματοδοτεί τήν ολοκλήρωση του έργου της θείας οικονομίας. Δέν πρόκειται για κραυγή παραίτησης, αλλά για διακήρυξη πληρότητας. Ό,τι προανήγγειλαν οι προφήτες, ό,τι προετοίμασε ή Παλαιά Διαθήκη, βρίσκει έδώ τήν τελείωσή του. Η ύπακοή του Χριστού μέχρι θανάτου θεραπεύει τήν άνυπακοή του Άδάμ.

Τέλος, ό έβδομος λόγος, «Πάτερ, εις χειράς σου παρατίθεμαι τó πνεϋμά μου» (Λουκ. 23, 46), εκφράζει τήν άπόλυτη έμπιστοσύνη και τήν έλεύθερη άυτοπροσφορά. Ο Χριστός δέν παρασύρεται στον θάνατο· παραδίδεται οικειοθελώς. Και παραδίδοντας τó σῶμα Του στον θάνατο, γίνεται ό ίδιος κυρίαρχος του θανάτου.

Συνολικά οι έπτά αυτοί λόγους συνιστοϋν τó Εύαγγέλιο του Σταυρού. Φανερώνουν έναν Θεό που συγχωρεί, σώζει, υιοθετεί, συμπάσχει, διψά για τον άνθρωπο, ολοκληρώνει τó σχέδιό Του και έμπιστεύεται τά πάντα στην αγάπη του Πατέρα. Στον Σταυρό άποκαλύπτεται ότι ή δύναμη του Θεού είναι ή θυσιαστική αγάπη. Και μέσα από αυτήν, ό άνθρωπος καλείται να μεταμορφώσει τον πόνο σε έλπίδα και τον θάνατο σε ζωή.

Ανασκόπηση γεγονότων

- 25-01-2026** Πρόσκληση κοπή πίτας ΕΑΑΝ/Πόρου. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση κοπή πίτας Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αρχιπλοίαρχος Δημήτριος Λαγαρίας ΠΝ ε.α.
- 30-01-2026** Πρόσκληση κοπή πίτας ΕΑΑΝ/Πάτρας. Παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α. και τα μέλη του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος (Μ) Κωνσταντίνος Μανωλιουδάκης ΠΝ ε.α., και ο Πλωτάρχης Παναγιώτης Σταμάτης ΠΝ ε.α.
- 31-01-2026** Πρόσκληση κοπή πίτας ΕΑΑΝ/Πύργου. Παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., και ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση κοπή πίτας ΣΑΣ/ΣΤΥΑ. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος ΠΝ ε.α. Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α.
- 01-02-2026** Πρόσκληση για την Επιμνημόσυνη Δέηση Ιατρίδη. Παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., και ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση Δήμου Ιλίου στην Επιμνημόσυνη Δέηση προς τιμή του Πεσόντος ήρωα Πλοίαρχου ΠΝ, Έκτορα Γιαλαφού. Την ΕΑΑΝ, εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος (Μ) Κωνσταντίνος Μανωλιουδάκης ΠΝ ε.α.
- 06-02-2026** Πρόσκληση Αρχηγού ΓΕΝ στο Ετήσιο Μνημόσυνο Πεσόντων Ναυτικής Αεροπορίας. Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- Πίτα ΕΑΑΝ/Θεσσαλονίκης. Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- Τελετή παράδοσης παραλαβής Διευθυντού/Διοικητού ΝΝΑ. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το αναπληρωματικό μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Υποναύαρχος Γεώργιος Σιδεράς ΠΝ ε.α.
- 06-02-2026** Πρόσκληση ΥΝΑΝΠ στη τελετή παραλαβής 138 περιπολικών οχημάτων SUV. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- 11-02-2026** Πρόσκληση στην τελετή παράδοσης Διοικητού Υποβρυχίων Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση συγγραφέως και ερευνήτριας, Ναυτικής Ιστορίας, κ. Κρίστου Εμίλιο Ιωαννίδου, σε παρουσίαση βιβλίου. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ Πλοίαρχος ΠΝ ε.α. Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση στην τελετή κοπή πίτας του MTN. Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- 12-02-2026** Πρόσκληση στην τελετή για την παράδοση των καθηκόντων Διοικητή Φάρων και της αποχώρησής του από τις τάξεις του ΠΝ, Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση κ. ΥΝΑΝΠ, στην εκδήλωση κοπή πίτας. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- 13-02-2026** Πρόσκληση Αρχηγού ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, στην τελετή αποφοίτησης Αξιωματικών ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, απευθείας κατάταξης. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α.
- 14-02-2026** Πρόσκληση Διοικητού ΑΣΔΥΣ, στο ετήσιο Μνημόσυνο αναπαύσεως των ψυχών των πεσόντων στους αγώνες του Έθνους. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το αναπληρωματικό μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Υποναύαρχος Συμεών Κωνσταντινίδης ΠΝ ε.α.
- 16-02-2026** Πρόσκληση στην τελετή παράδοσης καθηκόντων ΔΤΣ. Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- 26-02-2026** Πρόσκληση Διοικητή ΣΜΥΝ στη κοπή πίτας της ΣΜΥΝ. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αρχιπλοίαρχος (Ε) Δημήτριος Δέδης ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση Διευθυντή ΝΝΑ στην κοπή πίτας του ΝΝΑ. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιναύαρχος (ΥΙ) Αλέξανδρος Κοκκινίδης ΠΝ ε.α.

- 04-03-2026** Σύγκληση Συντονιστικού Συμβουλίου Ενώσεων Αποστράτων Αξιωματικών Ενόπλων Δυνάμεων στην ΕΑΑΝ.
- 18-03-2026** Πρόσκληση από Seeders - Thyreon σε εκδήλωση παρουσίασης με θέμα «Το Νέο Ορόσημο στην Άμυνα & Καινοτομία» Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- 19-03-2026** Πρόσκληση Αρχηγού ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, σε δοξολογία για τον εορτασμό της καθιερωμένης επίσης ημέρας εκδήλωσης τιμής προς το εν αποστρατεία και το εν ενεργεία προσωπικό του ΛΣ- ΕΛ.ΑΚΤ. Παρευρέθηκε και κατέθεσε στεφάνι ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- Συνάντηση με Διευθυντή ΝΝΑ. Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος (Ε) Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α. το μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ και τα μέλη του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος (Μ) Κωνσταντίνος Μανωλιουδάκης ΠΝ ε.α. και ο Αρχιπλοίαρχος (ΥΙ) Χαράλαμπος Αγγελακόπουλος.
- 21-03-2026** Γενική Συνέλευση ΣΑ/ΣΝΔ. Παρευρέθηκε ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- Πλους Μελών ΕΑΑΝ με πολεμικά πλοία για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου.
- 23-03-2026** Πρόσκληση Προέδρου ΕΑΑΣ στην εορταστική εκδήλωση με την ευκαιρία εορτασμού της Εθνικής Επετείου της 25ης Μαρτίου 1821. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το αναπληρωματικό μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Υποναύαρχος Γεώργιος Σιδεράς ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση Πολεμικού Μουσείου στα εγκαίνια της Επετειακής Εκδήλωσης για τον εορτασμό της Εθνικής Επετείου 25ης Μαρτίου 1821. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το αναπληρωματικό μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Υποναύαρχος Γεώργιος Σιδεράς ΠΝ ε.α.
- 24-03-2026** Πρόσκληση Περιφέρειας Αττικής και κατάθεση στεφάνου για τον «Εορτασμό Εθνικής Επετείου της 25ης Μαρτίου 1821». Παρευρέθηκε και κατέθεσε στεφάνι ο Πρόεδρος της ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α.
- Πρόσκληση Αρχηγού ΛΣ-ΕΛ ΑΚΤ, στην εκδήλωση για την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Ναύαρχος Θεόδωρος Φουστάνος ΛΣ ε.α., Επίτιμος Υπαρχηγός.
- 27-03-2026** Πρόσκληση Διευθυντή ΝΝΑ στα εγκαίνια του νέου αξονικού τομογράφου. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος (Μ) Κωνσταντίνος Μανωλιουδάκης ΠΝ ε.α.

Παρουσίαση με θέμα «Το Νέο Ορόσημο στην Άμυνα & Καινοτομία».

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ - ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΕΝΩΣΗ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ (ΕΑΑΝ)

Αθήνα: 26.03.2026

Αριθμ. Πρωτ.:59

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΘΕΜΑ: Παραθερισμός Μελών ΕΑΑΝ θέρους έτους 2026

ΣΧΕΤ. Θέμα 34ο Πρακτικού 34 ΕΑΑΝ από 19.03.2026

1. Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης Απόστρατων Αξιωματικών Ναυτικού (ΔΣ/ΕΑΑΝ) ενέκρινε σύμφωνα με το σχετικό το συνημμένο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α»** που αφορά στον παραθερισμό μελών ΕΑΑΝ, θέρους έτους 2026 και συγκεκριμένα:

α. Τις διατιθέμενες περιόδους και το κόστος παραθερισμού στα παραθεριστικά κέντρα του Πολεμικού Ναυτικού (ΠΝ), ΝΒΝΕ/ΘΑΝ, ΝΑΣΚΕ/ΘΑΝ, ΚΕ ΠΟΡΟΣ, στους Φάρους «ΑΡΚΙΤΣΑ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ», «ΔΟΥΚΑΤΟ ΛΕΥΚΑΔΑΣ», «ΠΛΑΚΑ ΛΗΜΝΟΥ», «ΚΟΚΚΙΝΟΠΟΥΛΟ ΨΑΡΩΝ», καθώς και τον τρόπο και το χρονικό διάστημα λειτουργίας των κοινόχρηστων υποδομών ψυχαγωγίας, «ΝΒ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ» **για τα προερχόμενα εκ του ΠΝ μέλη της ΕΑΑΝ.**

β. Τις αναλυτικές οδηγίες για τον παραθερισμό στα «ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ» **για το σύνολο των μελών της ΕΑΑΝ, προερχόμενων από το ΠΝ και το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.**

2. Επίσης γνωρίζεται ότι οι αιτήσεις παραθερισμού θα υποβληθούν **μόνον ηλεκτρονικά στην διεύθυνση (www.eaan.gr) και στον σχετικό για τον παραθερισμό σύνδεσμο, με καταληκτική ημερομηνία υποβολής, την Πέμπτη 30.04.2026 και ώρα 23:59.**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Παραθερισμός Μελών ΕΑΑΝ θέρους έτους 2026

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΟ ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΕΑΑΝ 34/19.03.2026 ΘΕΜΑ 6ο

1. Περίοδοι Παραθερισμού Μελών ΕΑΑΝ στα Παραθεριστικά Κέντρα ΠΝ

α. ΝΒΝΕ/ΘΑΝ: Δικαιούχοι Αξιωματικοί ε.α.ΠΝ

Περίοδος	από	έως
1 ^η "Α"	Παρασκευή 15 Μαΐου 2026	Τετάρτη 27 Μαΐου 2026
2 ^η "Β"	Παρασκευή 29 Μαΐου 2026	Τετάρτη 10 Ιουνίου 2026
3 ^η "Γ"	Παρασκευή 12 Ιουνίου 2026	Τετάρτη 24 Ιουνίου 2026
4 ^η "Δ"	Παρασκευή 26 Ιουνίου 2026	Τετάρτη 08 Ιουλίου 2026
5 ^η "Ε"	Παρασκευή 10 Ιουλίου 2026	Τετάρτη 22 Ιουλίου 2026
6 ^η "ΣΤ"	Παρασκευή 24 Ιουλίου 2026	Τετάρτη 05 Αυγούστου 2026
7 ^η "Ζ"	Παρασκευή 07 Αυγούστου 2026	Τετάρτη 19 Αυγούστου 2026
8 ^η "Η"	Παρασκευή 21 Αυγούστου 2026	Τετάρτη 02 Σεπτεμβρίου 2026
9 ^η "Θ"	Παρασκευή 04 Σεπτεμβρίου 2026	Τετάρτη 16 Σεπτεμβρίου 2026
10 ^η "Ι"	Παρασκευή 18 Σεπτεμβρίου 2026	Τετάρτη 30 Σεπτεμβρίου 2026

(1) Μισθώματα οικημάτων / δωματίων ανά περίοδο:

Κατηγορία	Περίοδοι: 1 ^η , 2 ^η , 9 ^η , 10 ^η	Περίοδοι: 3 ^η έως 8 ^η
Οικία τύπου "Α"	165,00€	200,00€
Οικία τύπου "Β"	135,00€	180,00€
Οικία τύπου "Γ"	115,00€	140,00€
Δωμάτιο "Ξ-1"	80,00€	90,00€
Δωμάτιο "Ξ-2"	80,00€	90,00€
Δωμάτιο "Ξ-3"	100,00€	110,00€
Δωμάτιο "Ξ-3" (2κλινο)	80,00€	90,00€

(2) Ημερήσια χρέωση για έκτακτους παραθεριστές (προς κάλυψη κενών) έως και έξι (6) διανυκτερεύσεις διαμονής, ως ακολούθως:

Κατηγορία	Δευτέρα έως Πέμπτη	Παρασκευή έως Κυριακή
Οίκημα τύπου "Α"	16,00€	18,00€
Οίκημα τύπου "Β"	14,00€	16,00€
Οίκημα τύπου "Γ"	12,00€	14,00€
Δωμάτιο "Ξ-1"	8,00€	9,00€
Δωμάτιο "Ξ-2"	8,00€	9,00€
Δωμάτιο "Ξ-3" (4κλινο)	10,00€	10,00€
Δωμάτιο "Ξ-3" (2κλινο)	8,00€	9,00€

(3) Σε περίπτωση διαμονής από επτά (7) διανυκτερεύσεις και άνω ο δικαιούχος θα χρεώνεται το ποσό ενοικίου όλης της περιόδου.

(4) Σε περίπτωση διαθέσεως και δεύτερου οικήματος/δωματίου για κάλυψη των οικογενειακών στεγαστικών αναγκών του παραθεριστή (αφορά αποκλειστικά σύζυγο και τέκνα), το δεύτερο θα χρεώνεται στο 50% της τιμής του.

(5) Ημερήσιο εισιτήριο εισόδου προσκεκλημένων ως ακολούθως:

Καθημερινές ημέρες:	Ενήλικοι 3,00€	Ανήλικοι 1,50€
Επίσημες αργίες & ΠΣΚ :	Ενήλικοι 5,00€	Ανήλικοι 2,50€

(6) Η χρέωση τυχόν φιλοξενουμένων θα γίνεται πάντα βάσει πρόσκλησης από τους παραθεριστές και έγκρισης Δκτού NBNE ανά διανυκτέρευση ως ακολούθως: Ενήλικοι 5,00€   Ανήλικοι 2,50€

(7) Check-in των οικημάτων/δωματίων θα γίνεται από τις 12:00 το μεσημέρι την ημέρα έναρξης της παραθεριστικής περιόδου και αντίστοιχα το Check-out πριν τις 12:00 το μεσημέρι της ημέρας λήξης της παραθεριστικής περιόδου.

(8) Υφίσταται η υποχρέωση συμμόρφωσης των παραθεριστών με τις διατάξεις του ΚΟΛ/ΘΑΝ/NBNE, Διαταγών ΓΕΝ και κατευθύνσεων/υποδείξεων προσωπικού ΘΑΝ/NBNE.

(9) Για περισσότερες πληροφορίες/λεπτομέρειες (όσον αφορά στα οικήματα - δωμάτια, τις ευκολίες πρόσβασης, τις υποχρεώσεις παραθεριστών κ.ά.) οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με το Γραφείο Υποδοχής του ΘΑΝ/NBNE στο τηλ. 22940-60110, καθώς και στην ιστοσελίδα της NBNE (<https://nbne.hellenicnavy.gr>)

β. ΝΑΣΚΕ/ΘΑΝ: Δικαιούχοι Αξιωματικοί ε.α. ΠΝ

Περίοδος	από	έως
1 ^η "Α"	Τρίτη 19 Μαΐου 2026	Πέμπτη 28 Μαΐου 2026
2 ^η "Β"	Παρασκευή 29 Μαΐου 2026	Κυριακή 07 Ιουνίου 2026
3 ^η "Γ"	Δευτέρα 08 Ιουνίου 2026	Τετάρτη 17 Ιουνίου 2026
12 ^η "ΙΒ"	Κυριακή 06 Σεπτεμβρίου 2026	Τρίτη 15 Σεπτεμβρίου 2026
13 ^η "ΙΓ"	Τετάρτη 16 Σεπτεμβρίου 2026	Παρασκευή 25 Σεπτεμβρίου 2026

(1) Check-out θα γίνεται αυστηρά έως την 09:00 της ημέρας που λήγει η παραθεριστική περίοδος, προκειμένου να προετοιμαστούν τα δωμάτια για την υποδοχή των παραθεριστών της επόμενης περιόδου.

(2) Μισθώματα ανά περίοδο:

Δίκλινα:	90,00€
Τρίκλινα:	100,00€
Τετράκλινα:	110,00€
Πεντάκλινα:	120,00€

(3) Ημερήσια χρέωση για έκτακτους παραθεριστές (προς κάλυψη κενών) έως και τέσσερις (4) διανυκτερεύσεις διαμονής:

Δίκλινα:	11,00€ ανά ημέρα
Τρίκλινα:	12,00€ ανά ημέρα
Τετράκλινα:	13,00€ ανά ημέρα
Πεντάκλινα:	14,00€ ανά ημέρα

(4) Υφίσταται η υποχρέωση συμμόρφωσης των παραθεριστών με τις διατάξεις του ΚΟΛ/ΘΑΝ/ΝΑΣΚΕ, Διαταγών ΓΕΝ και κατευθύνσεων/υποδείξεων προσωπικού ΘΑΝ/ΝΑΣΚΕ.

(5) Για περισσότερες πληροφορίες/λεπτομέρειες (όσον αφορά τους διαθέσιμους χώρους, στις ευκολίες πρόσβασης, στις υποχρεώσεις παραθεριστών, σε προσφορές των ακτοπλοϊκών εταιριών κ.ά.) οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με το ΘΑΝ/ΝΑΣΚΕ στο τηλέφωνο 26610-44000 εσωτ. 33330.

γ. ΚΕ/ΠΟΡΟΣ: Δικαιούχοι Ανθυπασπιστές ε.α. ΠΝ

Περίοδος	από	έως
1 ^η "Α"	Τρίτη 19 Μαΐου 2026	Πέμπτη 28 Μαΐου 2026
2 ^η "Β"	Παρασκευή 29 Μαΐου 2026	Κυριακή 07 Ιουνίου 2026
3 ^η "Γ"	Δευτέρα 08 Ιουνίου 2026	Τετάρτη 17 Ιουνίου 2026
4 ^η "Δ"	Πέμπτη 18 Ιουνίου 2026	Σάββατο 27 Ιουνίου 2026
5 ^η "Ε"	Κυριακή 28 Ιουνίου 2026	Τρίτη 07 Ιουλίου 2026
6 ^η "ΣΤ"	Τετάρτη 08 Ιουλίου 2026	Παρασκευή 17 Ιουλίου 2026
7 ^η "Ζ"	Σάββατο 18 Ιουλίου 2026	Δευτέρα 27 Ιουλίου 2026
8 ^η "Η"	Τρίτη 28 Ιουλίου 2026	Πέμπτη 06 Αυγούστου 2026
9 ^η "Θ"	Παρασκευή 07 Αυγούστου 2026	Κυριακή 16 Αυγούστου 2026
10 ^η "Ι"	Δευτέρα 17 Αυγούστου 2026	Τετάρτη 26 Αυγούστου 2026
11 ^η "ΙΑ"	Πέμπτη 27 Αυγούστου 2026	Σάββατο 05 Σεπτεμβρίου 2026
12 ^η "ΙΒ"	Κυριακή 06 Σεπτεμβρίου 2026	Τρίτη 15 Σεπτεμβρίου 2026
13 ^η "ΙΓ"	Τετάρτη 16 Σεπτεμβρίου 2026	Παρασκευή 25 Σεπτεμβρίου 2026

(1) Check-out θα γίνεται αυστηρά έως την 14:00 της ημέρας λήξης της Παραθεριστικής περιόδου προκειμένου να προετοιμαστούν τα δωμάτια για την υποδοχή των παραθεριστών της επόμενης περιόδου.

(2) Μισθώματα ανά περίοδο στο ΚΕ/ΠΟΡΟΣ:

Μονόχωρος ξενώνας	70,00€
Δίχωρος ξενώνας	90,00€
Τρίχωρος ξενώνας	110,00€

(3) Ημερήσια χρέωση για έκτακτους παραθεριστές (προς κάλυψη κενών) έως και τρεις (3) διανυκτερεύσεις διαμονής:

Μονόχωρος ξενώνας	08,00€
Δίχωρος ξενώνας	11,00€
Τρίχωρος ξενώνας	13,00€

(4) Σε περίπτωση διαμονής από τέσσερις (4) διανυκτερεύσεις και άνω ο δικαιούχος θα χρεώνεται το ποσό ενοικίου όλης της περιόδου.

(5) Υφίσταται η υποχρέωση συμμόρφωσης των παραθεριστών με τις Διαταγές ΓΕΝ και κατευθύνσεων/υποδείξεων προσωπικού ΚΕ/ΠΟΡΟΣ.

(6) Για περισσότερες πληροφορίες/λεπτομέρειες, (όσον αφορά τους ξενώνες/διαμερίσματα, τις ευκολίες πρόσβασης και τις υποχρεώσεις των παραθεριστών) οι ενδιαφερόμενοι δύνανται να επικοινωνούν με το Γραφείο Υποδοχής & Ξενώνων του ΚΕ/ ΠΟΡΟΣ, στα τηλέφωνα 22980-20240 κα-

θώς και να επισκέπτονται την ιστοσελίδα του ΚΕ ΠΟΡΟΣ. (<https://hellenicnavy.gr/dioikisi-naytikis-ekpraideysis-dne/kentro-ekpraideysis-poros/>)

δ. ΝΒ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Δικαιούχοι: Αξιωματικοί/Ανθυπασπιστές ε.α. ΠΝ

Σε ό,τι αφορά την χρήση υποδομών θα υπάρξει γνωστοποίηση παροχών με νεότερο.

ε. ΦΑΡΟΙ: Αρκίτσα Φθιώτιδας, Πλάκα Λήμνου, Δουκάτο Λευκάδας, και Κοκκινόπουλο Ψαρών

Περίοδος	από	έως
1 ^η "Α"	Σάββατο 16 Μαΐου 2026	Δευτέρα 25 Μαΐου 2026
2 ^η "Β"	Δευτέρα 25 Μαΐου 2026	Τετάρτη 03 Ιουνίου 2026
3 ^η "Γ"	Τετάρτη 03 Ιουνίου 2026	Παρασκευή 12 Ιουνίου 2026
4 ^η "Δ"	Παρασκευή 12 Ιουνίου 2026	Κυριακή 21 Ιουνίου 2026
5 ^η "Ε"	Κυριακή 21 Ιουνίου 2026	Τρίτη 30 Ιουνίου 2026
6 ^η "ΣΤ"	Τρίτη 30 Ιουνίου 2026	Πέμπτη 09 Ιουλίου 2026
7 ^η "Ζ"	Πέμπτη 09 Ιουλίου 2026	Σάββατο 18 Ιουλίου 2026
8 ^η "Η"	Σάββατο 18 Ιουλίου 2026	Δευτέρα 27 Ιουλίου 2026
9 ^η "Θ"	Δευτέρα 27 Ιουλίου 2026	Τετάρτη 05 Αυγούστου 2026
10 ^η "Ι"	Τετάρτη 05 Αυγούστου 2026	Παρασκευή 14 Αυγούστου 2026
11 ^η "ΙΑ"	Δευτέρα 17 Αυγούστου 2026	Τετάρτη 26 Αυγούστου 2026
12 ^η "ΙΒ"	Τετάρτη 26 Αυγούστου 2026	Παρασκευή 04 Σεπτεμβρίου 2026
13 ^η "ΙΓ"	Παρασκευή 04 Σεπτεμβρίου 2026	Κυριακή 13 Σεπτεμβρίου 2026
14 ^η "ΙΔ"	Κυριακή 13 Σεπτεμβρίου 2026	Τρίτη 22 Σεπτεμβρίου 2026
15 ^η "ΙΕ"	Τρίτη 22 Σεπτεμβρίου 2026	Πέμπτη 01 Οκτωβρίου 2026

(1) Μισθώματα Φάρων ανά περίοδο:

Φάρος	Μίσθωμα
Αρκίτσα Φθιώτιδας	150,00€
Δουκάτο Λευκάδας	100,00€
Πλάκα Λήμνου	70,00€
Κοκκινόπουλο Ψαρών	100,00€

(2) Η διαμονή του δικαιούχου προϋποθέτει την καταβολή αντιστοίχου αντιτίμου το αργότερο δέκα (10) ημέρες προ ενάρξεως παραθερισμού, με τους ακόλουθους τρόπους:

(α) Με κατάθεση εμβάσματος στον λογαριασμό της Υπηρεσίας Φάρων που τηρείται στην **Τράπεζα ΠΕΙΡΑΙΩΣ** με αριθμό **IBAN: GR62 0172 1450 0051 4508 2915 474**.

(β) Με κατάθεση εμβάσματος στον λογαριασμό της Υπηρεσίας Φάρων που τηρείται στην **ΕΘΝΙΚΗ Τράπεζα** με αριθμό **IBAN: GR950110 1900 0000 1904 8082 747**.

(3) Ο δικαιούχος αφού καταβάλει το αντίτιμο ενοικίου του φάρου στον οποίο θα διαμείνει, πρέπει να ενημερώσει την Ναυτική Επιμελητεία της Υπηρεσίας Φάρων στο τηλ. 210-4581405 και 210-4581512, και να αποστείλει την απόδειξη πληρωμής τραπέζης και συνοδευτική σελίδα με τα παρακάτω στοιχεία του: Ονοματεπώνυμο, βαθμός, ο φάρος, το τηλέφωνο και το e-mail στην ηλεκτρονική δνση: (yf_dieudioik@navy.mil.gr)

(4) Επισημαίνεται ότι η παραλαβή του Φάρου θα γίνεται αποκλειστικά από τούς δικαιούχους και κατόπιν πρότερης τηλεφωνικής επικοινωνίας με τον αντίστοιχο φαροφύλακα.

(5) Η καθαριότητα του οικήματος εκάστου Φάρου θα εκτελείται με αποκλειστική ευθύνη του εκάστοτε δικαιούχου.

(6) Δεν επιτρέπεται η είσοδος στα οικήματα Φάρων με κατοικίδια ζώα.

(7) Διαθέσιμοι χώροι, ευκολίες πρόσβασης, υποχρεώσεις των δικαιούχων κ.ά. οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με την Υπηρεσία Φάρων στο τηλέφωνο 210-4581510 ή στην ιστοσελίδα της Υ.Φ: (<https://yf.hellenicnavy.gr>)

2. Οδηγίες / Διευκρινήσεις επιδοτούμενου παραθερισμού από 1^{ης} Ιουνίου 2026 έως της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 2026 στα «Ιδιωτικά Ξενοδοχεία» εντός Ελληνικής επικράτειας (στα «Ιδιωτικά Ξενοδοχεία» συμπεριλαμβάνονται και οι πανσιόν τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και τα καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης).

α. Το ποσόν που καταβάλει η ΕΑΑΝ στον κάθε δικαιούχο παραθερισμού σε Ιδιωτικά ξενοδοχεία, για διαμονή πέντε (5) έως δέκα (10) ημερών είναι έως 350 ευρώ. Για παραμονή μικρότερη των πέντε ημερών θα καταβάλλεται ποσό έως 70 ευρώ ημερησίως.

(1) Αν το κόστος καταλύματος για διαμονή πέντε (5) έως δέκα (10) ημερών υπερβαίνει το ποσό των 350 ευρώ στην απόδειξη/εις παροχής υπηρεσιών, θα θεωρούνται έγκυρη/ες αλλά το υπερβαίνον ποσό δεν θα πληρώνεται από την ΕΑΑΝ. Αν το κόστος καταλύματος είναι μικρότερο των 350 ευρώ, θα πληρώνεται από την ΕΑΑΝ το αναγραφόμενο ποσό στην απόδειξη/εις παροχής υπηρεσιών. Το αυτό ισχύει σε περίπτωση προσκομίσεως πλέον της μίας απόδειξης.

(2) Αν το συνολικό κόστος καταλύματος για διαμονή μίας (1) έως τεσσάρων (4) ημερών υπερβαίνει το ποσό των 70 ευρώ ημερησίως η απόδειξη θα θεωρείται έγκυρη, αλλά το υπερβαίνον ποσό δεν θα πληρώνεται από την ΕΑΑΝ.

Σε περίπτωση που το συνολικό κόστος καταλύματος είναι μικρότερο των 70 ευρώ ημερησίως, θα πληρώνεται από την ΕΑΑΝ το αναγραφόμενο ποσό στην απόδειξη. Το αυτό ισχύει σε περίπτωση προσκομίσεως πλέον της μίας απόδειξης

(3) Οι δικαιούχοι δύνανται να παραθερίζουν περισσότερο των 10 ημερών εφόσον το κατάλυμα κοστίζει λιγότερο, μέχρι την συμπλήρωση του ποσού των 350 ευρώ.

β. Για την πληρωμή των ποσών στους δικαιούχους παραθερισμού, εφόσον έχει εγκριθεί η συμμετοχή τους στην επιδότηση, σύμφωνα με τα οριζόμενα παραπάνω, απαιτείται η προσκόμιση με μέριμνά τους στη Χρηματική Διαχείριση ΕΑΑΝ (Δια ζώσης κατόπιν τηλεφωνικού Ραντεβού ή με ταχυδρομική συστημένη αποστολή μέσω ΕΛΤΑ/Εταιρίας Courier ή ηλεκτρονικά στο email: dx@eaan.gr], εφόσον παραστατικό παραγράφου 3β (1) έχει εκδοθεί ηλεκτρονικά) και το αργότερο μέχρι την **Τρίτη 06 Οκτωβρίου 2026**, για το τρέχον έτος (μετά την καταληκτική αυτή ημερομηνία τα δικαιολογητικά δεν θα γίνονται δεκτά) των ακολούθων.

(1) Εξοφλημένο Νόμιμο παραστατικό (απόδειξη) παροχής υπηρεσιών του καταλύματος όπου θα αναγράφεται κατά το ελάχιστο το ονοματεπώνυμο του δικαιούχου παραθερισμού και ο αριθμός ημερών ή το χρονικό διάστημα παραθερισμού, εντός των χρονικών ορίων της παραθεριστικής περιόδου από 1 Ιουνίου έως 30 Σεπτεμβρίου τρέχοντος έτους. Στην περίπτωση μη αναγραφής των εν λόγω στοιχείων στο παραστατικό, θα προσκομίζεται βεβαίωση διευκρίνισής τους, εκδιδόμενη από το κατάλυμα. Όσον αφορά τις κρατήσεις που θα πραγματοποιηθούν από ιδιωτικές πλατφόρμες βραχυχρόνιας μίσθωσης τύπου AIRBNB – BOOKING κ.τ.λ., γνωρίζεται ότι θα πρέπει να προσκομίζονται τα παρακάτω:

(α) Η πλήρης κράτηση από την πλατφόρμα στην οποία αναγράφεται το όνομα του καταλύματος, το όνομα του δικαιούχου, οι ημέρες κράτησης και το συνολικό κόστος της κράτησης.

(β) Το παραστατικό πληρωμής που εκδίδεται από την πλατφόρμα ή την απόδειξη της τραπεζικής μεταφοράς.

(2) Αντίγραφο του τραπεζικού λογαριασμού (βιβλιάριο ή e-banking όπου θα αναγράφεται το IBAN) στο όνομα του δικαιούχου παραθερισμού (μπορεί να είναι και συνδικαιούχος στον λογαριασμό). Διευκρινίζεται ότι η συνεργαζόμενη τράπεζα της ΕΑΑΝ είναι η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕτΕ) και σε περίπτωση υποβολής αντιγράφου τραπεζικού λογαριασμού άλλου πιστωτικού ιδρύματος, οι προμήθειες τραπεζών θα επιβαρύνουν και τον δικαιούχο παραθερισμού. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, κατόπιν συνηνοήσεως, θα εκδίδεται Τραπεζική Επιταγή της Τράπεζας της Ελλάδος στο όνομα του δικαιούχου παραθεριστή που είτε θα παραλαμβάνεται δια ζώσης είτε θα αποστέλλεται από την ΕΑΑΝ μέσω εταιρίας Courier με χρέωση παραλήπτη.

3. Τελικές οδηγίες

α. Οι αιτήσεις παραθερισμού θα υποβληθούν μόνον ηλεκτρονικά στον σχετικό σύνδεσμο που θα ενεργοποιηθεί στην ιστοσελίδα της EAAN www.eaan.gr με **καταληκτική ημερομηνία υποβολής την Πέμπτη 30.04.2026 και ώρα 23:59.**

β. Τυχόν αποστολή απαιτούμενων δικαιολογητικών στο paratherismos@eaan.gr:

(1) Για άγαμα ή μη εργαζόμενα μέλη μέχρι 25 ετών και μόνον εφόσον αποτελούν προστατευόμενα μέλη:

(α) Υπεύθυνη δήλωση (ψηφιακή μέσω gov.gr, ή φυσική θεωρημένη από ΚΕΠ / Αστυνομία), ότι είναι προστατευόμενα μέλη.

(β) Αντίγραφο δήλωσης Ε1 (πίνακας -1- όπου εμφανίζονται τα στοιχεία του υποβάλλοντος την αίτηση, και ο πίνακας -8- η τελευταία σελίδα όπου εμφανίζονται τα προστατευόμενα μέλη). Οι σελίδες πρέπει να είναι ολόκληρες διότι υπάρχει ταυτότητα υποβολής που αποδεικνύει ότι είναι του ιδίου Ε1. Τα οικονομικά στοιχεία μπορούν να καλυφθούν.

(2) Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ)

(α) Αντίγραφο Δήλωσης φορολογίας εισοδήματος (Ε1) προηγούμενου έτους.

(β) Πιστοποίηση αναπηρίας και ανικανότητας για κάθε βιοποριστικό επάγγελμα ή εργασία από το οικείο Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α) ή από την Ανώτατη κατά Κλάδο των Ε.Δ Υγειονομική Επιτροπή.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Η ως άνω πιστοποίηση είναι υποχρεωτική για την ένταξη στην κατηγορία.

(3) Πολύτεκνος/η με τουλάχιστον τέσσερα (4) προστατευόμενα τέκνα:

(α) Αντίγραφο εκκαθαριστικού εφορίας προηγούμενου έτους.

(4) Γονέα ανήλικου τέκνου που ασκεί κατ' αποκλειστικότητα την επιμέλεια αυτού, είτε εν τοις πράγμασι είτε κατόπιν δικαστικής απόφασης:

(α) Αντίγραφο εκκαθαριστικού εφορίας προηγούμενου έτους.

(β) Δικαστική απόφαση επιμέλειας τέκνων.

(5) Για την λήψη επιπλέον 30 μορίων για λόγους υγείας των ιδίων των δικαιούχων, γνωμάτευση του τρέχοντος έτους από Στρατιωτικό Νοσοκομείο, θεωρημένη από τον Διευθυντή του Στρατιωτικού Νοσοκομείου, στην οποία να αναγράφεται ότι «συνιστάται λουτροθεραπεία για την βελτίωση της υγείας του».

Γνωματεύσεις με την υπογραφή μόνο του θεράποντος Ιατρού δεν θα γίνονται δεκτές.

(6) Έγγαμος/η και Χήρος/α:

(α) Δεν απαιτείται δικαιολογητικό για όσους είναι καταχωρημένοι στη βάση δεδομένων της EAAN (εκτός αν ζητηθεί από το αρμόδιο γραφείο).

(β) Απαιτείται πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης τρέχοντος έτους ή αντίγραφο εκκαθαριστικού εφορίας προηγούμενου έτους, για όσους έχει μεταβληθεί η οικογενειακή τους κατάσταση ή δεν είναι καταχωρημένοι στη βάση δεδομένων της EAAN.

γ. Αναλυτικότερα περί παραθερισμού θέρους, στον "Κανονισμό Παραθερισμού EAAN 2026" (ΚΑ.ΠΑ.-EAAN 2026) σχετ. (β). https://eaan.gr/?page_id=668

Πλοίαρχος (Ε) ε.α. Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ
Διευθύνων Σύμβουλος EAAN

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
Διεύθυνση Εθιμοτυπίας & Δημοσίων Σχέσεων

Χολαργός, 27 Φεβρουαρίου 2026

Προς

Αντιναύαρχο εα Θεόδωρο Γερούκη Π/Ν
 Πρόεδρο Ένωσης Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού.

Κύριε Πρόεδρε,

Με την παρούσα επιστολή θα ήθελα να σας ευχαριστήσω θερμά, για την ευγενική σας πρόθεση να προβείτε στην δωρεά διαδικτυακών υπηρεσιών/εφαρμογών επ' ωφελεία Ναυτικού Νοσοκομείου Αθηνών.

Εν ευθέτω χρόνο, αρμόδια Διεύθυνση του ΓΕΝ θα επικοινωνήσει μαζί σας για τη ρύθμιση των λεπτομερειών της διαδικασίας αποδοχής χορηγίας από τον κ. ΥΕΘΑ.

Σας εύχομαι, ολόθερμα υγεία, και κάθε επιτυχία στα μελλοντικά σας σχέδια.

Με σεβασμό,

Πλοίαρχος Μιχαήλ Αλεξανδρέσκος Π/Ν

Διευθυντής ΔΕΔΗΣ

Ναυμαχία των Πατρών (20 Φεβρουαρίου 1822)

Του Βλάσιου Οικονόμου Ανθυποπλοίαρχου (Ε) ΠΝ

Περίληψη

Η Ναυμαχία των Πατρών (20 Φεβρουαρίου 1822) συνιστά κομβικό, αλλά λιγότερο προβεβλημένο επεισόδιο της ναυτικής ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασης. Η παρούσα μελέτη εξετάζει το στρατηγικό πλαίσιο της σύγκρουσης, τη σύνθεση των αντιπάλων δυνάμεων, τη λειτουργία του ναυτικού αποκλεισμού και τη σημασία της τακτικής των πυρπολικών. Υποστηρίζεται ότι, παρά την απουσία αποφασιστικής ναυτικής συντριβής, η ελληνική δράση πέτυχε στρατηγικό αποτέλεσμα μέσω της άρνησης ασφαλούς χρήσης του Πατραϊκού κόλπου από τον οθωμανικό στόλο. Η ανάλυση τοποθετεί τη ναυμαχία στο ευρύτερο πλαίσιο της ναυτικής στρατηγικής θεωρίας, με σύντομη συγκριτική αναφορά σε σύγχρονα ναυτικά δόγματα.

1. Εισαγωγή

Η Ελληνική Επανάσταση δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αποκλειστικά ως χερσαίος πόλεμος. Αντιθέτως, η ναυτική της διάσταση διαμόρφωσε καθοριστικά την εξέλιξη των επιχειρήσεων. Η διασπορά του ελληνικού χώρου, η γεωγραφική πολυδιάσπαση και η ύπαρξη σημαντικών παραλιακών φρουρίων κατέστησαν τη θάλασσα βασικό πεδίο αντιπαράθεσης.¹

Το 1822, η δυτική Πελοπόννησος παρέμενε ασταθής. Η Πάτρα, παρά τις ελληνικές επιτυχίες στην ενδοχώρα, διατηρούσε ισχυρή οθωμανική φρουρά και λειτουργούσε ως κόμβος επικοινωνίας με το Ιόνιο πέλαγος. Η προσπάθεια άρσης του ελληνικού ναυτικού αποκλεισμού, οδήγησε σε σειρά συγκρούσεων στον Πατραϊκό Κόλπο, οι οποίες συνοψίζονται ιστοριογραφικά ως «Ναυμαχία των Πατρών».

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει, το στρατηγικό περιβάλλον της σύγκρουσης, την επιχειρησιακή λειτουργία του αποκλεισμού και τη σημασία της σύγκρουσης υπό το πρίσμα διαχρονικών αρχών ναυτικής στρατηγικής.

2. Ιστοριογραφία και Μεθοδολογική Προσέγγιση

Η ελληνική ιστοριογραφία έχει εστιάσει κυρίως σε εμβληματικές ναυμαχίες, όπως αυτές της Χίου ή των Σπετσών.² Η σύγκρουση των Πατρών, αν και καταγρά-

φεται στις πρωτογενείς πηγές, δεν έτυχε αντίστοιχης ανάλυσης. Ο Σπυρίδων Τρικούπης παρέχει σημαντικές πληροφορίες για τις ναυτικές επιχειρήσεις του 1822, τονίζοντας τη σημασία της απομόνωσης των φρουρίων.³ Επίσης, ο Απόστολος Βακαλόπουλος αναδεικνύει τη δυτική Πελοπόννησο ως κρίσιμο χώρο διατήρησης της Ελληνικής Επανάστασης.⁴ Παράλληλα, ο Douglas Dakin προσφέρει συγκριτική οπτική εντάσσοντας τις ελληνικές ναυτικές επιχειρήσεις στο ευρύτερο ευρωπαϊκό γεωπολιτικό πλαίσιο.⁵ Η παρούσα μελέτη υιοθετεί αναλυτική-στρατηγική προσέγγιση, εξετάζοντας τη ναυμαχία όχι μόνο ως τακτικό γεγονός, αλλά ως επιχειρησιακό εργαλείο επίτευξης στρατηγικού σκοπού.

3. Το Στρατηγικό Περιβάλλον της Δυτικής Ελλάδας το 1822

Μετά την Άλωση της Τριπολιτσάς (Σεπτέμβριος 1821), η επανάσταση είχε εδραιωθεί στην Πελοπόννησο, χωρίς όμως να έχει εξασφαλιστεί ο πλήρης έλεγχος των ακτών.⁶ Η Πάτρα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτελούσε πύλη επικοινωνίας με τη Στερεά Ελλάδα και το Ιόνιο πέλαγος. Η οθωμανική στρατηγική βασιζόταν στη διατήρηση παράκτιων βάσεων και στη μεταφορά ενισχύσεων διά θαλάσσης. Η επιτυχία αυτής της στρατηγικής θα μπορούσε να οδηγήσει σε σταδιακή ανακατάληψη της Πελοποννήσου. Αντιστρόφως, η ελληνική στρατηγική εστίασε στην απομόνωση αυτών των βάσεων μέσω αποκλεισμού.

4. Σύνθεση Δυνάμεων και Επιχειρησιακές Δυνατότητες

Ο ελληνικός στόλος συγκροτούνταν κυρίως από τα πλοία της Ύδρας, των Σπετσών και των Ψαρών, του λεγόμενου Τρινήσιου Στόλου. Επρόκειτο για εμπορικά πάρωνες (μπρίκια), εξοπλισμένα με περιορισμένο αριθμό πυρο-

1956, 280–290

3 Σπυρίδων Τρικούπης, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τ. 2, Λονδίνο, 1853, 214–218

4 Απόστολος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τ. ΣΤ, Ελληνικές Έκδόσεις, Θεσσαλονίκη, 2000, 322–330

5 Douglas Dakin, *The Greek Struggle for Independence, 1821–1833* (Berkeley: University of California Press, 1973), 118–122

6 Απόστολος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τ. ΣΤ' (Θεσσαλονίκη), 325

1 Απόστολος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1975, 245

2 Διονύσιος Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, Μέλισσα, Αθήνα,

Ναυμαχία Πατρών (<https://ellinoistorin.gr/?p=38469>)

βόλων.⁷ Το πλεονέκτημά τους έγκειτο στην ταχύτητα και στην ευελιξία. Από την άλλη πλευρά, ο οθωμανικός στόλος διέθετε φρεγάτες, κορβέτες και μεγαλύτερη ισχύ πυρός. Η αριθμητική και ποιοτική του υπεροχή καθιστούσε την ανοιχτή σύγκρουση επικίνδυνη για τους Έλληνες. Πληροφοριακά, ο ελληνικός στόλος κατά τη διάρκεια της ναυμαχίας διέθετε 64 πλοία, ενώ ο οθωμανικός 72 πολεμικά.

5. Η Επιχειρησιακή Διάσταση και η Διεξαγωγή της Ναυμαχίας

Ο Πατραϊκός Κόλπος αποτελεί ημίκλειστο θαλάσσιο χώρο με δυτικό άνοιγμα προς το Ιόνιο και ανατολική σύνδεση με τον Κορινθιακό. Στα βόρεια δεσπόζουν οι ακτές της Αιτωλοακαρνανίας, στα νότια η δυτική Πελοπόννησος. Το φρούριο της Πάτρας ελέγχει τον λιμένα και την παράκτια ζώνη πυροβολικού. Ο Πατραϊκός κόλπος διαθέτει σημαντικά γεωστρατηγικά χαρακτηρι-

στικά όπως, περιορισμένο πλάτος ελιγμών για βαρέα πλοία, μεταβλητούς ανέμους (δυτικοί–βορειοδυτικοί), δυνατότητα απόκρυψης ελαφρών μονάδων σε παράκτιους όρμους και εγγύτητα της εχθρικής ακτής. Επομένως, η γεωγραφία της περιοχής ευνοούσε ευέλικτες μονάδες για ταχεία συγκέντρωση ή διασπορά δυνάμεων.

Οι Ελληνικές ναυτικές δυνάμεις που έλαβαν μέρος στη ναυμαχία των Πατρών, αποτελούνταν κυρίως από πάρωνες (μπρίκια) των νησιών Ύδρας, Σπετσών και Ψαρών, τα οποία διέθεταν περιορισμένο αριθμό πυροβόλων ανά μονάδα. Ενώ, οι αντίπαλες οθωμανικές δυνάμεις αποτελούνταν κυρίως από μεγαλύτερα πλοία, όπως φρεγάτες και κορβέτες, οι οποίες ήταν εξοπλισμένες με βαρύτερο οπλισμό και από βοηθητικά πλοία, τα μεταγωγικά. Η αναλογία ισχύος πυρός ευνοούσε σαφώς τον οθωμανικό στόλο.⁸ Ωστόσο, η διάταξη σε

7 Douglas Dakin, *The Greek Struggle for Independence, 1821–1833* (Berkeley: University of California Press, 1973), 119

8 Douglas Dakin, *The Greek Struggle for Independence, 1821–1833* (Berkeley: University of California Press, 1973), 118–122.

ημίκλειστο κόλπο περιόριζε την πλήρη αξιοποίηση της ισχύος αυτής.

Οι τρεις νησιωτικές μοίρες, αφού συναντήθηκαν δυτικά της Μεσσηνίας στη νησίδα Πρώτη, όπου ο Γκίκας Τσούπας ανήγγειλε και στους άλλους ναυάρχους ότι ο εχθρικός στόλος είχε φθάσει στον Κορινθιακό κόλπο, έπλευσαν προς αυτή την κατεύθυνση χωριστά και συναντήθηκαν στις 15 Φεβρουαρίου 1822 μεταξύ Ζακύνθου και Ηλείας. Οι πληροφορίες του Γκίκα ήταν σωστές, ο οθωμανικός στόλος από τη Ζάκυνθο είχε πλεύσει προς τον Κορινθιακό κόλπο και αφού αποβίβασε στρατεύματα στην πολιορκημένη από τους Έλληνες Πάτρα είχε προσορμισθεί στη Ναύπακτο. Καθώς ήταν η πρώτη φορά που τόσο μεγάλος αριθμός ελληνικών πλοίων θα αντιμετώπιζε την οθωμανική ναυτική δύναμη, ο Μιαούλης πρότεινε να χτυπηθεί ο στόλος του Καπετάν πασά αμέσως στον τόπο που θα τον έβρισκαν αραγμένο. Το σχέδιό του έγινε ομόφωνα δεκτό και τα ελληνικά πλοία κατευθύνθηκαν προς τον Κορινθιακό κόλπο.

Η τρικυμία όμως που ξέσπασε ανάγκασε τους Έλληνες να προσορμισθούν στις 16 Φεβρουαρίου 1822 στο Μεσολόγγι και να περιμένουν εκεί τη βελτίωση του καιρού, για να πραγματοποιήσουν την προγραμματισμένη επίθεση. Στις 20 Φεβρουαρίου 1822, πριν ακόμη ξημερώσει και μολονότι η κακοκαιρία συνεχιζόταν, ο Ανδρέας Μιαούλης, που είχε αναλάβει την ευθύνη της επιχειρήσεως και αναγνωρίστηκε από όλους σαν γενικός αρχηγός, διέταξε τα ελληνικά πλοία να πλεύσουν προς το λιμάνι της Πάτρας, όπου είχαν στο μεταξύ εισπλεύσει 36 εχθρικά πλοία. Ο Μιαούλης, που έφθασε πρώτος στο λιμάνι, άρχισε να κανονιοβολεί εναντίον των ανύποπτων Οθωμανών, που δεν είχαν φαντασθεί πως τα μικρά ελληνικά πλοία θα τολμούσαν επίθεση και μάλιστα σε ημέρα φοβερής τρικυμίας. Πανικόβλητοι προσπαθούσαν να σηκώσουν τις άγκυρες και να αποπλεύσουν, αλλά στο μεταξύ έφθαναν και άλλα ελληνικά πλοία.

Έτσι, άρχισε σφοδρή ναυμαχία, που κράτησε 5 1/2 ώρες, κατά την οποία μια εχθρική φρεγάτα καταστράφηκε σχεδόν ολοκληρωτικά και σε πολλά άλλα πλοία προξενήθηκαν σημαντικές ζημιές. Επίσης, αρκετοί Οθωμανοί βρήκαν τον θάνατο ή τραυματίστηκαν σοβαρά. Τελικά, ο εχθρικός στόλος κατόρθωσε να διαφύγει προς τη Ζάκυνθο.⁹

Το αποτέλεσμα της ναυμαχίας των Πατρών, αν και δεν ήταν εντυπωσιακό από πλευράς ζημιών του εχθρικού στόλου, είχε τεράστια ηθική σημασία για τους

Πάρωνας (μπρίκι) «ΑΡΗΣ» (1818-1921)
του Αναστασίου Τσαμαδού,

πηγή: Ε.Λ.Ι.Α. κωδικός φωτογραφίας 04.16.2.071

Έλληνες, που διαπίστωναν ότι όχι μόνο με επιδρομές πυρπολικών, αλλά και κατά παράταξη, μπορούσαν να αντιμετωπίσουν την οθωμανική ναυτική δύναμη.¹⁰

Οι επιχειρήσεις στον Πατραϊκό Κόλπο χαρακτηρίστηκαν από ελιγμούς αποφυγής, παρεμπόδιση αποβίβασης και τη χρήση των πυρπολικών. Η τακτική των πυρπολικών είχε αποδειχθεί αποτελεσματική ήδη από το 1821.¹¹ Στον Πατραϊκό κόλπο, η απειλή πυρπόλησης περιόρισε την ελευθερία κινήσεων του οθωμανικού στόλου. Παρά την απουσία ολοκληρωτικής ναυτικής συντριβής, ο ανεφοδιασμός της Πάτρας δεν επιτεύχθηκε στον επιθυμητό βαθμό.¹² Η ναυτική αποτυχία των ελληνικών πλοίων είχε άμεσες επιχειρησιακές συνέπειες υπέρ Ελλήνων.

6. Στρατηγική Αποτίμηση

Η ναυμαχία μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία επιτυχής εφαρμογή της στρατηγικής «άρνησης θαλάσσιας περιοχής». Οι Έλληνες δεν απέκτησαν πλήρη κυριαρχία στον Πατραϊκό Κόλπο, αλλά κατέστησαν την ασφαλή χρήση του από τον αντίπαλο εξαιρετικά δυσχερή.

Η διατήρηση του αποκλεισμού περιόρισε την επιχειρησιακή ευχέρεια της φρουράς των Οθωμανών, διατήρησε την ελληνική πρωτοβουλία και σταθεροποίησε τη δυτική Πελοπόννησο.

10 Απόστολος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1975, 443

11 Διονύσιος Κόκκινος, *Η Ελληνική Επανάσταση, Μέλισσα*, Αθήνα, 1956, 287

12 Σπυρίδων Τρικούπης, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, τ. 2 (Λονδίνο, 1853), 216

9 Απόστολος Βακαλόπουλος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1975, 443-445

7. Συγκριτική Αναφορά σε Σύγχρονα Ναυτικά Δόγματα

Στη σύγχρονη ναυτική θεωρία διακρίνονται δύο βασικές έννοιες: ο «θαλάσσιος έλεγχος (sea control)» και η «άρνηση θαλάσσιας περιοχής (sea denial)».¹³

Με τον όρο «θαλάσσιος έλεγχος» νοείται η ικανότητα ενός κράτους, στην Ελληνική Επανάσταση ενός Έθνους, να χρησιμοποιεί ελεύθερα μια θαλάσσια περιοχή για τους δικούς του σκοπούς (στρατιωτικούς και εμπορικούς) και ταυτόχρονα να εμποδίζει τον αντίπαλο να κάνει το ίδιο. Ο «θαλάσσιος έλεγχος» περιλαμβάνει την προστασία των θαλάσσιων γραμμών επικοινωνίας (SLOCs), τη συνοδεία εμπορικών και στρατιωτικών πλοίων, τη δυνατότητα απόβασης και προβολής ισχύος και τον έλεγχο αέρα και επιφάνειας στη συγκεκριμένη περιοχή. Επομένως, για την εφαρμογή του «θαλάσσιου ελέγχου» απαιτείται η ύπαρξη ισχυρού στόλου επιφανείας και συνεχή παρουσία στην περιοχή.¹⁴

Από την άλλη πλευρά βρίσκεται ως έννοια η «άρνηση θαλάσσιας περιοχής», που είναι η ικανότητα ενός κράτους να εμποδίζει τον αντίπαλο να χρησιμοποιεί μια θαλάσσια περιοχή, χωρίς απαραίτητα να την ελέγχει το ίδιο. Η «άρνηση θαλάσσιας περιοχής» δεν απαιτεί την πλήρη κυριαρχία. Απώτερος στόχος είναι η θαλάσσια περιοχή να γίνει επικίνδυνη ή απαγορευτική για τον αντίπαλο. Τα μέσα που μπορούν να επιτύχουν κάτι τέτοιο είναι τα μικρά και ευέλικτα σκάφη και η χρήση των πυρπολικών, μέσα τα οποία διέθεταν οι επαναστατημένοι Έλληνες.

Η ελληνική δράση το 1822 προσομοιάζει περισσότερο στη δεύτερη έννοια, αυτή της «άρνησης θαλάσσιας περιοχής». Με περιορισμένα μέσα, επιτεύχθηκε η παρεμπόδιση του αντιπάλου χωρίς πλήρη κυριαρχία. Επιπλέον, η αρχή της οικονομίας δυνάμεων εφαρμόστηκε υποδειγματικά, όπου, αντί για ριψοκίνδυνη γενική σύγκρουση, επιλέχθηκε η τακτική της φθοράς από του Έλληνες ναυτικούς.

8. Συμπεράσματα

Η Ναυμαχία των Πατρών (1822) αναδεικνύει τη σημασία της ναυτικής στρατηγικής στην Ελληνική Επανάσταση. Η επιτυχία δεν προέκυψε από θεαματική καταστροφή του αντιπάλου, αλλά από τη συνεπή εφαρμογή αποκλεισμού και την παρεμπόδιση επιχειρησιακών στόχων. Η ανάλυση της σύγκρουσης προσφέρει χρήσιμα διδάγματα

Ανδρέας Μιαούλης

(<https://thelocals.gr/i-navmachia-ton-patron-tou-1822-oandreas-mi/>)

τα για τη διαχρονική κατανόηση της ναυτικής ισχύος. Η ναυμαχία των Πατρών (1822) δεν αποτελεί απλώς επεισόδιο της Ελληνικής Επανάστασης. Αποτελεί μελέτη περίπτωσης εφαρμογής στρατηγικής «άρνησης θαλάσσιας περιοχής» σε συνθήκες ασύμμετρης ισχύος. Η ελληνική ναυτική δύναμη εφάρμοσε αυτή την τακτική διότι, αναγνώρισε τη γεωγραφική ιδιαιτερότητα του κόλπου των Πατρών, προσάρμοσε τις ναυτικές τακτικές στις επιχειρησιακές δυνατότητες και πέτυχε στρατηγικό αποτέλεσμα χωρίς αποφασιστική και καταστροφική ναυμαχία. Η κατανόηση της στρατηγικής της ναυμαχίας, δύναται να προσφέρει διαχρονικά διδάγματα για τη χρήση περιορισμένων ναυτικών μέσων σε ημίκλειστα περιβάλλοντα, όπως αυτό του κόλπου των Πατρών.

Βιβλιογραφία

- Dakin, Douglas, *The Greek Struggle for Independence, 1821–1833*, Berkeley: University of California Press, 1973.
- Till, Geoffrey, *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*, London: Routledge, 2009.
- Βακαλόπουλος, Απόστολος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, Ελληνικές Εκδόσεις, Θεσσαλονίκη, 2000.
- Βακαλόπουλος, Απόστολος, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1975.
- Κόκκινος, Διονύσιος, *Η Ελληνική Επανάσταση*, Μέλισσα, Αθήνα, 1956.
- Τρικούπης, Σπυρίδων, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασης*, Λονδίνο, 1853.

Ο Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Βλάσιος Οικονόμου ΠΝ γεννήθηκε στην Αθήνα. Από το 2016, υπηρετεί στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού (ΥΙΝ). Είναι κάτοχος πτυχίου Ανθρωπιστικών Σπουδών στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ε.Α.Π.). Επίσης, κατέχει πτυχίο Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τέλος, διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών («Ιστορική Έρευνα, Διδακτική και Νέες Τεχνολογίες»), από το Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

13 Geoffrey Till, *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century* (London: Routledge, 2009)

14 Geoffrey Till, *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century* (London: Routledge, 2009)

Η αμφιλεγόμενη προσωπικότητα του Αριστείδη Στεργιάδη

Του **Δημητρίου Β. Ζαμπίκου** Υποναύαρχου Λ.Σ. ε.α.
Τακτικού Μέλους Αεροπορικής Ακαδημίας Ελλάδος

Ένα πρόσωπο που έχει αποτυπωθεί στην ιστορική μνήμη των Μικρασιατών προσφύγων ως συνυπαίτιο, μαζί με τους έξι κυβερνητικούς αξιωματούχους της Ελλάδος για την εθνική καταστροφή στην Μ. Ασία το 1922, ήταν ο Ύπατος Αρμοστής της Σμύρνης Αριστείδης Στεργιάδης.

Ο Αριστείδης Στεργιάδης¹, ήταν Νομικός και Πολιτικός, καταγόμενος από τη Θεσσαλονίκη. Γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης το 1861 από εύπορη οικογένεια. Σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και συμπλήρωσε τις σπουδές του στο Παρίσι. Το 1879 επέστρεψε στην γενέτειρά του και δικηγόρησε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η αντι-τουρκική δράση της οικογένειάς του είχε ως συνέπεια να σφαγούν από τους Τούρκους οι αδελφοί του, Ιωάννης γιατρός και Θρασύβουλος δικηγόρος. Ο ίδιος πρωταγωνίστησε στο Κίνημα του Θερίσου, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα το 1905 να φυλακισθεί από τους Άγγλους για ένα χρόνο. Συνδέθηκε με στενή φιλία με τον Ελευθέριο Βενιζέλο με τον οποίο συνεργάστηκε στην σύνταξη νομοσχεδίου περί δήμων και κοινοτήτων, ενώ το έτος 1917-1919 διορίστηκε Γενικός διοικητής Ηπείρου, όπου διακρίθηκε για την αυστηρή και δίκαιη πολιτεία του.

Μετά την αποστολή του ελληνικού εκστρατευτικού Σώματος στη Σμύρνη, ο Ελευθέριος Βενιζέλος τον διόρισε Ύπατο Αρμοστή της Σμύρνης, θέση αντίστοιχη του Υπουργού άνευ χαρτοφυλακίου, την οποία ανέλαβε στις 8 Μαΐου του 1919. Στη θέση αυτή ο Στεργιάδης επέδειξε αυστηρότητα διοίκησης και αμεροληψία προσπαθώντας να κερδίσει την εμπιστοσύνη του τουρκικού πληθυσμού. Διατήρησε τους Τούρκους υπαλλήλους στις κατώτερες διοικητικές θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας, ενώ παράλληλα επέτρεψε τη χρήση της τουρκικής γλώσσας σε δικαστικές υποθέσεις μουσουλμάνων. Επίσης οργάνωσε το Σώμα της Χωροφυλακής και συγκρότησε στρατοδικεία επειδή δεν μπορούσε να συστήσει ελληνικά δικαστήρια, μέχρι την τελική προσάρτηση και ενσωμάτωση της Σμύρνης στο ελληνικό Κράτος.

Η προσπάθειά του να δείξει αυστηρή αμεροληψία τον οδήγησε σε ρήξη με τον Αρχιστράτηγο Παρασκευόπουλο, τον Μητροπολίτη Κυδωνιών Γρηγόριο, καθώς

και τον Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομο, του οποίου διέκοψε το κήρυγμα σε επίσημη δοξολογία για τον εορτασμό της συμμαχικής νίκης, επειδή το θεώρησε εθνικοπατριωτική πολιτικολογία. Συνέπεια αυτού, η εισήγησή του στην ελληνική Κυβέρνηση να διακόψει κάθε οικονομική επιχορήγηση στη Μητρόπολη Σμύρνης.

Οι ενέργειές του χαρακτηρίστηκαν από πολλούς, φιλοτουρκικές και αντίθετες στα εθνικά συμφέροντα. Ο ρόλος του παρόλα αυτά ενισχύθηκε, όταν κατόπιν Πρωθυπουργικής εντολής το ελληνικό στράτευμα της Μ. Ασίας τέθηκε υπό τις διαταγές του Ύπατου Αρμοστή. Παράλληλα ο ίδιος ακύρωνε τις παρεμβάσεις από την Αθήνα για ανάκληση ποινών ή μεταθέσεων πολιτικού ή στρατιωτικού προσωπικού της περιοχής του.

Παρόλο που η παραμονή του στη θέση του Ύπατου Αρμοστή προκάλούσε αντιδράσεις στη νέα ηγεσία του στρατεύματος και στο κόμμα των Φιλελευθέρων, ο Βενιζέλος μετά την ήττα του στις εκλογές του Νοεμβρίου, το 1920, του ζήτησε να παραμείνει στη θέση του, εφόσον τον διατηρούσε σ' αυτή η νέα Κυβέρνηση. Εκείνος υπέβαλε την παραίτησή του, η οποία όμως δεν έγινε δεκτή. Αξίζει να σημειωθεί η ευρύτατη αποδοχή που έχαιρε ο Στεργιάδης εκ μέρους των Συμμάχων.

Τον Απρίλιο του 1922, του προτάθηκε η ηγεσία της Οργάνωσης του αυτονομιστικού κινήματος της Μικρασιατικής Άμυνας, πρωτοβουλία που υποστήριζε και ο Βενιζέλος, πρόταση όμως που απέρριψε, γιατί δεν είχε κυβερνητική έγκριση και την θεωρούσε ουτοπική πρωτοβουλία. Ο ίδιος πρότεινε τη δημιουργία αυτόνομου Μικρασιατικού Κράτους, πολυφυλετικού υπό την ψιλή επικυριαρχία του Σουλτάνου με κέντρο τη Σμύρνη, με δική του διοίκηση και αστυνομία και ισότιμη συμμετοχή του μουσουλμανικού στοιχείου. Τούτο θα απαιτούσε στρατιωτική δύναμη 50.000 ανδρών του ελληνικού στρατού και Έλληνες στρατολογημένους από την περιοχή. Η πρότασή του διέφερε από την πρόταση των Αμυνιτών, στο ότι θα αποτελούσε δημιουργήματα των Μεγάλων Δυνάμεων και όχι μιας πολιτικής φατρίας.

Ο Στεργιάδης ζητούσε και ενημερωνόταν -όχι πάντα με ειλικρίνεια- για την κατάσταση στα μέτωπα των συγκρούσεων είτε απευθείας από τον Αρχιστράτηγο, είτε από το Επιτελείο της Στρατιάς. Παράλληλα όμως συγκέντρωνε και τις δικές του πληροφορίες για την επικρατούσα κατάσταση των πολεμικών επιχειρήσεων. Στην διάρκεια των γεγονότων ζήτησε και πέτυχε από

1 (Καργάκος, 2018)

Ο Αριστείδης Στεργιάδης (δεύτερος από αριστερά) με την ηγεσία του Ελληνικού Στρατού στη Σμύρνη, Οκτώβριος 1920.
https://el.wikipedia.org/wiki/Αριστείδης_Στεργιάδης#/media/Αρχείο:Stergiadis,_Paraskevopoulos_and_Pangalos,_Smyrna_October_1920.jpg

την Κυβέρνηση, την αντικατάσταση των Αρχιστρατήγων Παπούλια και Χατζηανέστη, λόγω της διαφαινόμενης αποσύνθεσης του στρατεύματος (καταχρήσεις, απειθαρχία). Με την κατάρρευση του Μετώπου και την άτακτη υποχώρηση των ελληνικών δυνάμεων, εξέδωσε διαταγές στους αντιπροσώπους της Αρμοστείας για να συγκεντρώσουν το αρχαιακό υλικό και να είναι έτοιμες προς αναχώρηση χωρίς να το αντιληφθεί ο τοπικός πληθυσμός. Στην αντίθετη περίπτωση, έπρεπε αφενός να ενθαρρυνθεί ο ελληνικός πληθυσμός να παραμείνει και αφετέρου να εμποδισθεί (περιοχή Κατσαμπά) η αναχώρησή του, ενημερώνοντάς τον ότι ο ελληνικός στρατός δεν επρόκειτο να εγκαταλείψει την περιφέρειά του. Τις διαταγές αυτές, αρκετοί στρατιωτικοί διοικητές τις αγνόησαν και προέτρεψαν τους πολίτες να εγκαταλείψουν τον τόπο τους.

Ειδικότερα και σύμφωνα με την εμπειριστατωμένη έρευνα στα ιστορικά αρχεία και την υπηρεσιακή αλληλογραφία του Στεργιάδη², τόσο με την ελληνική Κυβέρνηση όσο και με τους αντιπροσώπους της Αρμοστείας,

(Κων. Βλάσης «οι τελευταίες ημέρες του Αρμοστή») προκύπτει ότι προέβη στις ακόλουθες ενέργειες:

Με απολύτως εμπιστευτικά τηλεγραφήματα (17 Αυγούστου) προς το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών επεσήμανε την ανάγκη κατάπλου στη Σμύρνη στόλου με στρατό, για να ανακόψει ενδεχόμενη αιφνιδιαστική επίθεση του τουρκικού ιππικού και την εξέγερση του τουρκικού στοιχείου. Πεισιμύμονος δε για την επερχόμενη ολοκληρωτική ήττα, πρότεινε την ανασύνταξη του στρατεύματος περιμετρικά της Σμύρνης και την επέμβαση των Συμμάχων για την σωτηρία της πόλης και τη διάσωση των χριστιανικών πληθυσμών.

Με δύο νεότερα τηλεγραφήματα (19 Αυγούστου) επανήλθε και ζήτησε την αποστολή στόλου και περισσότερων επίτακτων πλοίων, υποδεικνύοντας και πάλι διάβημα προς τους Συμμάχους για την κατάληψη με στόλο και στρατό της Σμύρνης προς διάσωση όχι μόνο του ελληνικού στρατού αλλά για τη σωτηρία των χριστιανών της Σμύρνης. Την ίδια ημέρα με εμπιστευτικό τηλεγράφημα, έδωσε εντολή στους αντιπροσώπους της Αρμοστείας Κίου, Μουδανιών και άλλων υπαγομένων σ' αυτές περιοχών, για την συσκευασία των αρχείων και την προετοιμασία αναχώρησης των υπαλλήλων

² (Βλάσης, 2022).

επισημαίνοντας την τήρηση της διαταγής μυστικά από τον πληθυσμό.

Στις 20 Αυγούστου με νεότερο τηλεγράφημα προς τους αντιπροσώπους Μουδανιών και Κίου, ζήτησε να παρεμποδίσουν την αποχώρηση των κατοίκων της περιφέρειάς τους και να μην ενσπείρουν πανικό στον τοπικό πληθυσμό.

Στις 22 Αυγούστου ζήτησε με τηλεγράφημα την έγκριση από την Κυβέρνηση, μεταξύ άλλων, για την παρεμπόδιση της αναχώρησης ακόμα και εύπορων Μικρασιατών στην Ελλάδα με τα συνήθη ταχυδρομικά ατμόπλοια. Την ίδια ημέρα, ενόψει της νέας κατάστασης, ζήτησε με νεότερο τηλεγράφημα την αποστολή όλων των δυνατών θαλασσιών μέσων για φόρτωση και μεταφορά στρατιωτικού υλικού και όπλων υποδεικνύοντας πάλι διάβημα προς τους Συμμάχους για την εκ μέρους των επέμβαση και προφύλαξη της Σμύρνης από τους Τούρκους.

Στις 31 Αυγούστου, μετά την επιβίβαση στα πλοία και την αναχώρηση των υπαλλήλων της Αρμιοστείας και των ανδρών της Χωροφυλακής, ο Στεργιάδης έχοντας υποβάλει ήδη την παραίτησή του, επιβιβάσθηκε στο Βρετανικό θωρηκτό «IRON DUKE» και αποχώρησε τελευταίος και αποδοκιμαζόμενος από τον τοπικό ελληνικό πληθυσμό, με τελικό προορισμό τη Γαλλία όπου έζησε μέχρι το τέλος της ζωής του.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Στην κοινή γνώμη το όνομα του Αριστείδη Στεργιάδη έχει παραμείνει συνώνυμο της προδοσίας. Ο ίδιος αποδείχθηκε αμφιλεγόμενη προσωπικότητα. Διέθετε εργατικότητα, μακροχρόνια πείρα στα μουσουλμανικά θέματα, υπερβολική αμεροληψία, αυστηρή προσήλωση στο καθήκον και ένα θετικό όραμα συνύπαρξης

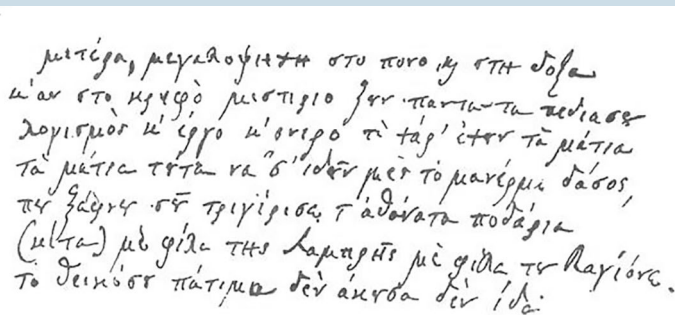
Ελλήνων και Τούρκων. Παράλληλα ήταν μονόχωντος, αυταρχικός και υπερβολικός στις ενέργειές του, οι οποίες χαρακτηρίστηκαν φιλοτουρκικές από τους Μικρασιάτες, δεν διέθετε διπλωματικότητα, ήταν εγωπαθής και εριστικός, ενεργώντας πολλές φορές ως εκπρόσωπος των Μεγάλων Δυνάμεων. Οι σοβαρότερες ευθύνες του στην εθνική καταστροφή εστιάζονται στο γεγονός ότι δεν ενημέρωσε εγκαίρως τον Μικρασιατικό πληθυσμό για την κατάρρευση του Μετώπου, παρεμπόδισε την αναχώρησή του, δεν ζήτησε εγκαίρως από την ελληνική Κυβέρνηση την αποστολή μεγάλου αριθμού επίτακτων μεταγωγικών πλοίων για τη διάσωση των Ελλήνων και των υπολοίπων χριστιανών, ενώ αποχώρησε εγκαταλείποντας τη θέση του.

Ενδεικτική είναι και η επιστολή του Μητροπολίτη Σμύρνης Χρυσόστομου³ προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο την 25η Αυγούστου, στην οποία αποδίδει ευθύνη και σ' αυτόν, ειδικότερα για την επιλογή του Στεργιάδη ως Ύπατου Αρμιοστή, χαρακτηρίζοντάς αυτόν «παράφρονα, εγωιστή, φλύαρο, απορροφημένο σε αυτοθυμασμό, που καταφρονούσε, ύβριζε, εξόριζε και φυλάκιζε όλα τα υγιή και σώφρονα στοιχεία του τόπου».

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βλάσσης, Κ. Δ. (2022). Οι τελευταίες Ημέρες του Αρμιοστή - Ο Αριστείδης Στεργιάδης και ο Αύγουστος 1922. Αθήνα: Archive.
2. Καργάκος, Σ. Ι. (2018). Η Μικρασιατική εκστρατεία (1919-1922), ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑ, ΤΟΜΟΣ Α'. Αθήνα: ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΩΝ.
3. Χρυσόστομος, Μ. Σ. (2000). Το αρχαίο του εθνομάρτυρος Σμύρνης Χρυσόστομου - Μικρά Ασία: Μητροπολίτης Σμύρνης, Β 1918 - 1922. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

³ (Χρυσόστομος, 2000).

Χειρόγραφο του Διον. Σολωμού από τους Ελεύθερους Πολιορκημένους.

Μητέρα, μεγαλόψυχη στον πόνο και στη δόξα,
 Κι αν στο κρυφό μυστήριο ζουν πάντα τα παιδιά σου
 Με λογισμό και μ' όνειρο, τι χάρ' έχουν τα μάτια,
 Τα μάτια τούτα, να σ' ιδούν μες στο πανέρμο δάσος,
 Που ξάφνου σου τριγύρισε τ' αθάνατα ποδάρια
 (Κοίτα) με φύλλα της Λαμπρής, με φύλλα του Βαϊώνε!
 Το θεϊκό σου πάτημα δεν άκουσα, δεν είδα,
 Ατάραχη σαν ουρανός μ' όλα τα κάλλη πόχει,
 Που μέρη τόσα φαίνονται και μέρη 'ναι κρυμμένα-
 Αλλά, Θεά, δεν ημπορώ ν' ακούσω τη φωνή σου
 Κι ευθύς εγώ τ' Ελληνικού κόσμου να τη χαρίσω;
 Δόξα 'χ' η μαύρη πέτρα του και το ξερό χορτάρι.

Η «Παγίδα του Θουκυδίδη» στη Σημερινή Πραγματικότητα

Του Γεώργιου Καϊμακτσή Ταξίαρχου (Α.Σ) ε.α.

Σε μια προσπάθεια προσέγγισης και ερμηνείας των ευρύτερων γεωπολιτικών εξελίξεων που έχουν συνάφεια με τις ΗΠΑ, την ΕΕ, την Αγγλία, την Κίνα, τους BRICS (Βραζιλία-Ρωσία-Ινδία-Κίνα-Νότια Αφρική) αλλά και με το Ιράν και τη Μέση Ανατολή θα ανατρέξουμε στον Θουκυδίδη και στην αναφορά της έννοιας της «παγίδας». Η «παγίδα του Θουκυδίδη» αναφέρεται στην αυξανόμενη πιθανότητα πολέμου μιας ανερχόμενης δύναμης που απειλεί να εκτοπίσει μια υπάρχουσα κυρίαρχη δύναμη. Η έννοια προέρχεται από την ιστορική ανάλυση του Θουκυδίδη σχετικά με την άνοδο της Αθήνας και την αντίδραση της Σπάρτης κατά τον 5ο αιώνα π.Χ., γεγονός που οδήγησε στον Πελοποννησιακό Πόλεμο.

Περιγραφή της Παγίδας του Θουκυδίδη

Ο Θουκυδίδης έγραψε στο έργο του «Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου» ότι η κύρια αιτία της σύγκρουσης ήταν η άνοδος της δύναμης της Αθήνας και ο φόβος που αυτή προκάλεσε στη Σπάρτη. Με άλλα λόγια, όταν μια νέα δύναμη αυξάνει την επιρροή και τη δύναμή της, η υπάρχουσα κυρίαρχη δύναμη αισθάνεται απειλή και προσπαθεί να διατηρήσει την πρωτοκαθεδρία της, ακόμα και αν αυτό οδηγήσει σε σύγκρουση.

Σύγχρονη Εφαρμογή

Η έννοια της «παγίδας» χρησιμοποιείται συχνά στη σύγχρονη διεθνή πολιτική για να περιγράψει τις εντάσεις που δημιουργούνται όταν μια αναδύομενη δύναμη, όπως η Κίνα, προκαλεί την ηγεμονία μιας ήδη κυρίαρχης δύναμης, όπως αυτής των Ηνωμένων Πολιτειών. Πολλοί αναλυτές εκφράζουν ανησυχίες ότι αυτή η δυναμική θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια σύγκρουση παρόμοια με αυτήν του Πελοποννησιακού Πολέμου.

Βασικές Σκέψεις

1. **Ανασφάλεια και Φόβος:** Η άνοδος της νέας δύναμης δημιουργεί ανασφάλεια και φόβο στην υπάρχουσα δύναμη.
  2. **Ανταγωνισμός και Σύγκρουση:** Η δυναμική αυτή οδηγεί σε ανταγωνισμό για επιρροή και δύναμη, που συχνά καταλήγει σε ένοπλη σύγκρουση.
  3. **Ιστορικά Παραδείγματα:** Εκτός από την περίπτωση της Αθήνας και της Σπάρτης, έχουμε το παράδειγμα του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, όπου η άνοδος της Γερμανίας προκάλεσε ανησυχία στην κυριαρχία της Αγγλίας.
- Η «παγίδα του Θουκυδίδη» αποτελεί ένα σημαντι-

κό θεωρητικό πλαίσιο για την κατανόηση της διεθνούς πολιτικής και των αιτιών πολέμου, υπενθυμίζοντας τη σημασία της κατανόησης των δυναμικών που δημιουργούνται όταν αλλάζει η ισορροπία δυνάμεων σε διεθνές επίπεδο.

Ομοιότητες των ΗΠΑ και της Σπάρτης στην «Παγίδα του Θουκυδίδη»

Οι ομοιότητες των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σπάρτης στην έννοια της «παγίδας του Θουκυδίδη», επικεντρώνονται στον ρόλο τους ως κυρίαρχες δυνάμεις που αισθάνονται απειλή από την άνοδο μιας νέας μεγάλης δύναμης. Ας εξετάσουμε αυτές τις ομοιότητες:

1. Κυρίαρχη Δύναμη και Ηγεμονία

Σπάρτη: Στον Πελοποννησιακό Πόλεμο, η Σπάρτη ήταν η κυρίαρχη στρατιωτική δύναμη στην Ελλάδα και διατηρούσε μια μορφή ηγεμονίας στον ελληνικό κόσμο, κυρίως μέσω της Πελοποννησιακής Συμμαχίας.

ΗΠΑ: Οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι η κυρίαρχη δύναμη στον σύγχρονο κόσμο, ιδιαίτερα μετά τον Β΄ Π.Π. και διατηρούν μια μορφή παγκόσμιας ηγεμονίας μέσω στρατιωτικής, οικονομικής και πολιτικής ισχύος.

2. Αίσθηση Απειλής από τις Αναδύομενες Δυνάμεις

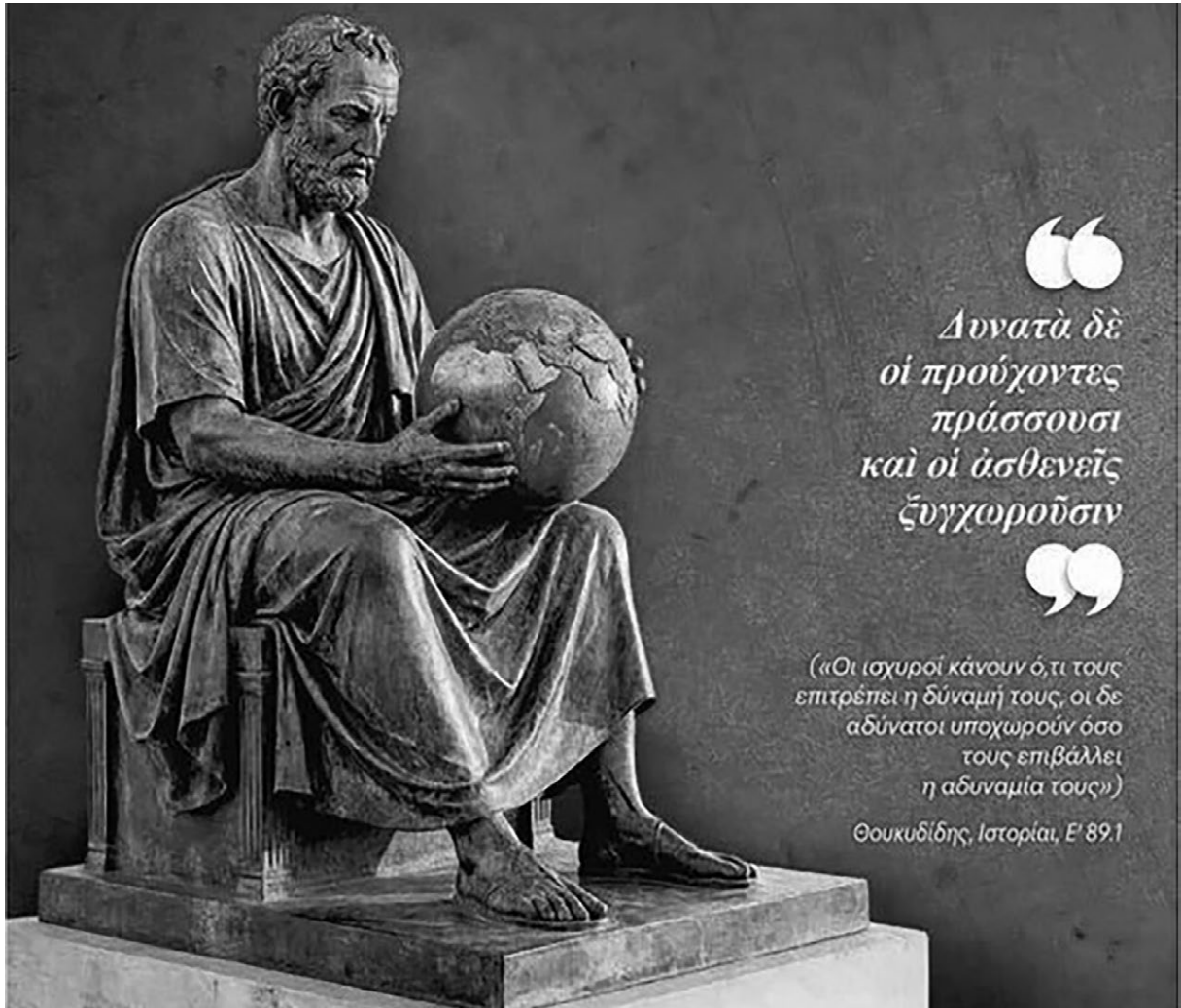
Σπάρτη: Η άνοδος της Αθήνας, ειδικά μετά τους Περσικούς Πολέμους και της ανάπτυξης της Αθηναϊκής Συμμαχίας (ή Δηλιακής Συμμαχίας), δημιούργησε ανησυχία στη Σπάρτη, η οποία αισθανόταν ότι η δική της κυριαρχία απειλείται.

ΗΠΑ: Η άνοδος της Κίνας σε οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο έχει προκαλέσει ανησυχίες στις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη στρατηγικών για τον περιορισμό της κινεζικής επιρροής και της προστασίας της αμερικανικής πρωτοκαθεδρίας.

3. Αντίδραση μέσω Συμμαχιών και Πολιτικών Ελέγχου

Σπάρτη: Για να αντιμετωπίσει την άνοδο της Αθήνας, η Σπάρτη βασίστηκε στις συμμαχίες της και προσπάθησε να δημιουργήσει ένα ισχυρό μπλοκ πόλεων-κρατών που θα μπορούσε να αντισταθεί στην Αθηναϊκή επέκταση.

ΗΠΑ: Οι Ηνωμένες Πολιτείες, προκειμένου να αντισταθούν στην κινεζική επιρροή, ενισχύουν τις συμμαχίες τους στον Ειρηνικό και την Ασία (π.χ. με την Ιαπωνία, την Αυστραλία, την Ινδία) και υιοθετούν πολιτικές

οικονομικής και τεχνολογικής απομόνωσης έναντι της Κίνας.

4. Δίλημμα Ανταγωνισμού ή Συνεργασίας

Σπάρτη: Η Σπάρτη αντιμετώπισε το δίλημμα του πώς να αντιμετωπίσει την άνοδο της Αθήνας – μέσω συνεργασίας ή μέσω πολέμου. Τελικά, οι συγκρούσεις και οι διαφορές οδηγήθηκαν σε πόλεμο.

ΗΠΑ: Οι ΗΠΑ αντιμετωπίζουν παρόμοιο δίλημμα απέναντι στην Κίνα: να επιδιώξουν συνεργασία σε παγκόσμια ζητήματα, όπως το εμπόριο και το περιβάλλον, ή να εμπλακούν σε ένα στρατηγικό ανταγωνισμό που θα μπορούσε να οδηγήσει σε σύγκρουση.

Αυτές οι ομοιότητες αναδεικνύουν πώς οι ΗΠΑ βρίσκονται σε θέση ανάλογη με αυτήν της Σπάρτης, ως κυρίαρχη δύναμη που αντιμετωπίζει την πρόκληση μιας αναδυόμενης δύναμης, με τις δυναμικές αυτές να είναι ενδεικτικές των κινδύνων και των επιλογών που βρίσκονται ενώπιον της διεθνούς κοινότητας.

5. Ο Ρόλος της Ουκρανίας στην Προσπάθεια των ΗΠΑ να Διατηρήσει την Ηγεμονική της Θέση σε Σχέση με την Παγίδα του Θουκυδίδη

Ο ρόλος της Ουκρανίας στην προσπάθεια των ΗΠΑ να διατηρήσουν την ηγεμονική τους θέση μπορεί να αναλυθεί στο πλαίσιο της «παγίδας του Θουκυδίδη», όπου η κυρίαρχη δύναμη (ΗΠΑ) αντιδρά σε αναδυόμενες προκλήσεις, ιδιαίτερα από δυνάμεις όπως η Ρωσία και η Κίνα. Η σύγκρουση στην Ουκρανία συνδέεται με την ευρύτερη γεωπολιτική στρατηγική των ΗΠΑ για να περιορίσει την επιρροή της Ρωσίας και να διασφαλίσει τη δυτική ηγεμονία.

6. Βασικά Σημεία του Ρόλου της Ουκρανίας

A. Περιφερειακή Σταθερότητα και Επέκταση της Δυτικής Επιρροής

Η Ουκρανία ως Πιόνι στην Αντιπαράθεση Δύσης-Ρωσίας: Η Ουκρανία, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της ιστορικής της σύνδεσης με τη Ρωσία, αποτελεί

κρίσιμο σημείο αντιπαράθεσης μεταξύ της Δύσης και της Ρωσίας. Η υποστήριξη των ΗΠΑ προς την Ουκρανία, ειδικά μετά την προσάρτηση της Κριμαίας το 2014 και την εισβολή της Ρωσίας το 2022, μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος της ευρύτερης στρατηγικής περιορισμού της αναδυόμενης επιρροής της Ρωσίας και της διασφάλισης της κυριαρχίας της Δύσης στην Ευρώπη.

B. Αντίδραση στην Άνοδο των Αναδυόμενων Δυνάμεων

Οι ΗΠΑ ως Κυρίαρχη Δύναμη: Στο πλαίσιο της «παγίδας του Θουκυδίδη», οι ΗΠΑ βλέπουν την άνοδο της Ρωσίας και της Κίνας ως προκλήσεις για την παγκόσμια ηγεμονία τους. Η στήριξη προς την Ουκρανία είναι ένας τρόπος αντιμετώπισης της ρωσικής επιρροής στην Ευρώπη και της αποτροπής της εξάπλωσης της ρωσικής στρατιωτικής ισχύος.

Η Ρωσία ως Αναδυόμενη Δύναμη: Η Ρωσία, υπό τον Πούτιν, προσπαθεί να ανακτήσει την επιρροή της στον πρώην σοβιετικό χώρο και να αμφισβητήσει την αμερικανική και την ευρωπαϊκή κυριαρχία. Η επέμβαση στην Ουκρανία είναι μέρος αυτής της προσπάθειας.

Γ. Ο Στρατηγικός Ανταγωνισμός ΗΠΑ-Ρωσίας

Η Ουκρανία ως Σύμβολο Αντίστασης: Η Ουκρανία, έχοντας την υποστήριξη των ΗΠΑ και της Δύσης, γίνεται το κεντρικό σημείο ανταγωνισμού με τη Ρωσία. Η σύγκρουση αντανάκλα έναν ευρύτερο ανταγωνισμό για τη διαμόρφωση της μετα-ψυχροπολεμικής τάξης πραγμάτων.

Σύμπραξη με Συμμάχους: Οι ΗΠΑ, με την υποστήριξη προς την Ουκρανία, ενισχύουν τις σχέσεις με τους ευρωπαϊκούς συμμάχους τους, προβάλλοντας την ενότητα της Δύσης απέναντι στη ρωσική επιθετικότητα.

Δ. Παράδειγμα προς Αποφυγή για την Κίνα

Μήνυμα προς την Κίνα: Η αποφασιστικότητα των ΗΠΑ να στηρίξουν την Ουκρανία στέλνει μήνυμα προς την Κίνα ότι οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους είναι έτοιμοι να αντιδράσουν σθεναρά σε οποιαδήποτε προσπάθεια ανατροπής της διεθνούς τάξης, όπως θα μπορούσε να συμβεί στην Ταϊβάν.

7. Μερικό Συμπέρασμα

Η Ουκρανία παίζει κρίσιμο ρόλο στη στρατηγική των ΗΠΑ να διατηρήσουν την ηγεμονική τους θέση σε έναν κόσμο όπου η άνοδος της Ρωσίας και της Κίνας θέτει σε αμφισβήτηση την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Στο πλαίσιο της «παγίδας του Θουκυδίδη», η σύγκρουση στην Ουκρανία αντικατοπτρίζει την προσπάθεια των ΗΠΑ να αποτρέψουν τη μετατόπιση της ισορροπίας δυνάμεων και να διατηρήσουν τον έλεγχο της παγκόσμιας ηγεμονίας.

8. Εφαρμογή στη σημερινή σύγκρουση ΗΠΑ – Ισραήλ – Ιράν

Η ένταση μεταξύ του Ιράν και του άξονα Ηνωμένες

Πολιτείες – Ισραήλ μπορεί να ερμηνευθεί μέσα από το θεωρητικό σχήμα της Παγίδας του Θουκυδίδη, όπως αυτό προκύπτει από την ανάλυσή του για τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, όταν μια ανερχόμενη δύναμη αμφισβητεί την υφιστάμενη ισορροπία ισχύος, η ανασφάλεια και ο φόβος της κατεστημένης δύναμης τείνουν να παράγουν δυναμικές σύγκρουσης. Στο πλαίσιο της Μέσης Ανατολής, η στρατηγική διεύρυνση της επιρροής του Ιράν και η πιθανότητα απόκτησης πυρηνικών εκλαμβάνονται ως απειλή για το σύστημα της περιφερειακής ασφάλειας που στηρίζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ, δημιουργώντας συνθήκες κλιμάκωσης που θυμίζουν τη λογική της θουκυδίδειας ανάλυσης της ισχύος και του φόβου.

9. Η «Παγίδα του Θουκυδίδη» και η σύγχρονη κρίση στη Μέση Ανατολή

Στη σημερινή γεωπολιτική πραγματικότητα της Μέσης Ανατολής, το Ιράν επιχειρεί να ενισχύσει την περιφερειακή του επιρροή μέσω ενός σύνθετου πλέγματος στρατηγικών σχέσεων, πολιτικών συμμαχιών και μη κρατικών δρώντων. Η διεύρυνση αυτής της επιρροής, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη πυρηνικών και βαλλιστικών δυνατοτήτων, εκλαμβάνεται από το Ισραήλ ως υπαρξιακή απειλή για την εθνική του ασφάλεια. Παράλληλα, οι Ηνωμένες Πολιτείες, ως ηγεμονική δύναμη του δυτικού συστήματος ασφαλείας στην περιοχή, επιδιώκουν την αποτροπή μιας αναθεωρητικής δύναμης που θα μπορούσε να ανατρέψει την υφιστάμενη ισορροπία ισχύος. Η δυναμική αυτή δημιουργεί ένα κλασικό «δίλημμα ασφαλείας»: οι ενέργειές του ενός δρώντα για την ενίσχυση της ασφάλειάς του εκλαμβάνονται από τον αντίπαλο ως επιθετική απειλή, προκαλώντας αντίμετρα που οδηγούν σε περαιτέρω κλιμάκωση. Έτσι, ακόμη και αν κανένα από τα εμπλεκόμενα μέρη δεν επιδιώκει έναν γενικευμένο πόλεμο, η αλληλεπίδραση φόβου, αποτροπής και στρατηγικής καχυποψίας μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες σύγκρουσης.

Υπό αυτή την οπτική, η κρίση στη Μέση Ανατολή δεν αποτελεί απλώς μια περιφερειακή αντιπαράθεση, αλλά εντάσσεται σε ένα διαχρονικό μοτίβο διεθνούς πολιτικής που είχε ήδη εντοπίσει ο Θουκυδίδης πριν από δύο μισά χιλιετίες: όταν η άνοδος μιας δύναμης μεταβάλλει την ισορροπία ισχύος, ο φόβος και η αβεβαιότητα των ανταγωνιστών της μπορούν να οδηγήσουν σε μια αυτό-τροφοδοτούμενη διαδικασία αντιπαράθεσης. Στο πλαίσιο της Μέσης Ανατολής λοιπόν:

- Οι Ηνωμένες Πολιτείες αποτελούν την **κατεστημένη υπερδύναμη** στο περιφερειακό σύστημα ασφαλείας.
- Το Ιράν λειτουργεί ως **αναθεωρητική δύναμη**, που

επιδιώκει μεγαλύτερη γεωπολιτική επιρροή.

- Το Ισραήλ είναι ο βασικός στρατηγικός σύμμαχος των ΗΠΑ στην περιοχή και θεωρεί την άνοδο του Ιράν υπαρξιακή απειλή.

Η δυναμική της «παγίδας» εμφανίζεται σε τρία επίπεδα:

1. Αλλαγή της ισορροπίας ισχύος

Η περιφερειακή επιρροή του Ιράν αυξήθηκε μέσω δικτύου συμμάχων και παραστρατιωτικών οργανώσεων στη Μέση Ανατολή.

2. Αντίδραση της κατεστημένης ισχύος

Οι ΗΠΑ και το Ισραήλ επιχειρούν να αποτρέψουν την στρατηγική ενίσχυση του Ιράν (ιδίως στο πυρηνικό πρόγραμμα).

3. Κλιμάκωση από φόβο και καχυποψία

Ακόμη και αν κανένα μέρος δεν επιδιώκει έναν ολοκληρωτικό πόλεμο, η αμοιβαία δυσπιστία δημιουργεί έναν κύκλο κλιμάκωσης.

10. Στρατηγική ανάγνωση

• Το Ιράν προσπαθεί να δημιουργήσει **ασύμμετρη αποτροπή**.

• Το Ισραήλ εφαρμόζει **προληπτική στρατηγική ασφάλειας**.

• Οι Ηνωμένες Πολιτείες επιχειρούν να διατηρήσουν την **περιφερειακή τάξη ισχύος**.

11. Συμπέρασμα

Η σύγκρουση μπορεί να ιδωθεί μέσα από την «παγίδα του Θουκυδίδη», όπου η άνοδος του Ιράν ως αναθεωρητικής δύναμης προκαλεί τον φόβο και την προληπτική αντίδραση από το σύστημα ασφάλειας που στηρίζουν οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ισραήλ. Παράλληλα, σε παγκόσμιο επίπεδο, η άνοδος της Κίνας και η αμφισβήτηση της διεθνούς πρωτοκαθεδρίας των Ηνωμένων Πολιτειών αναπαράγουν μια αντίστοιχη δομική ένταση στο διεθνές σύστημα. Και στις δύο περιπτώσεις, η μεταβολή της ισορροπίας ισχύος δημιουργεί φόβο και στρατηγική αβεβαιότητα, επιβεβαιώνοντας τη διαχρονική παρατήρηση του Θουκυδίδη ότι η άνοδος μιας δύναμης και ο φόβος που αυτή προκαλεί στους ανταγωνιστές της αποτελούν έναν από τους βασικούς μηχανισμούς που μπορεί να οδηγήσουν ή οδηγούν τις διεθνείς σχέσεις σε κατάσταση σύγκρουσης.

12. Ομοιότητες

Παρά τις διαφορές, υπάρχουν τρία βασικά κοινά χαρακτηριστικά:

- **Αλλαγή της ισορροπίας ισχύος**

Η άνοδος μιας δύναμης δημιουργεί ανησυχία στην ήδη υπάρχουσα. Όπως στον Πελοποννησιακό Πόλεμο η άνοδος της Αθήνας προκάλεσε φόβο στη Σπάρτη, έτσι

και σήμερα η ενίσχυση του Ιράν ή της Κίνας προκαλεί αντίδραση.

- **Δίλημμα ασφαλείας**

Οι κινήσεις άμυνας του ενός θεωρούνται επιθετικές από τον άλλον. Αυτό οδηγεί σε κούρσα εξοπλισμών, στρατιωτικής παρουσίας και συμμαχιών.

- **Ψυχολογία φόβου και αποτροπής**

Η στρατηγική συμπεριφορά καθορίζεται όχι μόνο από την πραγματική ισχύ αλλά και από την αντίληψη της απειλής.

13. Διαφορές

- **Περιφερειακή και παγκόσμια αντιπαράθεση**

Η ένταση Ισραήλ-Ιράν είναι κυρίως **περιφερειακή**, ενώ η αντιπαράθεση Ηνωμένες Πολιτείες-Κίνα είναι **συστημική και παγκόσμια**.

- **Άμεση και έμμεση σύγκρουση**

Το Ιράν και το Ισραήλ συγκρούονται συχνά **έμμεσα** μέσω περιφερειακών κρίσεων και συμμάχων. Αντίθετα, οι ΗΠΑ και η Κίνα αποφεύγουν την στρατιωτική σύγκρουση και ανταγωνίζονται κυρίως στην οικονομία, την τεχνολογία και τη ναυτική ισχύ.

- **Ισορροπία ισχύος**

Η Κίνα πλησιάζει τις ΗΠΑ σε οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο. Το Ιράν όμως δεν έχει συγκρίσιμη στρατιωτική ισχύ με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ· γι' αυτό βασίζεται περισσότερο στην **ασύμμετρη στρατηγική και περιφερειακή επιρροή**.

14. Στρατηγικό συμπέρασμα

Η κρίση Ισραήλ-Ιράν μοιάζει με «μικρογραφία» της Θουκυδίδειας δυναμικής: η άνοδος μιας δύναμης προκαλεί φόβο στον αντίπαλο, δημιουργώντας συνθήκες κλιμάκωσης. Σε αντίθεση με τη γεωπολιτική αντιπαράθεση ΗΠΑ-Κίνας, η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή χαρακτηρίζεται από **περιφερειακή ένταση, ασύμμετρη στρατηγική και υψηλό κίνδυνο αιφνίδιας κλιμάκωσης**.

15. Αν ο Θουκυδίδης παρατηρούσε τη σημερινή ένταση μεταξύ Ιράν, Ισραήλ και Ηνωμένων Πολιτειών, πιθανότατα θα την ανέλυε μέσα από τους τρεις θεμελιώδεις παράγοντες που ο ίδιος θεωρούσε κινητήριες δυνάμεις της ιστορίας: **το φόβο, το συμφέρον και τη τιμή (prestige)**.

α. Ο φόβος (security fear)

Ο Θουκυδίδης θα έβλεπε ότι το βασικό αίτιο της έντασης είναι ο φόβος που προκαλεί η άνοδος της ισχύος του Ιράν. Η ανάπτυξη πυραυλικών δυνατοτήτων, η πιθανότητα χρήσης της πυρηνικής τεχνολογίας και της περιφερειακής επιρροής, δημιουργούν στο Ισραήλ την αντίληψη μιας υπαρξιακής απειλής. Με Θουκυδίδειους

όρους, ο φόβος μπορεί να οδηγήσει σε προληπτική δράση, ακόμη και αν η σύγκρουση δεν αποτελεί την αρχική επιδίωξη.

β. Το συμφέρον (strategic interest)

Οι Ηνωμένες Πολιτείες θα θεωρούνταν από τον Θουκυδίδη ως η δύναμη που επιδιώκει να διατηρήσει την υπάρχουσα ισορροπία ισχύος στην περιοχή. Η στρατηγική παρουσία τους στη Μέση Ανατολή συνδέεται με τη σταθερότητα των θαλάσσιων οδών, της ενεργειακής ασφάλειας και της προστασίας των συμμάχων τους.

γ. Η τιμή και το κύρος (prestige)

Ο Θουκυδίδης έδινε μεγάλη σημασία στην έννοια της τιμής και του κύρους των πόλεων-κρατών. Για το Ιράν, η αντίσταση απέναντι στην πίεση των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ισραήλ αποτελεί στοιχείο εθνικής αξιοπρέπειας και περιφερειακής ηγεσίας. Αντίστοιχα, το Ισραήλ θεωρεί ότι η διατήρηση της στρατιωτικής υπεροχής του είναι κρίσιμη για την αποτροπή των αντιπάλων του.

16. Συνολική Θουκυδίδεια ανάγνωση

Ο Θουκυδίδης πιθανότατα θα υποστήριζε ότι η σύγκρουση δεν οφείλεται μόνο σε ιδεολογικές ή ηθικές διαφορές, αλλά κυρίως σε μια μεταβαλλόμενη ισορροπία ισχύος, με παράγωγα το φόβο, τον ανταγωνισμό και τη στρατηγική καχυποψία. Με άλλα λόγια, η σημερινή κρίση θα εντασσόταν σε ένα διαχρονικό μοτίβο διεθνούς πολιτικής όπου η άνοδος μιας δύναμης και η αντίδραση των αντιπάλων της δημιουργούν τις συνθήκες μιας πιθανής σύγκρουσης.

Η ιστορική εμπειρία δείχνει ότι η λεγόμενη «Παγίδα του Θουκυδίδα» δεν οδηγεί πάντοτε σε πόλεμο. Σε αρκετές περιπτώσεις η άνοδος μιας δύναμης κατέληξε σε σύγκρουση, ενώ σε άλλες η κρίση ξεπεράστηκε, κυρίως μέσω ισορροπιών, συμμαχιών ή θεσμικών μηχανισμών.

17. Περιπτώσεις όπου η παγίδα οδήγησε σε πόλεμο

A. Πελοποννησιακός Πόλεμος (431 π.Χ.)

Η κλασική ανάλυση του Θουκυδίδα, όπου η άνοδος της Αθήνας προκάλεσε τον φόβο της Σπάρτης, οδηγώντας τη στον πόλεμο.

B. Γερμανία – Βρετανία πριν το 1914

Η άνοδος της Γερμανίας ως βιομηχανικής και ναυτικής δύναμης, αμφισβήτησε την κυριαρχία του Ηνωμένου Βασιλείου. Η κλιμάκωση ανταγωνισμών/συμμαχιών συνέβαλε στην έκρηξη του Α΄ Π.Π.

Γ. Ιαπωνία – ΗΠΑ (1941)

Η επέκταση της Ιαπωνίας στην Ασία συγκρούστηκε με τα στρατηγικά συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτει-

ών, οδηγώντας τελικά στην επίθεση στο Περλ Χάρμπορ και στη διεύρυνση του Β΄ Π.Π.

18. Περιπτώσεις αποφυγής του πολέμου

A. ΗΠΑ με το Ηνωμένο Βασίλειο (τέλη 19ου αιώνα)

Η άνοδος των ΗΠΑ δεν οδήγησε σε σύγκρουση με το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Βρετανία προσαρμόστηκε στη νέα ισορροπία ισχύος και επέλεξε την στρατηγική της συνεργασίας.

B. Ο Ψυχρός Πόλεμος των ΗΠΑ με την Σοβιετική Ένωση

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ παρέμεινε έντονος, αλλά δεν εξελίχθηκε σε παγκόσμιο πόλεμο χάρη στην πυρηνική αποτροπή και την ισορροπία τρόμου.

Γ. ΗΠΑ με την Κίνα (σήμερα)

Η άνοδος της Κίνας αποτελεί ίσως, τη σημαντικότερη δοκιμασία της θεωρίας. Παρά τον έντονο ανταγωνισμό με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η αλληλεξάρτηση οικονομικών και θεσμικών μηχανισμών, περιορίζουν τον κίνδυνο της άμεσης σύγκρουσης.

Δ. Συμπέρασμα

Η «παγίδα» που περιέγραψε ο Θουκυδίδης δεν είναι ιστορική αναγκαιότητα αλλά μια επικίνδυνη δυναμική. Όταν η άνοδος μιας δύναμης προκαλεί φόβο σε μια άλλη, δημιουργούνται συνθήκες έντασης· όμως η διπλωματία, οι θεσμοί και η στρατηγική αποτροπή μπορούν να αποτρέψουν την τελική σύγκρουση.

19. Επίλογος

Ο Θουκυδίδης στο έργο του «Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου» εξήγησε ότι η κύρια αιτία της σύγκρουσης Σπάρτης και Αθήνας ήταν η άνοδος της δύναμης της Αθήνας και ο φόβος που αυτή η άνοδος προκάλεσε στη Σπάρτη και ονόμασε αυτή την γεωπολιτική δυστοπία «παγίδα». Στη σημερινή πραγματικότητα της σύγκρουσης ΗΠΑ-Ισραήλ-Ιράν αλλά και της κεκαλυμμένης υποβόσκουσας υβριδικής διαφοράς ΗΠΑ-Κίνας μήπως η «παγίδα» άρχισε να λειτουργεί; Πού θα οδηγήσει; Αλήθεια πόσο ανεκτίμητη είναι η διαχρονική αξία του Θουκυδίδα!

Ο κ. Γεώργιος Καϊμακτσής είναι πτυχιούχος πολιτικός μηχανικός του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (Δ.Π.Θ). Διετέλεσε Διευθυντής Ασφαλείας Πτήσεων & Εδάφους στο Γενικό Επιτελείο Στρατού. Είναι απόφοιτος της 10ης, 11ης και 12ης Ε.Σ στο Ι.Δ.Ε/Γ.Ε.ΕΘ.Α.

Η μάχη της Κλείσοβας (25-3-1826)

Του **Νίκου Ασημακόπουλου**, ιστορικού, διευθυντή του εκδοτικού οίκου «Βεργίνα»

Μέρος Β'

Κιουταχής που επέβλεπε την όλη επιχείρηση, διέταξε και δεύτερη επίθεση. Η πληθώρα των εχθρών και η ορμή τους ήταν τέτοια, που δεν πρόφτασαν οι πολιορκημένοι να τους εξολοθρεύουν όλους, διότι πάρα πολλοί κρύβονταν πίσω από τα πλοιάρια και κατάφεραν να φτάσουν μπροστά στο οχύρωμα με μπροστάρηδες δύο μπαϊρακτάρηδες.

Μπροστά στον άμεσο κίνδυνο να υπερφαλαγγιστούν και να σφαγούν, οι πολιορκημένοι εγκατέλειψαν το χωμάτινο οχύρωμα, ανέβηκαν όλοι στην οχυρωμένη σκεπή της εκκλησίας και, άρχισαν από ψηλά να τους πυροβολούν, σκοτώνοντας πρώτα τους δύο μπαϊρακτάρηδες. Ο θάνατός τους προκάλεσε μεγάλο πλήγμα στο ηθικό των Τούρκων και στη συνέχεια άρχισαν να αποδεκατίζουν και τους άλλους, γεμίζοντας την τάφρο αλλά και το εσωτερικό μέρος του οχυρώματος με εκατοντάδες νεκρούς. Οι υπόλοιποι Τούρκοι οπισθοχώρησαν πανικόβλητοι χωρίς να υπολογίζουν τις φοβέρες των αξιωματικών τους.

Ο Κιουταχής, που έβλεπε από μακριά τις τρομακτικές απώλειες των δυνάμεών του, αποφάσισε να παραστεί ο ίδιος στην επίθεση, βάζοντας σε κίνδυνο τη ζωή του, πράγμα που ενθουσίασε και εμπύχωσε όλο το στράτευμά του. Έκαναν γιουρούσι για τρίτη φορά, εν μέσω αλαλαγμών και επικλήσεων του Αλλάχ, με γενναιότητα και τόλμη και παρά τις μεγάλες απώλειες που είχαν από τα φονικά πυρά των Ελλήνων, κατάφεραν να πατήσουν στην Κλείσοβα. Βλέποντας οι πολιορκημένοι ότι μετά από λίγο θα περικυκλώνονταν και θα σφαγιάζονταν όλοι από τους πολυάριθμους εχθρούς, το εγκατέλειψαν και ανέβηκαν πάλι στα οχυρώματα της σκεπής της εκκλησίας. Από το ύψος εκείνο είχαν καλύτερη θέα και πυροβολούσαν πιο εύστοχα, σκορπώντας τον θάνατο στους επιτιθέμενους.

Όσοι κοίταζαν από το Μεσολόγγι, νόμισαν ότι όλα τελείωσαν. Εκείνη όμως τη στιγμή, ξέσπασε μεγάλη αναταραχή στους πολυάριθμους εχθρούς που είχαν πατήσει στην Κλείσοβα, διότι είχε τραυματιστεί ο Κιουταχής.

Τον είχαν περιτριγυρίσει πεντακόσιοι περίπου φρουροί του και τον έβγαλαν στην ξηρά. Παρά τις φωνές και τις απειλές των αξιωματικών τους, κανένας πλέον δεν τους άκουγε. Μαζί με την αποχώρηση του τραυματισμένου Κιουταχή, υποχώρησε και ολόκληρο το στράτευμα. Μόνο οι κανονιοφόροι λέμβοι συνέχιζαν τον σφοδρό κανονιοβολισμό.

Τότε βρήκαν την ευκαιρία οι πολιορκημένοι και έστειλαν έναν στρατιώτη με πλοιάριο στο Μεσολόγγι να ζητήσει φυ-

σέκια και νερό. Το ηρωικό παλικάρι κατάφερε να περάσει σώο από τα καταγιγιστικά πυρά του εχθρικού στολίσκου και να ζητήσει να σταλούν αμέσως οι προμήθειες στους πολιορκημένους. Μετά απ' λίγο έστειλαν και δεύτερο στρατιώτη με άλλο πλοιάριο, για να έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες σε περίπτωση που σκοτωνόταν ο ένας, ο οποίος έφθασε και αυτός σώος στον Ανεμόμυλο, αναγγέλλοντας τη δεινή θέση των πολιορκημένων καθώς και τις προμήθειες που ζητούσαν. Τις πληροφορίες που έδωσε ο στρατιώτης αυτός για την κατάσταση που βρίσκονταν οι πολιορκημένοι μέχρι εκείνη τη στιγμή, κατέγραψε λεπτομερώς ο Κασομούλης: *«αυτός μας ανήγγειλεν ότι είχαν φονευθεί ως τότες 15 Έλληνες και ο Κίτσος Πάσχου, αξιωματικός του Νότη και συγγενής και έως 16 πληγωμένοι· ότι ντουφέκια μόνον 70-80 είχαν μείνει δια δουλειάν, τα δε λοιπά άλλα έσκασαν από την φωτιάν και άλλα χάλασαν. (Ανδρας) 70 είχαν ο Χριστόδουλος (Χατζηπέτρου), 26 ο Παναγιωτάκης (Σωτηρόπουλος) Κραβαρίτης, 25 ή 30 οπού επήγαν δια ψάρια και ευρέθησαν παρ' ελιπίδα = 131.*

Αυτή ήταν η δύναμις όλης της Κλείσοβας (και) 6 με τον Τζαβέλλαν=137. 29 εφονεύθησαν=108. Αυτοί είχαν μείνει ως τότες, οίτινες έμελλεν να πολεμήσουν με τα χαλασμένα -και- γερά ντουφέκια. Τους έλειπον φουσέκια και νερόν.

Αμέσως εθέσαμεν 4 κιβώτια φουσέκια και δύο βαρέλια με νερόν. Εμβήκεν ο αθάνατος Καρακώστας Δροσίνης, ανεψιός του (στρατηγού Γεωργάκη) Βαλτινού, με έναν εξαδελφόν του νέον 19 χρονών Γεωργάκη (Κωνσταντίνου Βαλτινό) εις το πλοιάριον με τα πολεμοφόδια και το νερόν, έλαβον και ένα άλλον κονταριστή με το παιδί (του). Τους συνόδευσαν όλα τα πλοιάρια (του Ανεμομύλου) έως εκεί. Βλέπουν αι (εχθρικοί) λέμβοι τον σορόν των (Ελληνικών) πλοιαρίων, στρέφουν τα πυροβόλα προς αυτά και με την ψιλήν φωτιάν. Ο Καρακώστας και ο Γεωργάκης εξαπλώθησαν μέσα· οι κονταρισταί άμπωθαν με όλην την δύναμιν. Πλησίασαν αναμεταξύ των (εχθρικών) λέμβων· φονεύεται ο κονταραμπωστής ο μεγάλος (Πέτρος Γαλιώτος)· μένει το παιδί (του), (Σωτήρης)· μόνον τρεις οργιές έλειπαν να φτάσουν· κι εκεί εφονεύθει και το παιδί το αθάνατον. Πηδά ο Καρακώστας και ο Γάκης (Γεωργάκης) εις την θάλασσαν, τραβούν με τας χείρας το πλοιάριον, ενώ ακαταπαύστως τους πυροβολούσαν, σώζεται ο προμηθεύς και ήρωας ομού με τον νέον, εθγαίνουν από μέσα, αρπάζουν το νερόν και το μπαρούτι και το εμβάζουν. Έρριξα το τηλεσκόπιον κάτω, αφού είδα ότι έλαβον την προμήθειαν, από την χαρά μου».¹

1 Νικ. Κασομούλη, *Ενθυμ. Στρατ. Επανάσ. τ. Ελλήν.*, εκδ. Βεργίνα, τόμ. 3ος, σελ. 38.

Ο Αρτέμις Μίχος αναφέρει ότι στην πάσσαρα του Καρακώστα Δροσίνη ήταν και πέντε στρατιώτες. Όταν πλησίασαν την Κλείσοβα, μία μπάλα πυροβόλου χτύπησε την πλώρη της πάσσαρας και βγήκε στην πρύμνη, σκοτώνοντας τους τέσσερις στρατιώτες και τους δύο κωπηλάτες. Οι διασωθέντες Καρακώστας Δροσίνης και ο Γιωργάκης Βαλτινός έπεσαν στη θάλασσα και τελικά κατάφεραν να σπρώξουν το μισοβυθισμένο σκάφος στην Κλείσοβα και να φέρουν μέσα το πολύτιμο φορτίο τους. Το παράδειγμα του Καρακώστα Δροσίνη προσπάτησαν να ακολουθήσουν και ο Γιώργος Τζαβέλλας με τον Ιωάννη Τζαβέλλα (Μπακατσέλο) μαζί με μερικούς άλλους από το επικουρικό σώμα, αλλά δεν τα κατάφεραν, διότι οι Τούρκοι πολλαπλασίασαν τις δυνάμεις τους σε εκείνο το μέρος, και τους ήταν αδύνατον πλέον να προχωρήσουν. Εκείνη τη στιγμή, η πολεμική πάσσαρα του Κωνσταντίνου Τρικούπη κανονιοβολούσε τα εχθρικά πλοιαρία ευστοχότατα, αλλά χτυπήθηκε κείρια από τις μπάλες των εχθρικών κανονιοφόρων πλοιαρίων και βυθίστηκε. (Ο ίδιος τραυματίστηκε σοβαρά ή κατ' άλλους αρρώστησε).²

Οι άνδρες της ηρωικής φρουράς της Κλείσοβας, αν και είχαν λιγοστέψει από τον θάνατο και τον τραυματισμό αρκετών συντρόφων τους και πολλά από τα όπλα τους είχαν αχρηστευτεί, μόλις έλαβαν τα μπαρουτόβολα και το νερό, ξεδίψασαν, έπλυναν τα όπλα τους και περίμεναν πανέτοιμοι το νέο γιουρούσι των εχθρών. Μέχρι εκείνη τη στιγμή οι νεκροί Τούρκοι θα ήταν περίπου χίλιοι.

Μετά την αποτυχία του Κιουταχή, πήρε τη σκυτάλη ο Ιμπραήμ, αναθέτοντας την κυριεύση της Κλείσοβας στον γαμπρό του Χουσεΐν μπέη, πορθητή της Κάσου, της Σφακτηρίας, του Βασιλαδίου, του Πόρου και του Ντολμά, δίνοντάς του μία σημαντικότερη δύναμη τριών χιλιάδων Αιγυπτίων. Όταν η φρουρά του Μεσολογγίου είδε τα τάγματα των Αιγυπτίων να βαδίζουν προς την Κλείσοβα, προτάθηκε από ορισμένους οπλαρχηγούς να επιτεθούν στα χαρακώματα των εχθρών για αντιπερισπασμό. Επειδή όμως η πρόταση αυτή δεν εγκρίθηκε, αποφάσισαν να πυροβολούν συνεχώς τις οχυρώσεις των εχθρών, μήπως με τον τρόπο αυτό αναβάλλουν την επίθεσή τους. Προς στιγμήν, ο Ιμπραήμ ανέστειλε την επιβίβαση στα πλοιαρία, αλλά όταν είδε ότι η φρουρά αρκείτο μόνο σε πυροβολισμούς χωρίς να κάνει έξοδο, προχώρησε στον σκοπό του.

Ο Λάμπρος Κουτσονίκας, για την πρώτη επίθεση των Αιγυπτίων, γράφει τα εξής: «Ο Κίτζος Τζαβέλλας είχε διατάξει τους υπ' αυτόν στρατιώτες να καθαρίσωσι τα όπλα, οίτινες μόλις είχαν τελειώσει, και ο εχθρός έφτασε με τας

αιγυπτιακάς τακτικές στύλας, αίτινες ώρμησαν επί του μικρού οχυρώματος και με τας χείρας άδραξαν τους πάλους των οχυρωμάτων και ως εκ τούτου η φρουρά του Μεσολογγίου ενόμισεν, ότι οι εχθροί κατεκυρίευσαν την Κλείσοβαν· αλλά ο γενναίος αρχηγός άφησε τους εχθρούς και επλησίασαν τόσον κοντά, ώστε ουδεμία βολή να υπάγη επί ματαιώ· διέταξε αμέσως το πυρ και εξετελέσθη κατακερυνώσας τους εις την πρώτην γραμμήν πλησίασαντας, οίτινες ως αστάχυες κατεθερίσθησαν και εστρώθησαν εις το έδαφος· οι εχθροί ιδόντες την φθοράν των εσταμάτησαν επ' ολίγον, αλλ' επήλθε και δεύτερον και τρίτον πυρ επ' αυτών και τους κατεκύλισεν εις την γην· ο εχθρός διέταξε νέαν έφοδον, αλλά έπαθε τα χείρονα της πρώτης· ο εχθρός επανέλαβε την διαταγήν και εγένετο και τρίτη έφοδος, αλλά και αυτή απεκρούσθη παρομοίως».³

Μεγάλη βοήθεια στους επιτιθέμενους Αιγύπτιους θα έδιναν πολλές κανονιοφόροι λέμβοι, οι οποίες θα προσπαθούσαν με τα κανόνια τους να καταστρέψουν τόσο το κυκλικό χωματίνο οχύρωμα της Κλείσοβας όσο και τα αδύνατα οχυρώματα της σκεπής της εκκλησίας. Ο Κίτσος Τζαβέλλας είχε διατάξει τα παλικάρια της Κλείσοβας να πυροβολούν τους αξιωματικούς των Αιγυπτίων, οι οποίοι ξεχώριζαν απ' τις στολές τους, ώστε να επιφέρει την αταξία και τη διάλυση στις τάξεις των εχθρών.⁴

Η καταγραφή της μάχης απ' τον Κασομούλη, που έβλεπε τα πάντα από τον Ανεμόμυλο είναι συγκλονιστική: «Μεσημέρι ήτον, και ιδού, βλέπομεν να εβγαίνουν απ' τας σκηνάς του Ιμπραήμ πασά τρία συντάγματα με έξι σημαίας, με τα τύμπανα, βαδίζοντα κατά παραγωγήν και διευθυνόμενα προς τον προμαχώνα τον ύστερον της ακροθαλασσιάς. Κατά πρώτον όλοι ενομίσαμεν ότι άλλο τι κίνημα αντιπερισπαστικόν έμελλε να κάμη. Αμα πλησίασαν εις την θάλασσαν, τους έβαλαν εις γραμμήν και επρόσταξαν να ξεβρακωθούν και εδιατάχτησαν να κινηθούν με βήμα ταχύ. Φθάσαντες έως εις το νησί (Αγία Τριάδα), το απέναντι του βορείου προσώπου της Κλείσοβας, όπου είχαν και τα πυροβόλα οι δικοί μας κατ' αυτών, μόλις εχτύπησαν το βήμα συγκροτεί, και άρχισαν με ορμήν να εμβαίνουν εις τον αύλακα, ενώ είχαν διαβή και έως 50, πυροβολούν οι εδικοί μας με σφαιρίδια, συναθροίζονται οι περισσότεροι (από αυτούς) εκεί, αρχίζουν την φωτιά αραιά – αραιά – με την πρώτην φωτιά, έστρεψαν προς την λίμνην οι πρώτοι, και άρχισαν άτακτα να κρύβονται όπισθεν των λεμβών. Τρέχοντες όλοι κατόπι και ατακτούντες έπεσαν όλοι όπισθεν

3 Λάμπρου Κουτσονίκα, Γεν. Ιστορ. Ελλην. Επαναστ., εκδ. Βεργίνα, τόμ. 2ος, σελ. 120.

4 Σπυρομήλιου, Απομν. δεύτ. πολιορ. τ. Μεσολογγίου, εκδ. Βεργίνα, σελ. 164.

2 Αρτεμ. Μίχου, Απομν. γ. τ. Β' πολιορ. τ. Μεσολογγ., εκδ. Βεργίνα, σελ. 81-82.

των λεμβών και εκάθοντο εις τα νερά. Οι αξιωματικοί των (τα) έχασαν και πλέον καθένας πολεμούσε δια τον εαυτόν του. Οι δικοί μας με όλην την αταραξίαν ολονέν ντουφεκούσαν. Οι Άραβες αφού συσσωρεύθησαν τόσον, ώστε δεν τους χωρούσεν και εβλάπτοντο από το βόλι, νομίζοντας ότι θα προφυλαχθούν οι μεν ακουμβούντες με τα στήθη των και θλίβοντες εβάρυνον την μίαν άκραν της βάρκας (ώστε) να προφυλάττονται οι άλλοι, οίτινες πυροβολούσαν, συγχρόνως άμπωθαν τας λέμβους και προχωρούσαν. Προχωρήσαντες ούτως γύρωθεν έως την άκραν του νησιού, οι Έλληνες έβαναν δύο-τρία βόλια, όσα εδύνοντο πλέον ως απελπισμένοι, και έρριπταν απ' έξω απ' τα σανίδια· αι λέμβοι ήτον λεπταί και (αι σφαίρες τας) διαπερνούσαν. Έπειτα άρχισαν να ωρμούν έως εις τον μικρόν τάφρον. Εκεί λοιπόν θέσαντες τας σημαίας οι σημαιοφόροι, εξακολουθούσαν (τον πόλεμον). Αι λέμβοι απ' τα πτώματα εβάρυναν και δεν μετακινούντο· όσοι ωρμούσαν κατά του οχυρώματος εφονεύοντο ευστόχως, ωσάν από Θεού οργήν. Σωροί πτωμάτων και λέμβοι είχαν γίνει ένα μίγμα. Κατά τας δώδεκα ώρας (ώρα Τουρκική) εφάνη μία λέμβος μικρή ορμήσα κατά της Κλείσοθας· μόλις πλησίασεν, και εστάθη έως ένα λεπτόν - έπαιρνε να σκοτιδιάση- και βλέπομεν αμυδρώς μίαν σύγχυσιν, μίαν φυγήν και των λεμβών και των στρατευμάτων τρομεράν. Εκείνην την στιγμήν εφονεύθη ο Χουσεΐν μπέης, γαμπρός του Ιμπραήμ πασα, αντιπρόσωπος και πληρεξούσιος του αρχηγού τούτου σε όλα, όστις με την σπάθην εις τας χείρας κτυπούσεν και εβίαζεν τους Άραβες να ωρμήσουν, να δώσουν τέλος».^{5,6}

Ο Σπυρίδων Τρικούπης αναφέρει ότι, στην κρίσιμη στιγμή της μάχης, ο Παναγιωτάκης Σωτηρόπουλος παρατήρησε ότι οι Άραβες υπάκουαν και φοβούνταν έναν συγκεκριμένο αξιωματικό. Τον πυροβόλησε, λοιπόν, δύο φορές και τον σκότωσε. Ο αξιωματικός αυτός ήταν ο αρχηγός των τριών αιγυπτιακών ταγμάτων και γαμπρός του Ιμπραήμ, Χουσεΐν πασάς. Με τον θάνατό του, δημιουργήθηκε φοβερή αναταραχή στις τάξεις των εχθρών, την οποία αντιλήφθηκαν οι πολιορκημένοι και δυνάμωσαν τα εύστοχα πυρά τους, επιφέροντας φοβερό κλονισμό στις τάξεις τους. Έπειτα από λίγο τράπηκαν σε άτακτη φυγή, προσπαθώντας άλλοι να σωθούν στα πλοιάριά τους και άλλοι στην απέναντι στεριά, αδιαφορώντας για τα μαστιγώματα των αξιωματικών τους. «εξώρμησαν τότε οι εν τη εκκλησία και οι επί της οροφής, και προπορευομένου του Τζαβέλλα, ούτινος την σπάθην έκοψεν

εις δύο μετ' ολίγον εχθρική βολή, κατέλαβον το κανονοστάσιον· και οι μεν κανονοβολούντες, οι δε τουφεκίζοντες εις τον σωρόν κατέστρεφαν τους εχθρούς. Χίλια περίπου πτώματα εφέροντο επί των κυμάτων».⁷

Ο Αρτέμης Μίχος αναφέρει ότι τον Χουσεΐν πυροβόλησε και ο αξιωματικός Πέτρος Μπουσμπουρέλας μαζί με τον Σωτηρόπουλο,⁸ ενώ ο Κασομούλης αποδίδει τον θάνατο του Χουσεΐν στους άνδρες του Σωτηρόπουλου ή σε ένα μικρό παιδί, με το παρανόμι «Σφήκας», που ήταν ψυχογιός του αξιωματικού Αποστόλη (Καρατζογιάννη) Νιχωρίτη, αναφέροντας όμως ότι ήταν δύσκολο να αποδοθεί ο θάνατός του σε κάποιον συγκεκριμένα, διότι τον πυροβόλησαν πολλοί.⁹

Ο Νικόλαος Κολόμβας αναφέρει ότι, κατά τον Ι. Ιωαννίδη, «οι πεφημισμένοι σκοπευταί, Σωτηρόπουλος, Μπουσμπουρέλης, Σιδέρης, Μακρινιώτης, Τσαγκαράκης και Δάτσικας, πυροβολήσαντες... τον έρριψαν εν τη λίμνη νεκρόν».¹⁰

Τη στιγμή της υποχώρησης των Αράβων, μπήκαν σε πλοιάρια οι άνδρες του βοηθητικού σώματος του Τζαβέλλα και άρχισαν να τους καταδιώκουν και να τους σφάζουν έτσι πανικόβλητοι όπως ήταν. Μόλις έπεσε η νύχτα, πολλοί απ' τους εχθρούς χάθηκαν στις διάφορες μικρές νησίδες και στη συνέχεια σφάζονταν από τα πληρώματα των ελληνικών πλοιαρίων, που τους καταδίωκαν μέχρι το πρωί.

Η θάλασσα γύρω απ' την Κλείσοθα ήταν γεμάτη απ' τα κουφάρια των εχθρών, ενώ είχαν παραμείνει εκεί και επτά μεγάλα πλοιάρια με τα κανόνια τους και όλα τα εφόδιά τους. Όσοι Μεσολογγίτες είχαν πλοιάρια, έρχονταν στην Κλείσοθα και τα γέμιζαν με όπλα και άλλα πολύτιμα πράγματα των σκοτωμένων εχθρών και, αφού τα πήγαιναν στο Μεσολόγγι, σε λίγο επανέρχονταν και ξαναφόρτωναν. Στο Μεσολόγγι όλη τη νύχτα γιόρταζαν τη μεγάλη νίκη, τραγουδώντας και χορεύοντας με τη συνοδεία βιολιών.

Ο Κασομούλης ανεβάζει τους σκοτωμένους εχθρούς πάνω από δυόμισι χιλιάδες και το συμπεραίνει από τα δυόμισι χιλιάδες όπλα των εχθρών που μετρήθηκαν στο Μεσολόγγι. Από τους άνδρες της φρουράς της Κλείσοθας σκοτώθηκαν δεκάξι και τριάντα πληγώθηκαν, εκ των οποίων άλλοι ελαφριά και άλλοι πολύ βαρεια.¹¹

7 Σπυρ.Τρικούπη, *Ιστορ. Ελλην. Επαναστ.*, έκδ. ιδίου 1860, τόμ. 3ος, σελ. 331.

8 Αρτεμ. Μίχου, *Απομν. γ. τ. Β' πολιορ. τ. Μεσολογγίου*, εκδ. Βεργίνα, σελ. 83.

9 Νικ. Κασομούλη, *Ενθυμ. Στρατ. Επανασ. Ελλην.*, εκδ. Βεργίνα, τόμ. 3ος, σελ. 41.

10 Νικόλαου Κολόμβα, *Η εποποιία της Κλείσοθας*, Γ' έκδ, σελ. 21

11 Νικ. Κασομούλη, *Ενθ. Στρατ. Επαν. Ελλην.*, εκδ. Βεργίνα, τόμ. 3ος, σελ. 41.

5 Σημείωση του συγγραφέα: Στο κείμενο του Κασομούλη όπου υπάρχει λέξη ή φράση κλεισμένη σε παρενθέσεις, έχει προστεθεί από τον εκδότη της πρώτης έκδοσης, για την καλύτερη κατανόηση του νοήματος του κειμένου.

6 Νικ. Κασομούλη, *Ενθυμ. Στρατ. Επαναστ. Ελλην.*, εκδ. Βεργίνα, τόμ. 3ος, σελ. 39-40.

Ο Αρτέμης Μίχος αναφέρει ότι οι σκοτωμένοι και πληγωμένοι εχθροί ανήλθαν στις τρεισήμισι χιλιάδες και οι σκοτωμένοι και πληγωμένοι Έλληνες σαράντα. Μεταξύ των νεκρών, ήταν ο Σουλιώτης υποσωματάρχης Κίτσος Πάσχος, (συγγενής του Νότη Μπότσαρη, ο Σουλιώτης αξιωματικός Γεώργιος Ναβαρικός και οι αξιωματικοί Δημήτριος Γεροθανάσης και Γρηγόριος Μεγαπάνου - Γαλάνης.¹²

Για τη συμβολή του Κίτσου Τζαβέλλα στην περιφανή νίκη της Κλείσοβας, ο Σπυρομήλιος αναφέρει τα εξής: «Η νίκη αυτή αποδόθη παρά πάντων και πρεπόντως εις τα προτερήματα στρατιωτικά του Στρατηγού Κίτσου Τζαβέλλα· καθότι, αν αυτός δεν απόφασίζεν να ριψοκινδυνεύση να διαθή μεταξύ του τουρκικού πυρός και να φθάση με όσους εσώθησαν εκ των ακολουθησάντων επιλέκτων, η φρουρά της Κλείσοβας επί τέλους ήθελεν υποκύψει. Όλοι όμως διακρίθησαν, όλοι έκαμαν το προς την πατρίδα χρέος των άνευ εξαιρέσεως, και σχεδόν διακόσιοι άνθρωποι όντες ενίκησαν και τα δύο στρατεύματα εις αυτήν την αποφασιστικήν μάχην».

Επίσης, αναφέρει και το εξής περιστατικό, που συνέβη μετά τη μάχη της Κλείσοβας: «Ο Καπετάν Πασάς, όστις έστεκεν με τον Στόλον προσωρμισμένος και είδεν μακρόθεν τας τουρκικάς σημαίας θεμένας επί του προμαχώνος της Κλείσοβας, εσυμπαίρανεν ότι εκυριεύθη· όθεν έστειλεν εν πλοιάριον, εις το οποίον ήτον τριάκοντα Τούρκοι, δια να συγχαρή εκείνον τον Βεζύρην όστις έφερεν τα νικητήρια· το πλοιάριον επλησίασεν εις την Κλείσοβα και δεν παρετήρησαν ότι αι σημαίαι ήτον ανάποδα· μάλιστα ο καπετάν Γιαννάκης Τζαβέλλας, αδελφός του Στρατηγού, όστις ευαρεστείτο να μην ξουραφίζη τα γένεια του, τους επαρουσιάσθη έξω του προμαχώνος, τους ωμίλησεν τούρκικα και τους επροσκάλεσεν να εβγούν εκ του πλοίου. Οι Τούρκοι απατηθέντες από την γλώσσαν και από τα γένεια εβήγκαν, και ούτως τους εσύλλαβαν οι Έλληνες όλους, πλην δεν καταδέχτησαν να τους κατοποιήσουν, αλλά μόνον τους αφώπλισαν και τους έστειλαν εις το εχθρικόν στρατόπεδον δια να παρηγορήσουν τους υπερηφάνους Βεζυράδες, οίτινες μετά την αποτυχίαν ήτον πολλά μελαγχολικοί».¹³

Για το ποιος είχε τα πρωτεία στην Κλείσοβα, ο Νικόλαος Κολόμβας σημειώνει τα εξής: «Επειδή είναι αμφιλεγόμενο από ιστοριογράφους το θέμα των “πρωτείων” κατά τη μάχη της Κλείσοβας, να παραθέσουμε χαρακτηριστικό απόσπασμα απ’ την ΙΗ΄ Ραψωδία που είναι αφιερωμένη στην Κλείσοβα, του πολύστιχου επικού ποιήματος «Μεσολογγιά»,

του διατελέσαντος προ 120 ετών και πλέον, Γυμνασιάρχη στο Μεσολόγγι, Αντωνίου Αντωνιάδη: Σκιρτώντες δι’ υπό της χαράς οι Άνδρες της Κλεισόβης τους επικούρους δέχονται· και πάντες τον Τζαβέλλαν αναγνωρίζουν αρχηγόν· τοιαύτα δε προσθέτει ο Γιώτης Σωτηρόπουλος, ο φρουραρχών αυτόθι·

«Εξακουσμένη στρατηγέ, εις γενεάν ανήκων, ήτις κι αυτά τα τέκνα της προσέφερεν θυσίαν εις της πατρίδος τον βωμόν· το ξίφος μου σου δίδω κι’ όπου με τάξεις, δέχομαι οπλίτης σου να μείνω· της Αμπλιανης τον ήρωα, τον γόνον του Σουλίου ομολογώ ανώτερον, τιμώ τον εαυτόν μου».

Τοιαύτα δ’ ανταπάντησεν ο μεγάλοφρων ήρως· «Περί πρωτείων σήμερον δεν ήλθον να ερίσω, ουδέ να δώσω προσταγάς εις άνδρας ελευθέρους· την Κλείσοβαν να σώσωμεν, ιδού το πρόβλημά μας».

Θα συνταχθούμε κι εμείς με την άποψη αυτή, γιατί πράγματι ο Κίτσος Τζαβέλλας δεν πήγε στην Κλείσοβα για να αναλάβει τη διοίκηση της φρουράς, αλλά πρωτοβούλως με τους λίγους γενναίους που προαναφέραμε, έσπευσε στο νησί να ενισχύσει τη δύναμη και να ενδυναμώσει το φρόνημα της φρουράς και όχι να αντικαταστήσει τον, εγνωσμένων άλλωστε ικανότητων αρχηγό της, Παναγιώτη Σωτηρόπουλο, πλήρως ενήμερο της καταστάσεως που επικρατούσε στο νησί. Από κει και πέρα, ο καταξιωμένος Διοικητής της φρουράς Παναγιώτης Σωτηρόπουλος και ο ανδρείος και έμπειρος εμψυχωτής των μαχητών, Κίτσος Τζαβέλλας, σε μια υπέροχη και αρμονική σύζευξη των αναμφισβήτητων ηγετικών τους προσόντων και χάρη στη στενή φιλία που τους συνέδεε, παίρνουν στα στιβαρά τους χέρια την άμυνα του νησιού και χαλυβδώνουν το φρόνημα των υπερασπιστών του, με αποτέλεσμα η μια μετά την άλλη να συντρίβονται οι λυσσώδεις επιθέσεις των αλλοθρήσκων».¹⁴

Για τη συμβολή του Παναγιωτάκη Σωτηρόπουλου στη μεγάλη νίκη της Κλείσοβας, ο Κασμούλης αναφέρει τα εξής: «Ο Παναγιωτάκης Κραβαρίτης, κατέχων τα δευτερεία εις όλην την 13 ωρών μάχην και διοικών ατρομήτως, αύξησε την υπόληψίν του, ενώ του φρουράρχου (Χριστόδουλου Χατζηπέτρου, απουσιάσαντος), όπως και αν είχαν το πράγμα ελλατώθη, και έπρεπεν με όλην την περίστασιν να την φέρη εις τον τόπον της».¹⁵

12 Αρτεμ. Μίχου, Απομν. Β΄ πολιορ. τ. Μεσολογγίου, εκδ. Βεργίνα, σελ. 84-85.

13 Σπυρομήλιου, Απομν. γ. τ. δεύτ. πολιορ. Μεσολογγίου, εκδ. Βεργίνα, σελ. 164-165.

14 Νικόλαου Κολόμβας, Η εποποιία της Κλείσοβας, Γ΄ έκδ, σελ. 23.

15 Νικ. Κασμούλης, Ενθυμ. Στρατ. Επανάσ. Ελλήν., εκδ. Βεργίνα, τόμ. 3ος, σελ. 4.

Το καταδρομικόν «Αρκάδιον» (Σεϊτάν Παπόρ)

Του Αντώνη Ζωϊδάκη Αντιναύαρχου ε.α. ΠΝ

Εισαγωγή

Συμπληρώνονται φέτος 150 χρόνια από την μεγάλη Κρητική Επανάσταση του 1866-1869. Η Επανάσταση του 1866 υπήρξε μία από τις σημαντικότερες επαναστάσεις της Κρήτης ενάντια στην οθωμανική κυριαρχία και υπέρ της Ένωσης με την Ελλάδα. Μετά την επανάσταση του 1841, η Κρήτη επί σειρά ετών παραδόξως εφησύχαζε. Μόνο το 1858 στα Περβόλια Χανίων, έγινε μεγάλη συνέλευση ενόπλων Κρητών, οι οποίοι αξίωσαν την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και παραχωρήσεων του Χάττι Χουμαγιούν του 1856.

Η τουρκική κυβέρνηση, ετήρησε, ήπια πολιτική και η εξέγερση τότε τουλάχιστον αποφεύχθηκε. Οι υποσχέσεις που δόθηκαν, με το φερμάνιο τού έτους εκείνου (1858) δεν ετήρηθησαν επί πολύ. Ο μετά ταύτα γενικός διοικητής (Βαλής) Ισμαήλ Πασάς, ιδιοτελής και στερούμενος οποιασδήποτε διπλωματικότητας, δημιούργησε κλίμα δυσαρρεσκείας, το οποίο επέτεινε η συνεχιζόμενη οικονομική δυσπραγία.

Ήδη από το 1865 πρόκριτοι Κρήτες εσκέφθησαν νέα εξέγερση, από την οποία όμως «ζωηρά» απετράπησαν από την τότε κυβέρνηση του Αλέξανδρου Κουμουνδούρου. Αντιθέτως τον επόμενο χρόνο η κυβέρνηση Βούλγαρη – Δεληγεώργη ενεθάρρυνε τους Κρήτες, πράγμα παράδοξο, λαμβανομένου υπ' όψη ότι ο Ε. Δεληγεώργης κατά βάση επρέσβευε την πολιτική της αποχής εχθρότητας προς την Τουρκία, και απέβλεπε στην επιδίωξη των εθνικών σκοπών μέσω της ειρηνικής οδού. Κατά αυτόν τον τρόπο οι Κρήτες ενθαρρυνόμενοι έσπευδαν προς τις μεγάλες αποφάσεις. Στο χωριό Ασκύφου Σφακίων, συνέλευση εκήρυξε την 21 Αυγούστου (2 Σεπτεμβρίου με το νέο ημερολόγιο) 1866 την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, καταργουμένης της κυριαρχίας του Σουλτάνου. Ως ήταν ευνόητο, στην Ελλάδα προκλήθηκε ζωηρότατη συγκίνηση. Επιτροπές εράνων σχηματίστηκαν, ενώ εθελοντικά σώματα δημιουργήθηκαν για την ενίσχυση του Άγωνα. Στην Αθήνα δημιουργήθηκε από Κρήτες η *Κεντρική Υπέρ των Κρητών Επιτροπή (Κ.Ε.Α)*¹ με πρωταγωνιστή τον Μάρκο Ρενιέρη, ο οποίος ήταν διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η προσφορά της Σύρου

Στην νήσο Σύρο, πρώτο λιμάνι του ελληνικού Κράτους τότε, δημιουργήθηκε η *Επιτροπή Αποστολών της Κ.Ε.Α.*,

σπουδαιότερο πρόσωπο της οποίας ήταν ο Μίνωας Μπογιατζόγλου και έγινε το κέντρο, όπου συγκεντρώνονταν εφόδια, πυρομαχικά, φάρμακα και εθελοντικά σώματα, τα οποία αποστέλλονταν στην Κρήτη. Στην αρχή οι αποστολές εγίνονταν με μικρά ιστιοφόρα που ο αριθμός τους έφτασε τα 27, αργότερα δε με μεγαλύτερα πλοία, τα ατμόπλοια της *Ατμοπλοϊκής Εταιρείας Σύρου Πανελλήνιον, Ύδρα, Κρήτην, Αρκάδιον, Ένωσις*. Το *Πανελλήνιον* έκανε συνολικά εννέα ταξίδια, το *Ύδρα* δύο και το *Κρήτη* δέκα. Τα περισσότερα και δυσκολότερα ταξίδια προς ενίσχυση των Επανασταστών, τα έκαναν το ατμόπλοιο *Αρκάδιον* (23) και το ατμόπλοιο *Ένωσις* (46).

Η αντίδραση των Οθωμανών

Σταδιακά οι οθωμανικές Αρχές επέβαλαν ναυτικό αποκλεισμό της Κρήτης. Τον αποκλεισμό αυτό έκαναν εφικτό με περιπολίες από μία ισχυρή μοίρα του Οθωμανικού Στόλου, με σύγχρονα και ταχυκίνητα πολεμικά πλοία. Έτσι οι αποστολές έγιναν με την πάροδο του χρόνου πάρα πολύ δύσκολες έως ακατόρθωτες. Η Επανάσταση είχε άμεση ανάγκη σε υποστήριξη τόσο σε πυρομαχικά, αγαθά κ.τ.λ. όσο και σε άνδρες, ενώ επιτακτική ήταν η ανάγκη μεταφοράς των γυναικοπαίδων από την Κρήτη στην ελεύθερη Ελλάδα για αποφυγή της συνήθους τακτικής των Οθωμανών, δηλαδή τις σφαγές.

Οι Αποστολές

Στην αρχή τις αποστολές στην Κρήτη ανέλαβαν τα ατμόπλοια *Ύδρα* και *Πανελλήνιον*. Το *Ύδρα* έκανε συνολικά δύο ταξίδια με πλοίαρχους τον Ψαριανό απόστρατο αξιωματικό του Βασιλικού Ναυτικού (Β.Ν.) Ανδρέα Κοτζιά και τον Μ. Κιοσσέ από την Ύδρα. Το *Πανελλήνιον* έκανε με κυβερνήτες τους Ν. Σαχτούρη και Α. Κοτζιά εννέα συνολικά ταξίδια με απόλυτη επιτυχία. Γρήγορα όμως ο ναυτικός αποκλεισμός της Κρήτης έγινε πιο αποτελεσματικός. Περισσότερα από τριάντα πολεμικά πλοία, μικρά και μεγάλα, με επικεφαλής το περίφημο και πλέον επικίνδυνο σύγχρονο τρικοκίνητο πολεμικό *Izzeddin*, με πυροβόλα Armstrong των 150 λίτρων και εμβέλειας 5.500 μέτρα. Όπως ήταν φυσικό τα ταξίδια αραίωσαν, καθώς παρά τον πατριωτισμό, την τόλμη και την αυτοθυσία των πληρωμάτων τους, τα μικρά αυτά σκάφη είχαν τρομερά δύσκολο έργο να επιτελέσουν. Έγινε λοιπόν φανερό, ότι με τα υπάρχοντα πλοία δεν ήταν δυνατή η συνέχιση των αποστολών για ενίσχυση των Επαναστατών.

1 Τα αρχικά σημαίνουν Κεντρική Επιτροπή Αθηνών.

Η αντίδραση της Κ.Ε.Α.

Έτσι η *Κεντρική Υπέρ των Κρητών* που έδρευε στην Αθήνα, άρχισε εντατικές προσπάθειες για να πείσει την ελληνική Κυβέρνηση και οργανώσεις του εξωτερικού για να βοηθήσουν στην αγορά «ενός ατμοκίνητου ταχυπόρου και δια πυροβόλων εξοπλισμένου, όπως μετακομίζη τα αναγκαία εις Κρήτην και διασώζη τας εν τοις σπηλαίοις οικογενείας», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά σε υπομνημά της, της 19ης Οκτωβρίου του 1866.

Η πτώση της Μονής Αρκαδίου, στις 8 Νοεμβρίου 1866, είχε σαν αποτέλεσμα να ενταθούν αυτές οι προσπάθειες και να αυξηθούν οι πιέσεις για την όσο το δυνατόν ταχύτερη αγορά του αναγκαίου πλοίου.

Η τελευταία ημέρα του Ιανουαρίου του 1867 κατέδειξε σαφώς πλέον στην Επιτροπή Αποστολών της Σύρου, την ανεπάρκεια της *Υδρας* και του *Πανελληνίου*. Το *Πανελλήνιον* εντοπίστηκε από τα οθωμανικά περιπολούντα πλοία και κατέφυγε στα Αντικύθηρα, όπου και αποκλείστηκε.

Η αγορά του πλοίου «Αρκάδιον»

Το πλοίο παραγγέλθηκε το 1864 στα ναυπηγεία Jones, Quiggin & Co, στο Λίβερπουλ της Αγγλίας από την βρετανική εταιρεία Fraser, Trenholm & Co. Η εν λόγω εταιρεία έκανε την παραγγελία για λογαριασμό της ανεπίσημης κυβέρνησης της Αμερικανικής Συνομοσπονδίας Πολιτειών, δηλαδή των «Νοτίων».

Ήδη από το 1861 οι «Βόρειοι» είχαν επιβάλει ναυτικό αποκλεισμό των παραλίων των Νοτίων Πολιτειών προκειμένου να παρεμποδίσουν τον ανεφοδιασμό τους, καθώς και την εξαγωγή προϊόντων όπως το βαμβάκι που αποτελούσαν πηγή χρηματοδότησής τους για την συνέχιση του πολέμου. Προκειμένου να διασπάσουν αυτόν τον αποκλεισμό οι «Νότιοι» κατέφυγαν στην αγορά ή ναύλωση πλοίων που χρησιμοποιήθηκαν για την διάσπαση του αποκλεισμού blockade runners (ρήκτες αποκλεισμού). Τα πλοία παρέμεναν άοπλα προκειμένου να διατηρήσουν υψηλή ταχύτητα για να μπορούν να διαφύγουν από τον βαριά οπλισμένο στόλο των «Βορείων».

Η παραγγελία του σκάφους δόθηκε από το ναυπηγείο ως υπεργολαβία στο ναυπηγείο W.H. Potter & Co επίσης του Λίβερπουλ. Οι διαστάσεις του σκάφους ήταν, ολικό μήκος 70,4 μ., μήκος μεταξύ των καθέτων 69μ., 79μ., πλάτος 8,04 μ. και βύθισμα 1,85 μ. Είχε εκτόπισμα 757 κόρων. Το κινούσε μία δικύλινδρη μηχανή 250 ονομαστικών ίππων, η οποία είχε ως καύσιμη ύλη το κάρβουνο και έδινε κίνηση σε δύο πλαινούς τροχούς.

Το τροχήλατο καθελκύστηκε στις 6 Αυγούστου του

1864 και έλαβε το όνομα Dream, για να παραδοθεί το Δεκέμβριο του 1864 στην εταιρεία Beach, Root & Co, σε μία ακόμα προσπάθεια συγκάλυψης της πραγματικής τους ιδιοκτησίας.

Τον Ιανουάριο το Dream έφθασε στο Νασάου, στην πρωτεύουσα των Νήσων Μπαχάμες, αλλά δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ σε διάσπαση του ναυτικού αποκλεισμού, καθώς η άφιξη του πλοίου συνέπεσε με την πτώση του σημαντικού λιμανιού των «Νοτίων». Προκειμένου λοιπόν να ενταθούν οι προσπάθειες αποκλεισμού της Κρήτης, η ελληνική Κυβέρνηση, απέκτησε το 1866 το Dream με χρήματα που διέθεσαν Έλληνες εφοπλιστές του Λονδίνου και με την μεσολάβηση των αδελφών Γεωργίου και Βασιλείου Παπαγιάννη που είχαν επιτυχημένη εφοπλιστική δράση στην Αγγλία.

Το πλοίο έλαβε το όνομα «Αρκάδιον» προς τιμή της Μονής Αρκαδίου και στο τέλος του 1866 απέπλευσε για την Ελλάδα, όπου κατέπλευσε στις 14 Φεβρουαρίου του 1867 και διατέθηκε στην Ατμοπλοϊκή Εταιρεία Σύρου. Στις 18 Φεβρουαρίου 1867 η εφημερίδα *Πατρίς* της Ερμούπολεως γράφει:

«Μετ' άκρας αγαλλιάσεως το Κοινόν της Ερμούπολεως είδε κατά την παρελθούσαν εβδομάδαν εισερχόμενον εις τον λιμένα μας το προ πολλού αναμενόμενον ταχύπλοον, το παρά των εν Αγγλία ομογενών αποσπελλόμενον [...] τούτο δύναται να έχη ταχύτητα συνήθως μεν 14 – 15 μιλίων [...] και εν ανάγκη 18.»

Το πλήρωμά του συγκροτήθηκε από κατώτερα στελέχη του Βασιλικού Ναυτικού (B.N.) και αποφασίστηκε ότι σε κάθε ταξίδι του, να έχει διαφορετικό κυβερνήτη από τους πλοίαρχους που υπηρετούσαν στην Ατμοπλοϊκή Εταιρεία της Σύρου. Μονάχα ο πρωρέας (πιλότος) δεν άλλαζε.

Το πρώτο ταξίδι του Αρκαδίου

Με την άφιξή τους στην Σύρο άρχισαν αμέσως οι προετοιμασίες για την αναχώρησή του για την επαναστατημένη Κρήτη. Το πλοίο, επανδρώθηκε όπως αναφέρθηκε από κατώτερα στελέχη του B.N., ενώ ως μηχανικούς εκράτησαν τους Άγγλους που το είχαν φέρει. Μόνο ως προς την επιλογή του πιλότου και του πλοίαρχου παρουσιάστηκαν διαφορετικές γνώμες. Εκ των δύο πιλότων, οι οποίοι εκρίνοντο ως καταλληλότεροι, του Π. Δεικτάκη, τον οποίο υποδείκνυε η Κεντρική Επιτροπή Αθηνών και του Ε. Τζαρδή ή Τζαρδάκη, καταγομένου από τα Σφακιά, προτιμήθηκε ο Τζαρδής, ενώ ο Δεικτάκης εξακολούθησε την μεταφορά εφοδίων με το ιστιοφόρο του στην Κρήτη.

Για την επιλογή του πλοίαρχου, ενώ τόσο η Κεντρική Επιτροπή Αθηνών όσο και η Επιτροπή Αποστολών της Σύρου, επέμεναν όπως οριστεί ένας μόνιμος πλοί-

αρχος, ο οποίος θα αναλάμβανε και την ευθύνη του πλοίου, το Συμβούλιο της Ατμοπλοϊκής Εταιρείας Σύρου, αποφάσισε όπως, για κάθε ταξίδι να ορίζεται και άλλος πλοίαρχος. Κατά την «Ελπίδα» της Σύρου η Εταιρεία παραδέχθηκε ως προς το «Αρκάδιον» το μέτρο, το οποίο είχε παραδεχθεί και ως προς το Πανελλήνιον:

«Να διεθύνηται κατά παν ταξίδιον υπό άλλου πλοίαρχου, ώστε τοιουτοτρόπως να μην προσβάλληται η φιλοτιμία οιωνδήποτε των εν τη υπηρεσία της πλοίαρχων, όσοι εξέφρασαν την επιθυμίαν της τιμής ταύτης. Η τοιαύτη εθνική φιλοτιμία είναι αληθές καύχημα δια τον Ελληνισμόν.»

Ορίστηκε δε για το πρώτο ταξίδι, ως πλοίαρχος, ο Ανδρέας Κοτζιάς, τον οποίον είχε υποδείξει η Κεντρική Επιτροπή Αθηνών. Αποφασίστηκε, όπως το πρώτο ταξίδι του Αρκαδίου γίνει προς τον Μπρόσγιαλον (Χώρα Σφακίων) ή το Λουτρό Σφακίων. Στο πλοίο θα επέβαιναν και δύο επιφανείς Σφακιανοί, ο Στρατής Δεληγιαννάκης ή Μπικοστρατής από το Ασφένδου και ο Μ. Χιονουδάκης καταγόμενος από μεγάλη οικογένεια της Χώρας Σφακίων. Αποστολή των ήταν να αναπτερώσουν το φρόνημα των Σφακίων, γιατί μια μερίδα Σφακιανών εφρόνει, ότι δεν ήταν κατάλληλη η εποχή για επανάσταση, και για να μην καταστραφεί η επαρχία των, από τους Οθωμανούς που είχαν συνθηκολογήσει με τον Μουσταφά Πασά κατά το τέλος του Οκτωβρίου του 1866. Στο πλοίο επίσης επέβησαν 117 πολεμιστές οι περισσότεροι Κρητικοί, πολεμοφόδια και τρόφιμα. Το πλοίο απέπλευσε την 17η Φεβρουαρίου περί την 1 μ.μ ώρα. Δεν κατευθύνθηκε όμως προς την δυτική Κρήτη, όπως συνήθως γινόταν με τα άλλα πλοία αλλά έπλευσε προς Ίο, Θήρα και ανατολική Κρήτη. Αφού διήλθε μεταξύ Κάσου και Κρήτης, εστράφη προς Νότο περί τα ξημερώματα της 18ης Φεβρουαρίου και στην συνέχεια προς Δυσμάς. Ενώ παρέπλεε στα νότια παράλια της Κρήτης κατέπλευσε στον όρμο των *Αγίων Σαράντα*, όπου παρέλαβε γυναικόπαιδα και στην συνέχεια ακολούθησε τον πλοίο του προς Δυσμάς. Ενώ διήρχετο έξω από τους *Καλούς Λιμνιώνες* παρατήρησε εντός του όρμου αγκυροβολημένη οθωμανική φρεγάτα. Συνέχισε την πορεία του προς Δυσμάς και κατέπλευσε στον Ίλιγγα Σφακίων την 9η εσπερινή της ίδιας ημέρας. Εκεί αποβίβασε τους πολεμιστές, τα τρόφιμα και τα πολεμοφόδια. Δεν απέπλευσε όμως αμέσως αλλά παρέμεινε στην περιοχή επί δώδεκα ώρες, προκειμένου να παραλάβει γυναικόπαιδα για να τα μεταφέρει στην ελεύθερη Ελλάδα.

Το πρόβλημα των γυναικόπαιδων ήταν από τα σοβαρότερα στην Κρήτη. Οι κίνδυνοι που διέτρεχαν οι οικογένειες, ήταν από τις σπουδαιότερες αιτίες που

επηρέαζαν τους επαναστάτες. Αφού παρέμεινε λουπόν ολοκληρη την νύχτα στη Χώρα Σφακίων, απέπλευσε το πρωί της 19ης Φεβρουαρίου με κατεύθυνση προς Ανατολάς. Κατά τον πλουν του παραλάμβανε από διαφόρους όρμους των νοτίων ακτών της Κρήτης γυναικόπαιδα. Μεταξύ αυτών ήταν και η χήρα του Στρατάρχου της Κρήτης του 1821 Ρούσσου Βουρδουμπά μετά της κόρης της. Η τελαιταία κατά τον πλουν ενέγγησε ένα κοριτσάκι, το οποίο ο Κοτζιάς εβάπτισε στη Σύρο και του έδωσε το όνομα Αρκαδία. Συνολικά μετέφερε προς τη Σύρο περί τις 400 ψυχές. Κατά την επιστροφή του δεν ενοχλήθηκε από οθωμανικά πολεμικά, τα οποία περιπολούσαν στα παράλια της δυτικής Κρήτης και κατέπλευσε στη Σύρο την 6 μ.μ ώρα της 20ής Φεβρουαρίου του 1867. Χωρίς αμφιβολία, όπως έγγραφαν από τους Κομιτάδες Σφακίων οι Χιονουδάκης, Δεληγιαννάκης και Πολίτης το πρώτο ταξίδι του Αρκαδίου επέδρασε πολύ στην ενίσχυση του επαναστατικού φρονήματος των Σφακίων, καθ' ότι η επαρχία ευρίσκετο σε κρίσιμη έλλειψη τροφών, άρτου και πολεμοφοδίων.

Ένατο ταξίδι του Αρκαδίου

Πραγματοποιήθηκε από 22-23 Απριλίου με πλοίαρχο τον Βασίλειο Ορλώφ για δεύτερη φορά, στην Αγία Πελαγία Μαλέβιζιου.

Δέκατο ταξίδι – Εφοδιασμός των Ανατολικών Επαρχιών

Από αρχές Μαρτίου, τις Επιτροπές Αθηνών και Σύρου απασχολούσε ο ανεφοδιασμός των ανατολικών επαρχιών. Επανειλημμένα όμως, αναβάλετο η αποστολή του Αρκαδίου στα μέρη εκείνα, γιατί οι προετοιμασίες δεν είχαν ολοκληρωθεί. Έπρεπε να συμπληρώσει το σώμα του ο Δημητρακαράκος, που από τις 18 Απριλίου είχε μεταβεί στο Γύθειο για την στρατολογία όσο το δυνατόν περισσότερων Μανιατών. Έπρεπε ακόμα να βρεθούν και να συγκεντρωθούν στην Σύρο όσο το δυνατόν περισσότερα όπλα και πολεμοφόδια. Επιτέλους τα πάντα ετοιμάστηκαν. Το «Αρκάδιον» παρέλαβε όλα τα είδη τα προοριζόμενα για τις ανατολικές επαρχίες, απέπλευσε την 27η Απριλίου του 1867 με κατεύθυνση το Γύθειο και πλοίαρχο τον Κουρεντή, όπου κατέπλευσε την 27η Απριλίου στις 19.00. Την επομένη επιβιβάστηκε του Αρκαδίου το σώμα του Δημητρακαράκου με 670 πολεμιστές από τους οποίους οι 4 ήταν γυναίκες. Την 3 μ.μ απέπλευσε από το Γύθειο και κατέπλευσε στην απέναντι ακτή τα Βάτικα, όπου παρέμεινε όλη την νύχτα και νωρίς το πρωί απέπλευσε με κατεύθυνση τα βόρεια παράλια της ανατολικής Κρήτης.

Χωρίς δε να συναντήσει εχθρικό πολεμικό, ήρθε την νύχτα της 29-30 Απριλίου στον όρμο της επαρχίας Με-

ραμπέλου Σίσι, όπου ευρίσκετο κοντά στην επαρχία Πεδιάδος. Με πλήρη τάξη και χωρίς ενόχληση αποβίβστηκαν εθελοντές και το τόσο πολύτιμο φορτίο. Παρέλαβε δε 124 γυναικόπαιδα και επέστρεψε στην Σύρο την 30ή Απριλίου.

Το δραματικό τέλος του Αρκαδίου

Ενώ λοιπόν μέγας αριθμός Τουρκικών Πολεμικών περιπολούσε, διαρκώς γύρω από την επαναστατημένη Κρήτη, το «Αρκάδιον», κατόρθωσε είκοσι δύο φορές να διασπάσει τον ναυτικό αποκλεισμό και να φέρει όπλα, πολεμοφόδια, τροφές και συναγωνιστές για τους πολεμιστές και το λαό και να παραλάβει αρκετά καταδιωγμένα γυναικόπαιδα και τραυματίες αγωνιστές για τη Μητέρα Ελλάδα.

Πόσο μεγάλη σημασία είχαν τα ταξίδια αυτά του Αρκαδίου, για τη συνέχιση του αγώνα στην Κρήτη το αντιλαμβάνεται ο καθένας, αλλά όχι λιγότερο και οι Τούρκοι.

«Αναμφιβόλως» τονίζεται σε μία εφημερίδα της Κων/πόλεως «άνευ της αδιακόπου και αφθόνου προμηθείας προς την Κρητικήν Επανάστασιν, προ καιρού μακρού η νήσος ήθελεν ειρηνεύσει. Αλλ' εις ημάς απόκειται να καταστήσωμεν σεβαστόν τον Τουρκικόν αποκλεισμόν και η Τουρκία δεν έχει άρα τον προς τούτο χρησιμώτατον στόλον. Της από θαλάσσης προμηθείας άπαξ διακοπείσης η ειρηνοποίησις της Κρήτης θα ήτο έργον ολίγων εβδομάδων το πολύ. Άνευ της ακατανόμαστου ανικανότητος του Τουρκικού Ναυτικού τα πάντα ήθελον έσθαι τετελεσμένα. Μετά την εν Βαφέ μάχην. (Οι Τούρκοι «βαφτίζουν» κάθε πολεμικήν τους επιχείρησιν «ειρηνική» με τελευταίο παράδειγμα την επεκτατική εισβολή στην Κύπρο το 1974 την οποίαν ονόμασαν, επιχείρησιν ειρηνεύσεως). Και η Υψηλή Πύλη το αντιλαμβάνεται αυτό πολύ καλά και προσπαθεί με κάθε τρόπον να παύσει τη δράση του «Σεϊτάν Παπόρ», του Αρκαδίου δηλαδή.

Εκτός των μέτρων τα οποία διαρκώς λαμβάνει για να γίνει αποτελεσματικότερος ο αποκλεισμός των παραλιών της Κρήτης, μετά το δέκατο τρίτο ταξίδι του Αρκαδίου, που τότε το «Αρκάδιον» είχε χρησιμοποιήσει τα τηλεβόλα του εναντίον των διωκόντων αυτό Τουρκικών πολεμικών, ενήργησε προς τις Κυβερνήσεις των Μεγάλων Δυνάμεων, όπως το «Αρκάδι» χαρακτηρισεθί πειρατικών.

Πίστευαν ότι θα είχαν την υποστήριξη της Αγγλίας η οποία εξακολουθούσε να μένει ψυχρή και απαθής εναντίον των επαναστατημένων Κρητών.

Απέναντι στους Τουρκικούς ισχυρισμούς ότι δε ήταν σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο να κανονιοβολήσουν το «Αρκάδι» τα Τουρκικά Πολεμικά, αντέταξε η Αγγλική

Κυβέρνηση, ότι και το να καταδιώκουν αυτά μέσα στα Ελληνικά χωρικά ύδατα δεν είναι επίσης σύμφωνο με το Διεθνές Δίκαιο.

Πάντως το ζήτημα αυτό, δηλαδή να μην χαρακτηρισθούν πειρατικά ούτε το «Αρκάδιον» ούτε τα άλλα δύο ταχύπλοα το «Ένωσις» και «Κρήτη» τα οποία επίσης διασπούσαν τον αποκλεισμό και τροφοδοτούσαν τους Επαναστάτες, απασχολούσε σοβαρά την Κεντρική Επιτροπή των Αθηνών και την Ελληνική Κυβέρνηση.

Υποδεικνύουν τότε στην Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης όπως διακηρύξει επισήμως στις Κυβερνήσεις των Κρατών όλου του κόσμου, ότι είχε δικό της ναυτικό.

Τότε η προσωρινή Κυβέρνηση εκδίδει την εξής απόφαση: *Εκλέγει και διορίζει Πλοίαρχον του ναυτικού της Κρήτης τον κ. Sidney de Kay και επί του πλοίου εις ό ήθελεν επιβή ο κ. De Kay θέλει υψώσει την σημαίαν του Επαναστατικού της Κρήτης Ναυτικού, φέρουσιν χρώμα λευκόν και εν τω μέσω αυτής σταυρόν ερυθρόν, υπό δε τούτου την λέξιν «Κρήτη». Φροντίζουσι δε πάντες, όπως η απόφασις αυτή της Προσωρινής Κυβερνήσεως Κρήτης κοινοποιηθή και δημοσιευθή όσο το δυνατόν ταχύτερον.*

Λόγω δε των συμπαθειών της διεθνούς κοινής γνώμης, στον αγώνα των Κρητών, αλλά και λόγω των διπλωματικών σχέσεων, οι οποίες επικρατούσαν τότε μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων η Υψηλή Πύλη δεν πέτυχε στις προσπάθειές της, όπως το «Αρκάδιον» χαρακτηρισεθί πειρατικών.

Δεν έμενε λοιπόν σε αυτή, παρά να ενισχύσει όσο μπορούσε περισσότερο, τον περί της Κρήτης αυτής στόλο, ώστε να γίνει ουσιαστικότερος ο αποκλεισμός της Μεγαλονήσου. Οπότε και άλλα πολεμικά πλοία εστάλησαν εκεί τον Ιούνιο και όπως προαναφέραμε και το «Ιτζεδίν», ενώ την αρχηγία του περιπολούντος στόλου, ανέλαβε ο εξωμότης Άγγλος ναυτικός Χόβα-βαρτ-Χάμπδεν.

Τον δε Ιούλιο ήλθαν και άλλα και μάλιστα ταχύπλοα στα νερά της Κρήτης. Ο πρόξενος της Ελλάδος στα Χανιά Ν. Σακόπουλος, ενημερώνει περί τα τέλη Ιουλίου την επιτροπή Αποστολών της Σύρου για την άφιξη των πλοίων.

Παράλληλα οι Τούρκοι τοποθετούν φρουρές σε όλα τα κρίσιμα λιμανάκια και όρμους. Ακόμα και στο Λουτρό και χώρα Σφακίων. Τα τουρκικά πολεμικά μπαίνουν μέσα στο λιμάνι και στους όρμους της Σύρου για έλεγχο ενώ προσεγγίζουν στους νότιους όρμους του νησιού.

Μόλις άρχισε το σκοτάδι, άρχισαν να πλέουν με κατεύθυνση και πάλι την Αγία Ρουμέλη. Εντός όμως του όρμου ευρίσκετο το «Ιτζεδίν» σε άμεση ετοιμότητα και μόλις πλησίασε το «Αρκάδιον» έπλευσε εναντίον

του. Αμέσως το «Αρκάδιον» ανέστρεψε για να απομακρυνθεί, αλλά το «Ιτζεδίν» έσπευσε εναντίον του, συνεχώς κανονιοβολόν εναντίον αυτού. Στην αρχή η απόσταση των 2 πλοίων ήταν 2 μίλια, αλλά μετά από λίγο το «Αρκάδιον» μείωσε ταχύτητα, πιθανώς λόγω κάποιας βλάβης των μηχανών του, και έτσι λόγω και της μεγαλύτερης ταχύτητας του «Ιτζεδίν», μετά από μία ώρα περίπου, από τη στιγμή της καταδίωξης, το «Ιτζεδίν» είχε πλησιάσει το «Αρκάδιον» σε απόσταση βολής τυφεκίου. Τότε άρχισαν να βάλουν και από το «Αρκάδιον» με τα πυροβόλα του, ενώ ναύτες και εθελοντές να πυροβολούν με τα όπλα τους. Επλησίαζαν τα δύο πλοία το ακρωτήριο του Σελίνου «Κριού μέτωπο», πυροβολούνται και αντιπυροβολούμενα και πλέοντας προς Δυσμάς, όταν ξαφνικά εφάνησαν ερχόμενα από το μέρος του ακρωτηρίου δύο Τουρκικά Πολεμικά από τα οποία το ένα «θωρακωτόν».

Τότε το «Αρκάδιον» για να παρακάμψει το ακρωτήριο, στρέφει προς βορράν. Μη έχοντας άλλη κίνηση να κάνει, δείχνει με αυτό τον τρόπο την πλευρά του στο «Ιτζεδίν» το οποίο βάλει συνεχώς με τα πυροβόλα του και μια οβίδα των τηλεβόλων του βρίσκει το κέντρο του δεξιού τροχού του και τον αχρηστεύει. Με ένα τροχό σε κίνηση, η ταχύτητά του ελαττώνεται αισθητά, ενώ δεν μπορούσε να τηρήσει σταθερή πορεία. Το «Ιτζεδίν» τότε στρέφεται εναντίον του με σκοπό να εμβολίσει, το κτυπά με την πλώρη του στο πλευρό του και προξενεί σοβαρές ζημιές στο σκάφος. Για λίγη ώρα τα δύο πλοία έπλεαν κολλημένα το ένα δίπλα στο άλλο.

Οι ναύτες του «Αρκαδίου» με τα τσεκούρια στα χέρια ως άλλοι ναυμάχοι του '21, προσπάθησαν να κάνουν ρεσάλτο στο Τουρκικό Πολεμικό.

Επειδή όμως το «Ιτζεδίν» ήταν πολύ ψηλότερο του «Αρκαδίου» μόνο τρεις κατόρθωσαν να αναρριχηθούν σε αυτό. Όπως είναι επόμενο και οι τρεις σκοτώθηκαν από τους Τούρκους. Επί ένα τέταρτο περίπου της ώρας τα δύο πλοία ήταν κολημμένα και προχωρούσαν μαζί. Τότε από το «Αρκάδι» στρέφουν τα πυροβόλα κατά της πλευράς του εχθρικού σκάφους και βάλουν κατ' αυτού. Αυτό είχε σαν συνέπεια να απομακρυνθεί το ένα από το άλλο.

Ελπίδα όμως διαφυγής του «Αρκαδίου» δεν υπήρχε πλέον. Σχεδόν ακυβέρνητο με ένα τροχό σε λειτουργία, πολύ μικρή ταχύτητα εν αντιθέσει του «Ιτζεδίν» που είχε πολύ μεγαλύτερη ταχύτητα και επιπλέον τα άλλα δύο Τουρκικά Πολεμικά που πλησίαζαν.

Ο Αναστ. Κουρεντής αποφασίζει να προσαράξει το πλοίο για να μην πέσει στα χέρια των Τούρκων. Έτσι στρέφει το πλοίο προς την ακτή και το προσαράσει δυτικά της Παλιόχωρας σε ένα μικρό όρμο ανάμεσα σε

βράχια στην παραλία Γραμμένος, σε ένα μικρό όρμο ανάμεσα σε βράχια, σε σημείο που ήταν αδύνατο να το πλησιάσουν τα Τουρκικά Πλοία.

Αφού δε οι επιβάτες και το πλήρωμα εξήλθαν του πλοίου στην ξηρά, έβαλαν φωτιά στο πλοίο για να μην πέσει στα χέρια των Τούρκων.

Έτσι έληξε η ναυμαχία του «Αρκαδίου» με το «Ιτζεδίν», με συνέπεια την καταστροφή του σκάφους εκείνου, το οποίο ενίσχυσε τον αγώνα των επαναστατών και συνετέλεσε τα μέγιστα για την παράταση του αγώνα επί τσους μήνες.

Οι Τούρκοι παρασημοφόρησαν τον Πλοίαρχο του «Ιτζεδίν» Χασάν Μπέη, τον προήγαγαν σε Διοικητή και του έδωσαν αμοιβή 500 λίρες. Επίσης στους Άγγλους, Α' Μηχανικό J.Harty και στον Β' Μηχανικό Wilson έδωσαν 200 και 120 λίρες ανίστοιχα (Ήταν σύνηθες την εποχή εκείνη Άγγλοι ναυτικοί ως μισθοφόροι, να υπηρετούν στο Τουρκικό Ναυτικό).

Οι απώλειες των Ελλήνων σε άνδρες δεν ήταν μεγάλες, ενώ οι Τούρκοι εκτός των ζημιών τις οποίες υπέστη το «Ιτζεδίν», είχαν και αρκετά ανθρώπινα θύματα. Ο Πλοίαρχος του «Αρκαδίου» Κουρεντής από την Βλάστη Κισσάμου που ήλθε, με σημειώματά του της 8ης Αυγούστου, το οποίο απέστειλε στον Πειραιά με την Αμερικανική κορβέτα Swatara, η οποία παραλάμβανε γυναϊκόπαιδα για μεταφορά τους στον Πειραιά, έδινε την είδηση ότι είχε ρίψει στους βράχους το «Αρκάδι» και ότι πλήρωμα και επιβάτες ανεχώρησαν για Ομαλό.

Ο Τούρκος Στρατηγός Ομέρ Πασάς (ο Κροατικής καταγωγής και εξωμότης Χριστιανός Μιχαήλ Λάττας) που το ίδιο έτος είχε σταλεί στην Κρήτη για να καταπνίξει την επανάσταση, βρισκόταν στα Χανιά. Χωρίς να έχει ακριβείς πληροφορίες ενημέρωσε αμέσως την Υψηλά Πύλη.

Το «Αρκάδι» το οποίο πριν από πολλούς μήνες μετέφερε στην Κρήτη εθελοντές, τρόφιμα, και πολεμοφόδια παντός είδους, παρατηρήθηκε από την Αγ. Ρουμέλη τη νύκτα της 8ης Αυγούστου από το «Ιτζεδίν» που είναι πλοίο του Αυτοκρατορικού Στόλου, διοικούμενο από τον Χασάν Μπέη, όπου παρέπλεε τα παράλια αυτά. Το Οθωμανικό θωρηκτό επιτέθηκε εναντίον του Ελληνικού καταδρομικού και αγώνας μεγάλος έγινε με το πυροβολικό τους, μεταξύ των. Το «Αρκάδι» αφού έπαθε πολλές ζημιές και ήταν έτοιμο να υποκύψει, δοκίμασε να ανοιχτεί στο πέλαγος. Το «Ιτζεδίν» ταχύτερο καταδίωξε το πειρατικό και σε λίγο το πλησίασε. Τότε έγινε μάχη από κοντά, η οποία τελείωσε με το θάνατο του Πλοίαρχου του «Αρκαδίου», πηδαλιούχου, και των περισσοτέρων από το πλήρωμά του.

Κατά την μάχη αυτή μια οβίδα από το εχθρικό πλοίο

έσκασε στην γέφυρα του «Ιτζεδίν» και σκότωσε ή τραυμάτισε 5 ή 6 ναύτες. Ο Οθωμανός Πλοίαρχος και το πλήρωμά του έδωσαν γενναία μάχη η οποία διήρκεσε από τις 10 ώρα νύχτα μέχρι τις 4 ώρα το πρωί. Τέλος ο Χασάν Μπέης έδωσε στο πλοίο του ελαφρά κίνηση προς τα πίσω, και άρχισε να εμβολίζει συνθλιβοντας το δεξιό τροχό του. Το πειρατικό πλοίο τότε εξώκειλε στους υφάλους της ακτής. Ο σκελετός του έπλεε ακόμη όταν το υπόλοιπο πλήρωμά του έβαλε φωτιά να το κάψει. Τα πυροβόλα του «Αρκαδίου» μεταφέρθηκαν στη θωρηκτή φρεγάτα «Μαχμουτιέ» και άρχισε η ανέλκυση της μηχανής του.

Η κατάληξη του Αρκαδίου

Την επομένη το πρωί στις 21 Αυγούστου οι Τούρκοι προσέγγισαν το ναυάγιο με βάρκες και αφού έσβησαν την φωτιά, το κατέλαβαν ως λάφυρο. Κατόπιν κατέπλευσε το θωρηκτόν ΜΑΗΜΟΥΔΙΥΕ και αφαίρεσαν τα πυροβόλα και ό,τι άλλο κινητό αντικείμενο μπορούσαν, το ανέλκυσαν.

Στη συνέχεια η φρεγάτα Ertogul το ρυμούλκησε μέχρι τον όρμο της Σούδας όπου έκαναν πρόχειρες επισκευές και στη συνέχεια στην Κων/πολη όπου έφθασε την 25η Σεπτεμβρίου 1867. Αρκετές πηγές αναφέρουν ότι η μετακίνησή του εκεί έγινε μόνο και μόνο για να προβληθεί η επιτυχία του Οθωμανικού Ναυτικού.

Στη συνέχεια το χρησιμοποιήσαν στη ναυπήγηση ενός νέου σκάφους ισχυριζόμενοι ότι αιχμαλώτισαν το «Αρκάδι».

Το νέο σκάφος εντάχθηκε στη δύναμη του Τουρκικού Ναυτικού με το όνομα ARKADI, ενώ χαρακτηρίστηκε ως λιβηρίδα. Απ' ότι φαίνεται θεωρούσαν μεγάλη νίκη την άλωση της Μονής Αρκαδίου.

Έφερε πλήρωμα 137 ατόμων και αρχικά εξοπλίστηκε με κανόνια των 30 λιβρών, ενώ η ταχύτητά του καταγράφηκε στους 13 κόμβους. Το 1884 το σκάφος εξοπλίστηκε εκ νέου και απέκτησε 2 ταχυβόλα πυροβόλα των 76 χιλιοστών και ένα πυροβόλο των 60 χιλιοστών. Το 1891 έχει καταγραφεί ένας δεξαμενισμός του σκάφους στην Αλεξάνδρεια, όμως η τεχνολογική εξέλιξη σύντομα το κατέστησε περιττό, και το 1896 παροπλίστηκε στην Κων/πολη.

Όπως συνέβη με πολλά Οθωμανικά σκάφη το ARKADI παρέμεινε παροπλισμένο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το 1905 διαγράφηκε από την δύναμη του Στόλου και το 1912 προσφέρθηκε για διάλυση.

Επίλογος

Το «Αρκάδιον» απέκτησε τη φήμη του «άτρωτου» πλοίου για τους Έλληνες, του «ζωοφόρου πλοίου» για τους Κρήτες, γιατί έδινε ζωή στην Κρήτη και του «Σεϊτάν

Παπόρ» δηλαδή διαβολόπλοιο για τους Τούρκους, όπως σημείωνε ο τότε ανταποκριτής των TIMES του Λονδίνου, Ιλαρρίων Σκίννερ.

Παρά το γεγονός ότι το «Αρκάδιον» έπαυσε πλέον να μεταφέρει ενισχύσεις στους αγωνιζόμενους στην Κρήτη για την ένωση με το ελεύθερο Ελληνικό κράτος, το έργο αυτό συνεχίστηκε επί ένα έτος και πλέον ακόμη από τα δύο άλλα ταχύπλοα το «Ένωσις» (46 ταξίδια) και «Κρήτη» (10 ταξίδια), τα οποία το συμβούλιο της Κεντρικής Επιτροπής Αθηνών είχε την πρόνοια να αγοράσουν εγκαίρως.

Η επανάσταση «έσβησε» όταν μετά την ναυμαχία της «Ενώσεως» τον Δεκέμβρο του 1868 με Τουρκικά Πολεμικά στη Σύρο, και τη δημιουργία σοβαρού διπλωματικού επεισοδίου, με παραλίγο πόλεμο Ελλάδος-Τουρκίας.

Τα ατμόπλοια τότε σταμάτησαν τον εφοδιασμό των επαναστατών.

Και ενώ ήδη συμπληρώθηκαν 100 χρόνια από την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα και παρά το ότι «ουδέν ευγενέστερον και ενδοξότερον του υπέρ πίστεως και πατρίδος θνήσκειν» όπως αναγράφει η επιτύμβια στήλη στη Μονή Αρκαδίου, ούτε η επίσημη πολιτεία, ούτε το Πολεμικό Ναυτικό, ούτε οι τοπικοί φορείς της Κρήτης, έχουν φροντίσει μέχρι σήμερα για την ανάδειξη και προβολή της προσφοράς των «καταδρομικών» «Αρκάδιο», «Ένωσις», «Πανελλήνιον», «Κρήτην» και «Υδρα» στην επανάσταση του 1866-69.

Βιβλιογραφία

- α. Ιστορικό αρχείο Υπηρεσίας Ναυτικού
- β. Ιστορικό αρχείο Μουσείου «Κ» Αφιδνών
- γ. Τα καταδρομικά της Κεντρικής Υπερ των Κρητών Επιτροπής, Εν τω αγώνι του 1866-68 Κων/νου Ν. Ράδου
- δ. «Σεϊτάν Παπόρ» Ν.Αγγελή - Ναυτική Ελλάς
- ε. Το «Αρκάδι» εις τον αγώνα δια την ένωση της Κρήτης (1867) Ιωάννου Π. Μαμαλάκη 1962
- στ. Παραλειπούμενα από την Ιστορία του τροχήλατου ΑΡΚΑΔΙΟΝ -Άρη Μπιλάλη-Ναυτική Ελλάδα
- ζ. Τα πλοία του Πολεμικού Ναυτικού 1829-1999, Παΐζη-Παραδέλη Κ. - Έκδοση ΓΕΝ
- η. Εθνικών Ημερολόγιον Βρεττού 187-1868
- θ. Περιοδικό Ιστορία Τεύχος Οκτωβρίου 2002
- ι. <http://mickmctiernan.com/history/the-Arkadi>

Η Ελληνική Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη με τη Λιβύη

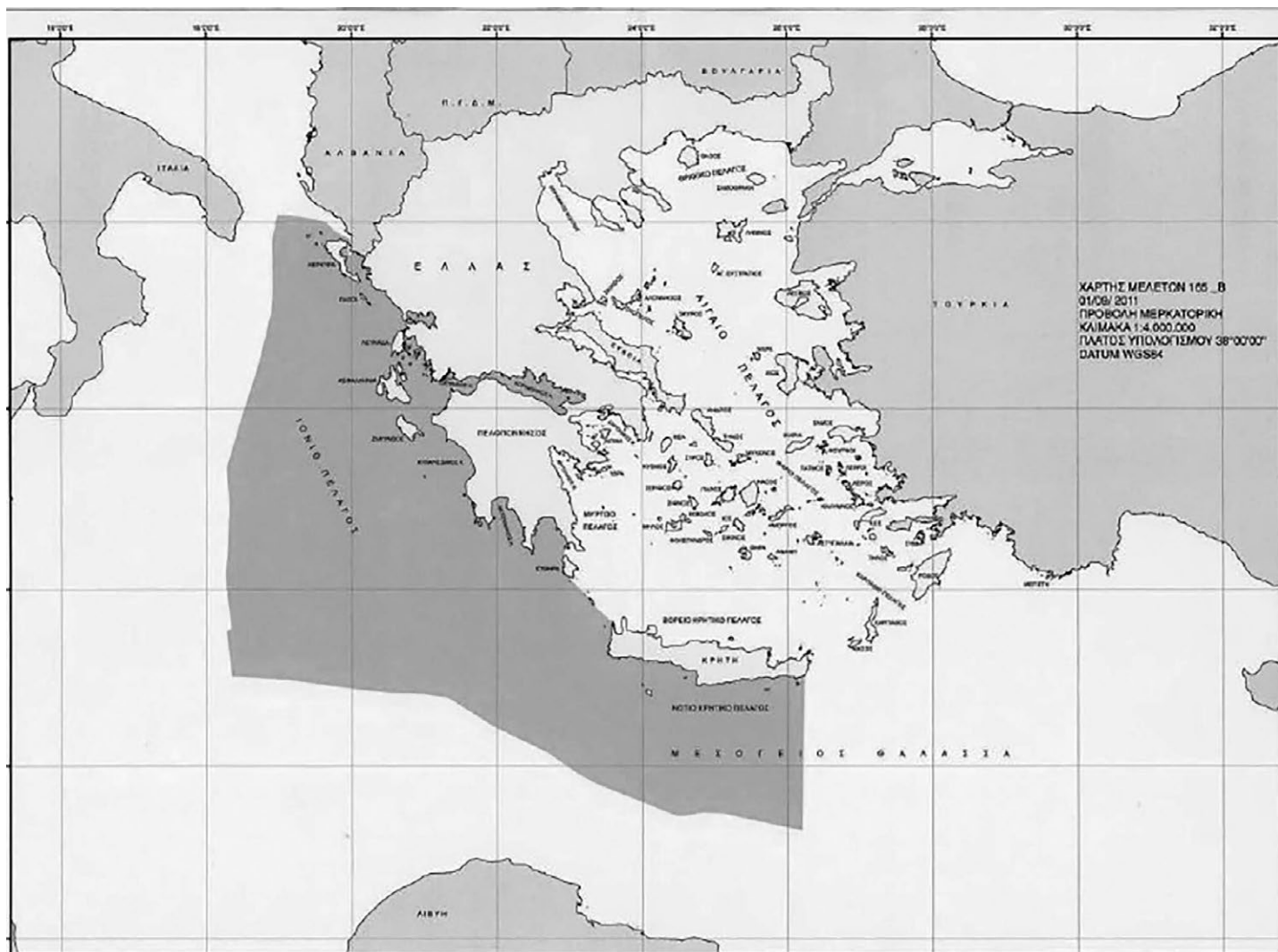
Του Κωνσταντίνου Βαρβαρέσου Αντιναύαρχου ε.α. ΠΝ

Η Ελλάδα κατέβαλε ιδιαίτερες προσπάθειες στο παρελθόν για την οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ των δύο χωρών. Η Λιβύη πρόβαλε διαχρονικά το κλείσιμο του κόλπου της Σύρτης ως ιστορικού κόλπου και τη μη επήρεια της νήσου Γαύδου στην οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ. Βέβαια, η Ελλάδα απέρριπτε αυτές τις απαιτήσεις της Λιβύης, με αποτέλεσμα το θέμα να παραμένει άλυτο για δεκαετίες.

Η θέση της Ελλάδος παρέμενε σταθερή, ότι η οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ έπρεπε να γίνει σύμφωνα με τον κανόνα της **Μέσης Γραμμής: είναι η μέση γραμμή, όπου κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών**

βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τα οποία μετράται το εύρος της αιγιαλιτίδας ζώνης. Η Λιβύη υποστήριζε τον κανόνα της **Ευθυδικίας: απαιτεί την εξέταση των σχετικών περιστάσεων για να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα, όπου προσμετράται η «σκοπιμότητα» και το «πνεύμα συμβιβασμού», θέτοντας έτσι σε δοκιμασία τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου.**

Παρόλες τις δυσκολίες του θέματος οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, η Ελλάδα συνέχισε τις προσπάθειες από το 2004 και μέχρι το 2010 όπου οι δύο χώρες βρέθηκαν κοντά στην πιθανή λύση, πλην όμως, δεν τελεσφόρησε και αυτή η προσπάθεια διότι δεν

Ο Χάρτης της Ελληνικής Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ του Νόμου 4001/2011.

ικανοποιούσε την Ελλάδα πλήρως. Στη συνέχεια από-νησε το ενδιαφέρον της Ελλάδος για την οριοθέτηση των Θαλασσιών Ζωνών και με τις άλλες παράκτιες χώρες, με τις οποίες διέθετε θαλάσσια σύνορα.

Η Ελλάδα στο πλαίσιο της κατοχύρωσης των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων της, προέβη το 2011, στην οριοθέτηση της ΑΟΖ με τη Λιβύη, βασιζόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 156 του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, όπου ορίζεται ότι **«ελλείψει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ (αφ' ης κηρυχθεί) είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης»**.

Επίσης, η Ελλάδα εκπόνησε το νόμο 4001/2011 για την έρευνα των υδρογονανθράκων, όπου με τον νόμο αυτόν οριοθέτησε «μονομερώς» την Υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ με τη Λιβύη, δίνοντας πλήρη επήρεια στη νήσο Γαύδο, συμφώνως με το άρθρο 121 της Συμβάσεως 1982, όπου τα νησιά έχουν ΑΟΖ. Συγκεκριμένα, ο νόμος περιέχει τη διατύπωση της παραγράφου 1 του άρθρου 156 του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, όπως αναφέρεται στην παραπάνω παράγραφο.

Η διαχρονική άρνηση της Λιβύης να οριοθετήσει με

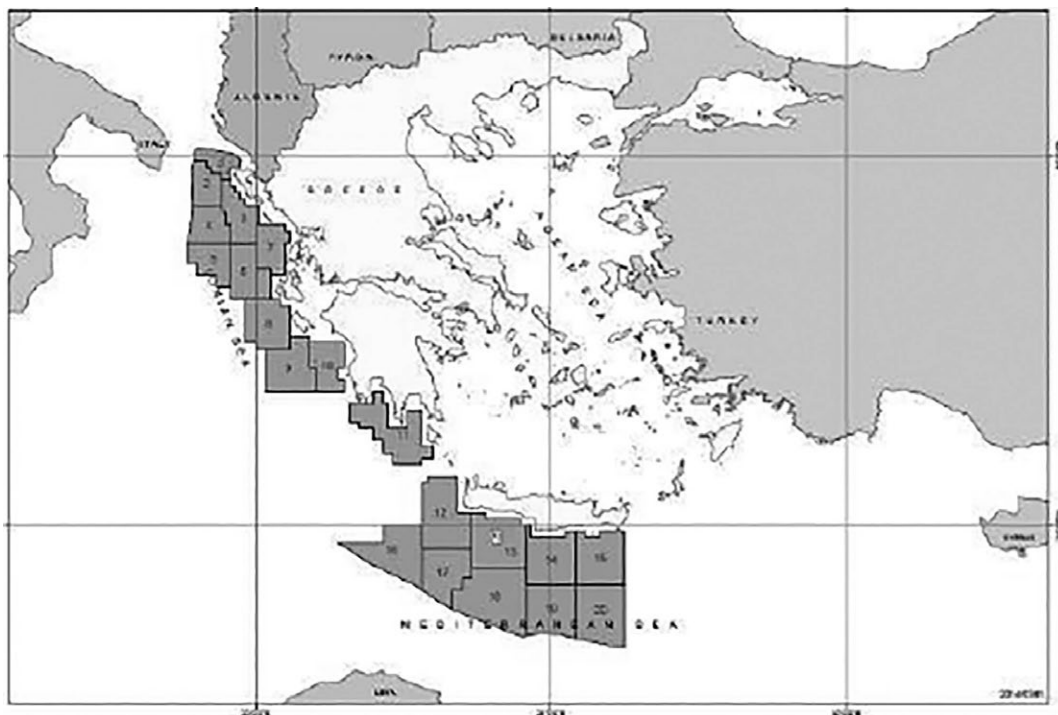
την Ελλάδα την Υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ, εδράζονταν κυρίως στα ακόλουθα θέματα:

α. Στην απαίτηση κλεισίματος του κόλπου της Σύρτης, -του οποίου το άνοιγμα υπερβαίνει τα 24 ναυτικά μίλια, με αποτέλεσμα τα περιλαμβανόμενα ύδατα του κόλπου να θεωρούνται εσωτερικά ύδατα και η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ/Χωρικής Θάλασσας, να ξεκινά από τη Γραμμή Βάσης (την ευθεία γραμμή που κλείνει τον κόλπο) και όχι από τη φυσική γραμμή της ακτής.

β. Στην αποδοχή της άποψης, ότι η νήσος Γαύδος δεν δικαιούται Υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ.

Τα δύο ανωτέρω θέματα ήταν αδύνατον να γίνουν αποδεκτά από την Ελλάδα.

Η Τουρκία παρακολουθούσε τις εξελίξεις με την πιθανή ανάθεση των ελληνικών θαλασσιών οικοπέδων δυτικά, νοτιοδυτικά και νότια της Κρήτης, σε εταιρίες μεγάλων δυνάμεων (ΗΠΑ, Γαλλία, Ιταλία). Κατάλαβε ότι κινδυνεύουν τα σχέδιά της για τη «Γαλάζια Πατρίδα» (ιδιαίτερα στη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Γαύδου και Καστελλορίζου) και αποφάσισε στο τέλος του 2018 να υποστηρίξει τη θεωρία περί ύπαρξης θαλασσιών συνόρων, μεταξύ Τουρκίας και Λιβύης. Στις 27 Νοεμβρίου 2019 υπεγράφη στην Κωνσταντινούπολη το αποκαλούμενο «Τουρκολιβυκό Σύμφωνο Θαλάσσης», μεταξύ της Τουρκίας και της Κυβέρνησης Εθνικής Συμφωνίας της Λιβύης (που διοικεί το δυτικό τμήμα της Λιβύης με έδρα

Ο Χάρτης με τα θαλάσσια οικόπεδα Ιονίου, Νότιας Πελοποννήσου και Κρήτης.

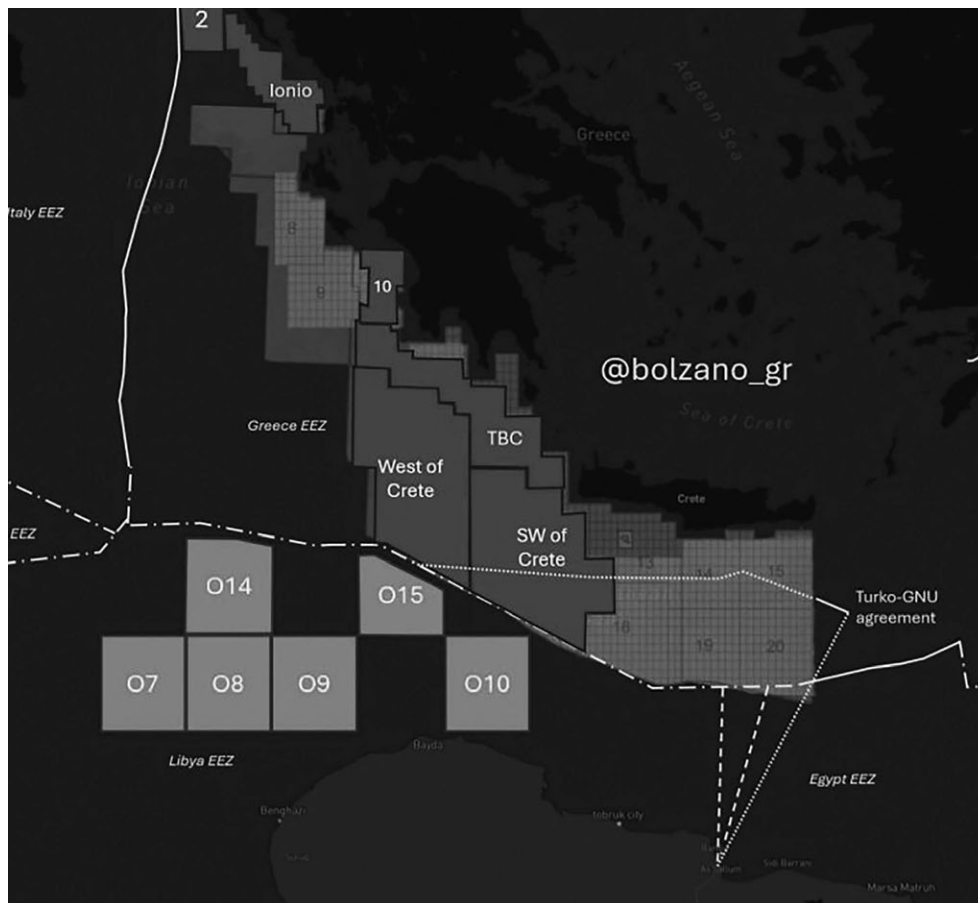

Τα Χερσαία και Θαλάσσια Οικόπεδα που Δημοπρατεί η Λιβυκή Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου. (Πηγή: National Oil Company (NOC)).

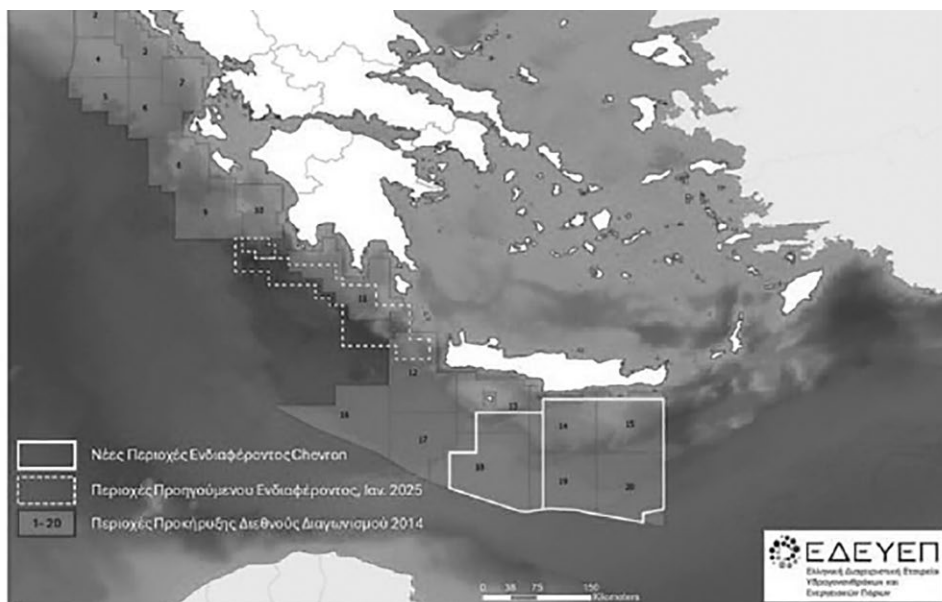
την Τρίπολη). Το Σύμφωνο περιλάμβανε παρανόμως τμήματα των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών (ΑΟΖ) της Αιγύπτου και της Ελλάδος. Επίσης, δεν λάμβανε υπόψιν τις θαλάσσιες ζώνες της Ρόδου, Καρπάθου, Κάσου, Κρήτης και του Καστελλορίζου.

Από νομικής άποψης το Σύμφωνο δεν εδράζεται

στο Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας, καθόσον η Τουρκία δεν διαθέτει θαλάσσιο μέτωπο με τις ακτές της Λιβύης, πράγμα που δεν της δίνει το δικαίωμα να διεκδικήσει θαλάσσιες ζώνες. Το παράνομο αυτό Σύμφωνο αμφισβητήθηκε από την Αίγυπτο, την Ελλάδα, καταδικάστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και στις 27 Ιανουαρίου

Τα Θαλάσσια Οικόπεδα Ελλάδος και Λιβύης. (Πηγή: @Bolzano_gr).

Χάρτης Νέων Περιοχών Ενδιαφέροντος Νότια Κρήτης. (Πηγή: ΕΔΕΥΕΠ).

2021 απορρίφθηκε από το Εφετείο της Λιβύης (που εδρεύει στην Τρίπολη).

Στις 7 Μαρτίου 2025 η Λιβυκή Εθνική Εταιρεία Πετρελαίων (National Oil Corporation-NOC) ανακοίνωσε τη δημοπράτηση 22 χερσαίων και θαλασσίων οικοπέδων για έρευνες και γεωτρήσεις. Μεταξύ αυτών των οικοπέδων υπάρχουν και τα οικόπεδα: 007, 008, 009, 010, 014 και 015.

Το ενδιαφέρον για την Ελλάδα βρίσκεται στα τρία θαλάσσια οικόπεδα 014, 015 και 010, τα οποία όμως δεν παραβιάζουν τη μέση γραμμή, με τα όρια της Υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ, που ανακήρυξε η Ελλάδα με τον νόμο 4001/2011. Τα δε λιβυκά θαλάσσια οικόπεδα 015 και 010, οριοθετήθηκαν ακριβώς κάτω από τα ελληνικά οικόπεδα της δυτικής και της νοτιοδυτικής Κρήτης, αντιστοίχως. Η Λιβύη μετά από περίπου 20 χρόνια, καλεί τις εταιρείες για έρευνες και γεωτρήσεις στα προτεινόμενα ανωτέρω οικόπεδά της. Εκ πρώτης όψης φαίνεται, ότι η Λιβύη στην προσπάθειά της για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της, δεν έλαβε υπόψιν το παράνομο «Τουρκολιβυκό Σύμφωνο Θαλάσσης» του 2019.

Είναι βέβαιο και γνωστό, ότι οι μεγάλες εταιρείες για να αναλάβουν έρευνες και δοκιμαστικές γεωτρήσεις στα οικόπεδα των χωρών, προτιμούν πολιτική σταθερότητα, νομικό περιβάλλον που να εδράζεται και να εναρμονίζεται με το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (εφόσον πρόκειται για θαλάσσια οικόπεδα) και να μην υπάρχουν διενέξεις με τις γειτονικές χώρες.

Στις 26 Μαρτίου 2025, η Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων και Ενεργειακών Πόρων

(ΕΔΕΥΕΠ) προχώρησε στη διάθεση των **δύο νέων θαλάσσιων περιοχών, στη Νότια Κρήτη I (οικόπεδα 13,18) και Νότια Κρήτη II (οικόπεδα 14,15,19 20), σε όποια μεγάλη εταιρεία εκδηλώσει ενδιαφέρον για έρευνες υδρογονανθράκων και δοκιμαστικές γεωτρήσεις. Οι παραπάνω περιοχές, εξουδετερώνουν το παράνομο «Τουρκολιβυκό Σύμφωνο Θαλάσσης» του 2019, στο οποίο περιλαμβάνονται οι εν λόγω περιοχές νότια της Κρήτης.**

Η Ελλάδα με τον νόμο 4001/2011 κατόρθωσε τελικά να κατοχυρώσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα στην Υφαλοκρηπίδα/ΑΟΖ στα νότια και να προλάβει τις μελλοντικές αναταράξεις και κρίσεις, που εν τω μεταξύ ανέκυψαν από το ασταθές περιβάλλον της περιοχής.

Ιστοσελίδες :

1. Η Λιβύη βάζει «στην πρίζα» την Ελλάδα για τα κοιτάσματα αερίου»- [euro2day.gr](#)
2. Γιάννης Μανιάτης στη «ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ» : « Πώς η Λιβύη «ακυρώνει» το παράνομο τούρκο-λιβυκό μνημόνιο»- [naftemporiki.gr](#)
3. «Τι διαπραγματεύονται κυβέρνηση-Chevron για τους υδρογονάνθρακες στην Κρήτη»- [euro2day.gr](#)
4. Βαλινάκης στο CNN Greece. «Χάθηκε ευκαιρία το 2010 για οριοθέτηση της ΑΟΖ με τη Λιβύη» - [CNN.gr](#)
5. «Η ΑΟΖ της Ελλάδας με την Λιβύη» - [Defence Review](#).
6. Ιστοσελίδα : The National Oil Corporation Denies Allegations in "Africa Intelligence" Report and Reaffirms Commitment to Transparency - **NOC**
7. Ιστοσελίδα [@Bolzano_gr](#)
8. «Νέα άδεια στη Chevron για έρευνες υδρογονανθράκων στα νότια της Κρήτης: Στα οικόπεδα Νότια Κρήτη I και Νότια Κρήτη II» - [Hellasjournal.com](#)

«Από τον Κώδικα στην Τεχνητή Νοημοσύνη: Οι ευκαιρίες και ο ανθρώπινος παράγοντας»

Της Χρύσας Κυριαζή Σημαιοφόρου (Ε) ΠΝ

Από τα πρώτα μου βήματα στην Πληροφορική μέχρι την σημερινή εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης, διδάχτηκα κάτι πολύ βασικό: οι μηχανές μπορούν να μαθαίνουν, αλλά την πορεία την χαράζει πάντα ο άνθρωπος. Στο άρθρο αυτό θα διερευνήσουμε την εξέλιξη της τεχνολογίας, τον ρόλο του ανθρώπου και τον τρόπο που μπορούμε να αξιοποιήσουμε την Τεχνητή Νοημοσύνη με γνώση, συνεργασία και ασφάλεια.

Κάποτε οι υπολογιστές ήταν εργαλεία λογικής. Κώδικας, δομή, πειθαρχία σκέψης. Κάθε εντολή είχε σαφή αρχή και τέλος· κάθε αποτέλεσμα ήταν συνέπεια μιας ξεκάθαρης ανθρώπινης απόφασης. Για πολλά χρόνια η επιστήμη της Πληροφορικής βασίστηκε σε αυστηρά καθορισμένους κανόνες. Ο άνθρωπος έγραφε τον κώδικα, όριζε τις παραμέτρους, καθόριζε τα όρια. Οι υπολογιστές εκτελούσαν. Δεν υπήρχε «πρωτοβουλία» από τη μηχανή· υπήρχε μόνο συνέπεια.

«Μάθε να γράφεις κώδικα» ήταν το μότο εκείνης της εποχής· και ήταν αποδεκτό ότι το μέλλον ανήκει σε όσους έχουν τη γνώση και για όσους, η συγκεκριμένη ενασχόληση αποτελούσε το «εισιτήριο» της κοινωνικής ανέλιξης σε μία παγκόσμια τάση που έπαιρνε μορφή από το software. Αυτή η ψηφιακή ελίτ που φαινόταν τότε προστατευμένη, λόγω της υψηλής προστιθέμενης αξίας της γνώσης της στον σχεδιασμό, την ανάλυση και τον προγραμματισμό, σήμερα, με την εμφάνιση της Τεχνητής Νοημοσύνης θα είχε μια πολλαπλασιαστική ισχύ, μετατρέποντας την εργασία υψηλής εξειδίκευσης, σε υπερδύναμη (Σαμάρκου, 2026)¹.

Η τεχνολογία τότε δεν υποσχόταν να “σκεφτεί” για εμάς, υπάκουε στη σκέψη μας. Το σκηνικό όμως άλλαξε και μαζί και το αφήγημα γύρω από το AI. Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν θα ενίσχυε απλά την εργασία της σκέψης, αλλά θα αντικαθιστούσε μεγάλα κομμάτια της.

Με τα χρόνια, η τεχνολογική εξέλιξη υπήρξε ραγδαία. Από τα απλά συστήματα περάσαμε στη διασύνδεση, στα μεγάλα δεδομένα, στην αυτοματοποίηση και τελικά στο σημερινό AI· σε μηχανές που δεν εκτελούν απλώς εντολές, αλλά μαθαίνουν, προσαρμόζονται και παράγουν περιεχόμενο. Η ανάλυση μεγάλων όγκων πληροφοριών οδήγησε στην ανάγκη για αλγόριθμους που δεν ακολουθούν απλώς εντολές, αλλά προσαρμόζονται.

Το ερώτημα πλέον δεν είναι μόνο τεχνικό. Είναι βαθιά ανθρώπινο: ποια είναι η θέση του ανθρώπου σε έναν κόσμο όπου οι μηχανές αρχίζουν να μιμούνται τη σκέψη του; Η μηχανή δεν σκέφτεται όπως ο άνθρωπος· αναγνωρίζει μοτίβα και παράγει πιθανότητες. Παρ’ όλα αυτά, το αποτέλεσμα πολλές φορές μοιάζει με σκέψη και αυτό προκαλεί δέος, αλλά και ερωτήματα. Πώς θα αξιοποιήσουμε σωστά αυτή τη δύναμη χωρίς να χάσουμε το ανθρώπινο μέτρο;

Όταν συζητάμε με ένα chatbot, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψιν μας ότι δεν μιλάμε με άνθρωπο αλλά με αλγόριθμο και ότι οι αποφάσεις, η πορεία, οι επιλογές και η ευθύνη παραμένουν πάντα ανθρώπινες. Η εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης, μπορεί να μας δίνει δύναμη και ταχύτητα, αλλά η δημιουργία, η ηθική και η ασφάλεια εξαρτώνται αποκλειστικά από εμάς. Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να επιταχύνει, αλλά δεν μπορεί να αγαπήσει, να κρίνει με ενσυναίσθηση ή να αναλάβει το ηθικό βάρος. Δεν χρειάζεται να γίνει πιο ανθρώπινη. Οι άνθρωποι χρειάζεται να σταματήσουν να είναι λιγότερο άνθρωποι.

Αυτό δεν είναι ένα σύνθημα, είναι μία κατεύθυνση:

- Χρησιμοποίησε την Τεχνητή Νοημοσύνη για να σκέφτεσαι εσύ περαιτέρω — όχι για να σκέφτεται αυτή για σένα.
- Άφησέ τη να αντανakλά τη δική σου πραγματική νοημοσύνη — όχι να την αντικαθιστά.
- Μείνε ο δημιουργός του δικού σου νοήματος.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη ως Εργαλείο – Όχι ως Αντίπαλος

Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν εμφανίστηκε για να αντικα-

ταστήσει τον άνθρωπο, αλλά για να επεκτείνει τις δυνατότητές του. Όπως κάθε τεχνολογική καινοτομία στην ιστορία, από τον ατμό μέχρι το διαδίκτυο, έτσι και το AI αποτελεί ένα εργαλείο. Η διαφορά βρίσκεται στον τρόπο χρήσης της.

Κάθε τεχνολογική επανάσταση συνοδεύεται από ανησυχία. Η ατμομηχανή θεωρήθηκε απειλή για την εργασία. Ο ηλεκτρισμός φόβισε τις κοινωνίες. Το διαδίκτυο αρχικά αντιμετωπίστηκε με καχυποψία. Σήμερα, η Τεχνητή Νοημοσύνη βρίσκεται στο ίδιο σημείο καμπής. Μπορεί να επιταχύνει διαδικασίες, να αναλύει δεδομένα με ταχύτητα αδιανόητη για τον ανθρώπινο νου, να υποστηρίζει την εκπαίδευση, την ιατρική, τη διοίκηση. Δεν διαθέτει όμως συνείδηση, ευθύνη ή ηθική κρίση. Αυτά παραμένουν αποκλειστικά ανθρώπινα χαρακτηριστικά.

Το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι αν η τεχνολογία θα προχωρήσει. Αυτό είναι βέβαιο. Το ερώτημα δεν είναι «τι θα κάνει η Τεχνητή Νοημοσύνη»· είναι «τι άνθρωποι θα είμαστε εμείς χρησιμοποιώντας την». Η τεχνολογία δεν είναι απειλή. Είναι ο καθρέφτης της εποχής μας.

Προστασία και Ενημέρωση

Η πρόκληση της εποχής μας δεν είναι ο φόβος απέναντι στην Τεχνητή Νοημοσύνη, αλλά η διασφάλιση ότι κανείς δεν θα μείνει απροστάτευτος ενώπιόν της. Ιδιαίτερα οι άνθρωποι που δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία, πολίτες χωρίς ψηφιακή εκπαίδευση, που βρίσκονται σήμερα μπροστά σε ένα περιβάλλον γεμάτο παραπληροφόρηση, ψηφιακές απάτες και αδυναμία διάκρισης αξιόπιστων πηγών, που βρίσκονται μπροστά σε πραγματικούς κινδύνους.

Η απάντηση δεν είναι ο αποκλεισμός από την τεχνολογία, αλλά η εκπαίδευση και η σωστή ενημέρωση. Η τεχνολογία οφείλει να υπηρετεί τον άνθρωπο, όχι να τον αιφνιδιάζει. Για το λόγο αυτό η προστασία πρέπει να κινηθεί σε τρεις βασικούς άξονες και να δημιουργήσει ένα ασφαλές πλαίσιο:

1. Εκπαίδευση στην ψηφιακή ασφάλεια.
2. Κατανόηση ότι δεν είναι κάθε πληροφορία στο διαδίκτυο αληθής.
3. Καλλιέργεια κριτικής σκέψης πριν από κάθε κοινοποίηση ή απόφαση.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη μοιάζει με έναν νέο άνεμο που σηκώνεται στον ορίζοντα. Δεν είναι ούτε καλός, ούτε κακός· είναι δύναμη. Ένα πλοίο χωρίς κυβερνήτη εύκολα παρασύρεται από τον άνεμο. Ένα πλοίο όμως με τον Κυβερνήτη του και με έμπειρο πλήρωμα, ρυθμίζει τα πανιά του και αξιοποιεί τη δύναμη αυτή για να φτάσει πιο μακριά. Έτσι και με την Τεχνητή Νοημοσύνη: από μόνη της δεν μπορεί να καθορίσει την πορεία. Την

πορεία την καθορίζει ο άνθρωπος.

Δεν αρκεί να χρησιμοποιούμε την τεχνολογία. Σημασία έχει να την εφαρμόσουμε σωστά και έτσι η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν θα μπορέσει να καθορίσει το ποιοι θα γίνουμε. Θα αποκαλύψει το ποιοι είμαστε ήδη. Το μέλλον δεν φοβάται την τεχνολογία. Φοβάται την έλλειψη κρίσης. Το μέλλον δεν ανήκει στις μηχανές· ανήκει στις κοινωνίες που συνδυάζουν την γνώση, το ήθος και την ανθρωπιά. Ανήκει σε ανθρώπους με γνώση, με εμπειρία, που κατανοούν τον στόχο και σέβονται τα όρια. Ανήκει σε αυτούς, που ξέρουν να κρατούν τον χαρταετό ψηλά χωρίς να χάνουν την ισορροπία τους.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη μας προσφέρει δύναμη, ταχύτητα και δυνατότητες που δεν υπήρχαν από πριν. Η πορεία όμως, εξαρτάται πάντα αποκλειστικά από εμάς.

Σύνοψη

Τι συμβαίνει όταν οι μηχανές αρχίζουν να μαθαίνουν; Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν αντικαθιστά τον άνθρωπο, αλλά αποκαλύπτει τις δυνατότητες και τις ευθύνες μας.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη δεν είναι απλώς τεχνολογία, αλλά ο καθρέφτης των δυνατοτήτων και της ευθύνης μας. Πώς μπορούμε να την αξιοποιήσουμε σωστά, χωρίς να χάσουμε το ανθρώπινο στοιχείο; Με την προσωπική ματιά στην εξέλιξη, την ευκαιρία και την ισορροπία μεταξύ γνώσης και δημιουργίας.

Η εμπειρία μου στην Πληροφορική με έχει διδάξει ότι πάντα πίσω από κάθε σύστημα, όσο εξελιγμένο κι αν είναι, υπάρχει η ανθρώπινη πρόθεση. Κάποιος σχεδίασε τον αλγόριθμο. Κάποιος έθεσε τα όρια. Κάποιος φέρει την ευθύνη. Η τεχνολογία μπορεί να επιταχύνει τις αποφάσεις, δεν μπορεί όμως να αναλάβει το ηθικό τους βάρος. Αντίστοιχα, δεν μπορεί να καθορίσει τον πολιτισμό μας, μπορεί να τον καθορίσει ο τρόπος που την χρησιμοποιούμε.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να γίνει πολύτιμος σύμμαχος, εφόσον παραμείνει εργαλείο στα χέρια του υπεύθυνου ανθρώπου.

«Ού τὸ ζῆν ἀλλὰ τὸ εὖ ζῆν σημαντικόν.»

Σωκράτης.

Ηλεκτρονικές πηγές

1 www.moneyreview.gr/business-and-finance/203834/myala-i-mpratsa-to-ai-kai-i-strofi-apo-to-software-sti-viomichania, Κορίνα Σαμάρκου, άρθρο 26/02/2026.

Η κ. Χρύσα Κυριαζή είναι πτυχιούχος της Σχολής Θετικών Επιστημών & Τεχνολογίας, στην "Πληροφορική" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Υπηρετεί στη Διεύθυνση Διοικήσεως και Σταδιοδρομίας Στρατιωτικού Προσωπικού στο Γενικό Επιτελείο Ναυτικού (ΓΕΝ/Β3) στη Μηχανογράφηση, με τα καθήκοντα της προγραμματίστριας με εικοσαετή και πλέον εμπειρία. Έχει άριστη γνώση της Αγγλικής και της Γερμανικής γλώσσας.

Χαρακτηριστικά και ευεργετικές δράσεις του μελιού

Της Δρ. Σοφίας Καραμπουρνιώτη Γεωπόνου

Οι μέλισσες αποτελούν μια από τις παλαιότερες μορφές ζωής. Σε πολλούς αρχαίους πολιτισμούς όπως στον Αιγυπτιακό, τον Ινδικό και τον Κινεζικό, το μέλι χρησιμοποιούνταν για διατροφικούς και θεραπευτικούς σκοπούς.

Στην αρχαία Ελλάδα, η τέχνη της μελισσοκομίας ήταν ανεπτυγμένη και το μέλι, όντας βασικό συστατικό της μαγειρικής, πωλούνταν ευρέως στην αθηναϊκή αγορά. Ο Ιπποκράτης αναφέρει την αξία του μελιού, ο Δημόκριτος σχετίζει την μακροζωία με την κατανάλωση μελιού και ο Αριστοτέλης περιγράφει τη μελισσοκομική τέχνη στα «Πολιτικά».

Το μέλι για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα στην ανθρώπινη ιστορία αποτελούσε την μοναδικά ευρέως διαθέσιμη γλυκαντική ουσία έως το 1800, όπου εμφανίστηκε η παραγωγή της βιομηχανικής ζάχαρης³.

Κατηγορίες μελιού

Το μέλι είναι το τρόφιμο που παράγουν οι μέλισσες από το νέκταρ των φυτών ή από εκκρίσεις ζώων μερών φυτών ή εκκρίματα εντόμων, τις οποίες οι μέλισσες συλλέγουν, μεταφέρουν στην κυψέλη, μεταποιούν, εμπλουτίζουν με δικές τους ουσίες και αποθηκεύουν στις κηρήθρες τους μέχρι να ωριμάσει.¹

Η παραγωγή του μελιού είναι μια σύνθετη διαδικασία που απαιτεί για την παραγωγή του εκτεταμένη εργασία από τις μέλισσες.

Μια μέλισσα κάνει περίπου 10 ταξίδια την ημέρα και σε κάθε ταξίδι κουβαλά 0.003 γρ. νέκταρ. Η συλλογή 1 κιλού νέκταρ απαιτεί εργασία 3.400 μελισσών, ενώ περίπου ενώ 1 κιλό μέλι προέρχεται από 4 κιλά νέκταρ.

Το μέλι σύμφωνα με την βοτανική προέλευσή του, μπορεί να διακριθεί σε δύο βασικές κατηγορίες: στο ανθόμελο και στο μέλι μελιτώματος.

Ανθόμελο είναι το μέλι που προέρχεται από το νέκταρ των ανθέων. Το νέκταρ παράγεται από ειδικούς αδένες των φυτών που ονομάζονται νεκτάρια και είναι το διάλυμα διαφόρων σακχάρων. Η έκκριση του νέκταρ επηρεάζεται από το είδος του φυτού και διάφορους παράγοντες όπως το φως (αύξηση της έκκρισης τις ηλιόλουστες μέρες), η ώρα της ημέρας (αύξηση της έκκρισης τις πρωινές ώρες), τη χημική σύσταση του εδάφους, το κλίμα (υπάρχουν φυτά που δίνουν νέκταρ σε συγκεκριμένες κλιματολογικές συνθήκες) και το υψόμετρο. Ανάλογα με ποιο φυτό συμβάλει σε μεγαλύτερη αναλογία, έχουμε και αντίστοιχες κατηγορίες μελιού όπως το μέλι από θυμάρι, βαμβάκι, πορτοκαλιά, ηλιάνθο, καστανιά, ερείκη κ.α.

Εκτός από το νέκταρ οι μέλισσες μαζεύουν και άλλες μελιτώδεις εκκρίσεις με τη μεσολάβηση συνήθως κάποιων

εντόμων. Τα έντομα αυτά ρουφούν το χυμό των φυτών, χρησιμοποιούν ένα μέρος και το υπόλοιπο το αποβάλλουν. Η χημική σύσταση του μελιτώματος είναι παρόμοια με του νέκταρ και έτσι οι μέλισσες μαζεύουν το μελιτώμα και το μετατρέπουν σε μέλι όπως ακριβώς γίνεται και με το νέκταρ. Μέλι μελιτωμάτων είναι κυρίως το μέλι από πεύκο και έλατο που αντιπροσωπεύουν περίπου το 65% της ετήσιας ελληνικής παραγωγής.

Η σύνθεση και οι οργανοληπτικές ιδιότητες του μελιού, είναι από τις βασικότερες παραμέτρους για τον προσδιορισμό της ποιότητάς του. Τα χαρακτηριστικά ποιότητας ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με την βοτανική προέλευση, την γεωγραφική περιοχή, τις καιρικές συνθήκες και την χλωρίδα.

Κρυστάλλωση του μελιού

Η κρυστάλλωση είναι μια φυσική ιδιότητα του μελιού που δεν σχετίζεται με την ποιότητα ή την γνησιότητα του.

Οφείλεται στη τάση της γλυκόζης, που φυσικά περιέχεται στο μέλι, να σχηματίζει κρυστάλλους σε υπερκορεσμένα διαλύματα. Έτσι τα ανθόμελα, που έχουν υψηλότερη περιεκτικότητα σε γλυκόζη, κρυσταλλώνουν ταχύτερα, ενώ τα κωνοφόρα που έχουν χαμηλότερο ποσοστό πολύ αργά ή και καθόλου. Τα μέλια πορτοκαλιάς, βαμβακιού και ηλιάνθου κρυσταλλώνουν σε 1-2 μήνες, το μέλι ερείκης σε 2-3, το μέλι θυμαριού από 9-12 μήνες ενώ το μέλι ελάτης δεν κρυσταλλώνει.

Η κρυστάλλωση επηρεάζεται επίσης από τη θερμοκρασία αποθήκευσης, με θερμοκρασίες κοντά στους 14 C να την επιταχύνουν, αλλά και από τη φυσική περιεκτικότητα σε νερό και την παρουσία σωματιδίων στο μέλι όπως π.χ. κομματάκια κεριού.

Το κρυσταλλωμένο μέλι ρευστοποιείται σε μπεν μαρί με ήπια θέρμανση.

Διατροφική αξία του μελιού

Το μέλι είναι ένα φυσικό προϊόν υψηλής διατροφικής αξίας καθώς περιέχει περισσότερες από 200 ουσίες, όπως αμινοξέα, βιταμίνες, μέταλλα και ένζυμα. Ωστόσο το βασικό συστατικό του στοιχείο είναι τα σάκχαρα και κυρίως η φρουκτόζη και η γλυκόζη, ενώ το νερό είναι το δεύτερο βασικό συστατικό του μελιού.⁴

Το μέλι περιέχει μικρή ποσότητα πρωτεϊνών και ένα μεγάλο αριθμό βιταμινών, μετάλλων και ιχνοστοιχείων. Η περιεκτικότητά του σε αυτά τα συστατικά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την βοτανική και γεωγραφική του προέλευση. Σημαντικό στοιχείο του μελιού είναι η ύπαρξη πτηνικών ενώσεων, που συνεισφέρουν σημαντικά στην

διαμόρφωση της γεύσης και του αρώματός του. Ένα ακόμα σημαντικό συστατικό του μελιού είναι η ύπαρξη πολυφαινόλων και φαινολικών ενώσεων, ουσίες που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω των βιο-δραστικών ιδιοτήτων τους, στις οποίες το μέλι οφείλει κατά κύριο λόγο τις αντιοξειδωτικές του ιδιότητες.^{4,5}

Το μέλι έχει περίπου τις ίδιες θερμίδες με τη ζάχαρη, αλλά η διατροφική του αξία είναι ανυπέρβλητη, όχι μόνο από τη ζάχαρη αλλά και από κάθε τεχνητή γλυκαντική ύλη.³

Μέλι και οφέλη για την υγεία

Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και την ελληνική νομοθεσία, το μέλι είναι τρόφιμο και όχι φάρμακο. Εξαιτίας της ιδιαίτερης σύστασής του, έχουν γίνει πολλές έρευνες για τα οφέλη από την κατανάλωση μελιού στην υγεία του ανθρώπου. Από εμπειριστικά μελέτες έχει προκύψει ότι το μέλι στα πλαίσια μιας ισορροπημένης διατροφής μπορεί να συμβάλει θετικά στην ανθρώπινη υγεία.

Αντι-μικροβιακή δράση

Μια από τις πιο μελετημένες δράσεις του μελιού είναι η αντι-μικροβιακή. Είναι αποδεδειγμένο ότι το μέλι εμποδίζει την ανάπτυξη μικροοργανισμών και αυτό οφείλεται στην υψηλή περιεκτικότητα σε σάκχαρα, στην οξύτητα και στην παρουσία της ουσίας του υπεροξειδίου του υδρογόνου. Η αντι-μικροβιακή δράση του περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα μικροοργανισμών, αρκετά από τα οποία είναι παθογόνα. Επίσης βοηθά στην επούλωση πληγών, τραυμάτων και εγκαυμάτων και είναι αιμοστατικό. Οι αντι-μικροβιακές ιδιότητες του μελιού εξαρτώνται από την βολταλική του πρόελευση.^{2,3}

Γαστρεντερολογικές παθήσεις

Το μέλι είναι πολύτιμο μέσο θεραπείας για τα έλκη του στομάχου και του δωδεκαδάκτυλου. Επίσης το μέλι θεωρείται ως ένα από τα καλύτερα φυσικά καθαρτικά διότι τα σάκχαρα του σε συνδυασμό με την ουσία χολίνη που περιέχει, διεγείρουν το έντερο και προλαμβάνουν την δυσκοιλιότητα.²

Αντιβηχική δράση

Εξαιτίας των αντι-μικροβιακών και καταπραϊντικών ιδιοτήτων του, το μέλι έχει προταθεί και ως αντιβηχικό.³

Αντιοξειδωτική και αντιφλεγμονώδης δράση

Μελέτες υποστηρίζουν ότι το μέλι πιθανόν να έχει αντιοξειδωτική και αντιφλεγμονώδη δράση. Η αντιοξειδωτική δράση του μελιού είναι η ικανότητά του να μειώνει το οξειδωτικό στρες που σχετίζεται με την έλλειψη ισορροπίας μεταξύ των παραγόμενων ελεύθερων ριζών και της ικανότητας του οργανισμού να τις αδρανοποιήσει και να επισκευάσει τις βλάβες που προκαλούν. Τα οξειδωτικά μόρια που παράγονται κατά τον μεταβολισμό, προκαλούν

βλάβη στα κύτταρα και όταν συσσωρεύονται μπορούν να επηρεάσουν τη φυσιολογική λειτουργία ζωτικών οργάνων του οργανισμού. Έχει διαπιστωθεί ότι το οξειδωτικό στρες σχετίζεται με την εμφάνιση ή επιδείνωση παθήσεων κυρίως νευρο-εκφυλιστικών αλλά και καρδιαγγειακών. Εκτός της αντιοξειδωτικής του δράσης, ιδιαίτερη σημασία έχει και η αντιφλεγμονώδης δράση του μελιού. Μελέτες πάνω στις ιδιότητες του μελιού, καταγράφουν την δράση του ως αναστολέα φλεγμονωδών διεργασιών.^{2,3,7}

Κυτταρο-προστατευτική δράση

Οι περισσότερες από τις μελέτες που σχετίζονται με την κυτταρο-προστατευτική δράση του μελιού έχουν διεξαχθεί σε εργαστήριο. Το μέλι είναι πιθανό να παρουσιάζει κυτταρο-προστατευτική δράση που σχετίζεται με την ποσότητα των φλαβονοειδών και των φαινολικών οξέων.^{2,6}

Δερματικές παθήσεις

Μελέτες υποστηρίζουν ότι το μέλι έχει θετική επίδραση σε πολλές δερματικές ασθένειες, όπως δερματίτιδες, πιτυρίδα, τραύματα και εγκαύματα. Το μέλι έχει χρησιμοποιηθεί σε έρευνες αυτούσιο για επάλειψη σε πληγές και τραύματα. Κλινικές μελέτες έδειξαν την δράση του στην αποκατάσταση των ιστών και διαπιστώθηκε η αντι-βακτηριακή δράση του μελιού σε βακτήρια που απομονώθηκαν από πληγές, ενώ χρόνιες πληγές όπως το έλκος κατάκλισης σε ηλικιωμένους μπορούν να βελτιωθούν με την επάλειψη των πληγών με μέλι.

Επίσης βρέθηκε ότι με εβδομαδιαία εφαρμογή ακατέργαστου μελιού αποτρέπεται και ελαχιστοποιείται η τριχόπτωση.²

Πρεβιοτικά συστατικά

Ακόμα μια σημαντική ιδιότητα που αποδίδεται στο μέλι είναι τα πρεβιοτικά του συστατικά. Τα πρεβιοτικά είναι υδατάνθρακες μικρής αλυσίδας, που προάγουν την ανάπτυξη ωφέλιμων προβιοτικών βακτηρίων στο έντερο. Έτσι βοηθούν στην ανάπτυξη και την δραστηριότητα ωφέλιμων βακτηρίων και καταστέλλουν δυνητικά επιβλαβή βακτήρια τροποποιώντας την ισορροπία της εντερικής μικρο-χλωρίδας. Στοιχεία από μελέτες έχουν δείξει ότι το μέλι βοηθά στην ανάπτυξη και στην δραστηριότητα προβιοτικών βακτηρίων τα οποία θεωρούνται σημαντικά για την υγεία του γαστρεντερικού σωλήνα.³

Το μέλι είναι ένας πιθανός αναστολέας του *Helicobacter pylori*, του παράγοντα που προκαλεί πεπτικά έλκη και γαστρίτιδα. Σε μελέτες εργαστηρίου έχει παρατηρηθεί ότι τα στελέχη του βακτηρίου αυτού, μπορούν να ανασταλούν έως και 20% σε διάλυμα μελιού.^{2,3}

Μεταβολική και καρδιαγγειακή δράση

Μελέτες υποστηρίζουν ότι το μέλι μπορεί να συνεισφέρει θετικά στην πρόληψη καρδιαγγειακών παθήσεων, ειδικά

σε συνδυασμό με την κατανάλωση τροφίμων που είναι επίσης ωφέλιμα για την υγεία όπως τα δημητριακά ολικής άλεσης, τα φρούτα και τα λαχανικά.

Έχει αναφερθεί ότι το μέλι βελτιώνει τους καρδιαγγειακούς παράγοντες κινδύνου σε υγιή άτομα και σε ασθενείς με αυξημένους παράγοντες κινδύνου. Σε μελέτες έχει παρατηρηθεί ότι η κατανάλωση μελιού μπορεί δυνητικά να μειώσει την ολική χοληστερόλη, την LDL και τα τριγλυκερίδια, αυξάνοντας ταυτόχρονα την HDL χωρίς να προκαλεί αύξηση του σωματικού βάρους ειδικά σε υπέρβαρους και παχύσαρκους. Παρόλο που τα αποτελέσματα σε αυτό το πεδίο είναι ακόμα διφορούμενα, αποτελούν ένα σύγχρονο πεδίο επιστημονικής έρευνας.^{2,3,4}

Αναιμία

Με την κατανάλωση μελιού το ποσοστό της αιμοσφαιρίνης, ιδίως σε παιδιά αυξάνει κυρίως λόγω του σιδήρου και του χαλκού που περιέχει. Μέλι στην καθημερινή διαίτα ηλικιωμένων, βοηθά στην αποφυγή προβλημάτων από γεροντική αναιμία.²

Ήπαρ

Η γλυκόζη του μελιού συμπληρώνει τις εφεδρείες του γλυκογόνου του ήπατος. Στο ήπαρ συντίθενται χρήσιμες για τον οργανισμό ουσίες και ανοικοδομούνται άλλες που είναι επικίνδυνες για τον οργανισμό τοξίνες. Η παρουσία του γλυκογόνου ενισχύει αυτή την εργασία και αυξάνει την αντίσταση του οργανισμού στις μολύνσεις. Ο συνδυασμός του μελιού με το γιαούρτι, παρεμποδίζει χάρη στην χολίνη του μελιού και την μεθειονίνη του γιαουρτιού, τον λιπώδη εκφυλισμό του ήπατος που προκαλείται από την υπερβολική κατανάλωση ζάχαρης.^{2,3}

Η χρήση του μελιού στην κουζίνα

Το μέλι είναι ένα πολύτιμο υλικό, τόσο στην παραδοσιακή ελληνική κουζίνα όσο και στη σύγχρονη. Πέρα από την κλασική χρήση, στο πρωινό κυρίως, μπορεί να χρησιμοποιηθεί με πολλούς άλλους τρόπους.

Μπορεί να υποκαταστήσει τη ζάχαρη στα ζεστά ροφήματα, εμπλουτίζοντας ταυτόχρονα την διατροφική αλλά και γευστική αξία τους.

Το μέλι σε συνδυασμό με ξηρούς καρπούς και γιαούρτι γίνεται ένα υπέροχο επιδόρπιο με πλούσια διατροφική αξία.

Το ταχίνι με μέλι είναι ένας κλασικός συνδυασμός γεύσης αλλά και θρεπτικής αξίας. Το παραδοσιακό παστέλι, οι λουκουμάδες, τα ξεροτήγανα και φυσικά τα χριστουγεννιάτικα μελομακάρονα δεν νοείται να παρασκευαστούν χωρίς την προσθήκη μελιού.

Το ρακί ή το τσίπουρο με μέλι είναι ένα ωραίο ηδύποτο, το οποίο εάν καταναλωθεί ζεστό βοηθάει και στην αντιμετώπιση του κρυολογήματος.³

Τόσο στην παραδοσιακή όσο και στη σύγχρονη μαγειρική το μέλι χρησιμοποιείται σαν κύριο συστατικό δίνοντας στις συνταγές ιδιαίτερο γευστικό χαρακτήρα.

Συνθήκες αποθήκευσης και ημερομηνία λήξης

Τα μέλι διατηρείται σε θερμοκρασία δωματίου και σε χώρους προστατευμένους από το φως και την ηλιακή ακτινοβολία.

Δεν αποθηκεύουμε το μέλι στο ίδιο ντουλάπι με διάφορα μπαχαρικά (έχουν έντονα αρώματα), γιατί απορροφά εύκολα τις εξωτερικές οσμές και αλλοιώνεται το άρωμά του. Το ίδιο μέλι μπορεί να είναι πιο ρευστό τους καλοκαιρινούς μήνες και πιο πηχτό τους χειμερινούς μήνες. Κλείνουμε καλά το βάζο του μελιού μετά τη χρήση, γιατί το μέλι έχει την ιδιότητα να απορροφά υγρασία από το περιβάλλον και δεν χρησιμοποιούμε το ίδιο κουτάλι με το οποίο έχουμε φάει μέλι ξανά και ξανά, χωρίς να το πλύνουμε και να το σκουπίσουμε.

Το μέλι είναι προϊόν που από τη φύση του διατηρείται για μακρύ χρονικό διάστημα. Για το λόγο αυτό δεν χρειάζεται κανένα πρόσθετο μέσο συντήρησης. Παρόλο που το μέλι, λόγω της σύστασής του, δεν αλλοιώνεται με την πάροδο του χρόνου όπως άλλα τρόφιμα, σύμφωνα με την νομοθεσία, σε κάθε συσκευασία πρέπει να αναγράφεται η ημερομηνία λήξης του.

Βιβλιογραφία

1. Κώδικας Τροφίμων και Ποτών, Άρθρο 67.
2. Μελλιού, Ε. (2005). Μελέτη χημικών συστατικών και βιολογικών δράσεων μελιού, βασικού πολτού, πρόπολης, μελιτοφόρων φυτών. Διδακτορική Διατριβή Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Φαρμακευτικό Τμήμα, Τομέας Φαρμακογνωσίας και Χημείας Φυσικών Προϊόντων.
3. Μπόσκου Γ., Σουλιώτης Α., Γιαννακοπούλου Π. Σ, Γιατζιτζή Α. Τμήμα Επιστήμης Διαιτολογίας-Διατροφής, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. (2017) Το μικρό βιβλίο του μελιού Αυτό το έργο χρηματοδοτήθηκε από την ΑΤΤΙΚΗ Μελισσοκομική Εταιρεία – Αλεξ. Πίττας Α.Ε.Β.Ε.
4. Alvarez-Suarez, J. M., Tulipani, S., Romandini, S., Bertoli, E., & Battino, M. (2010). Contribution of honey in nutrition and human health: a review. *Mediterranean Journal of Nutrition and Metabolism*, 3(1), 15-23.
5. Karabagias, I.K., Dimitriou, E., Kontakos, S., Kontominas, M.G. (2016), "Phenolic profile, colour intensity, and radical scavenging activity of Greek unifloral honeys", *European Food Research and Technology*, Vol. 242 No 8, pp. 1201–1210.
6. Spilioti, E., Jaakkola, M., Tolonen, T., Lipponen, M., Virtanen, V., Chinou, I., Kassi, E., Karabournioti, S., Moutsatsou, P. (2014), "Phenolic Acid Composition, Antiatherogenic and Anticancer Potential of Honeys Derived from Various Regions in Greece", *PLOS ONE*, Vol. 9 No 4, e94860
7. Vallianou, N., Gounari, P., Skourtis, A., Panagos, J., & Kazazis, C. (2014). Honey and its Anti-Inflammatory, Anti-Bacterial and Anti-Oxidant Properties. *General Medicine*.

« Η Ελλάδα της διαχρονίας: Πολιτισμός, Γλώσσα, Θάλασσα »

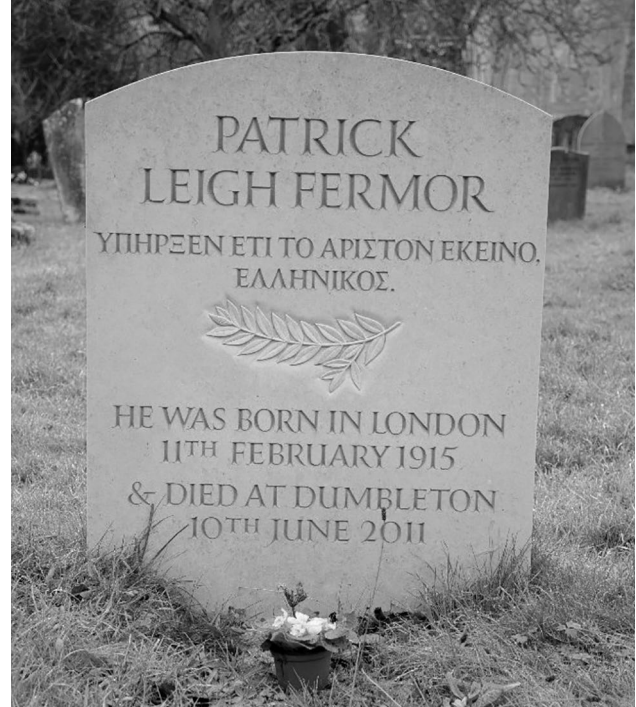
Του Ανδρέα Αναστασόπουλου Πλοίαρχου (Ε) ε.α. ΠΝ

Στοιχεία που συνυπάρχουν και που αλληλοεπιδρούν

Με τρεις λέξεις μπορούμε να περιγράψουμε τους αδιάρρηκτους κρίκους της ελληνικής ιστορίας από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας: τη Θάλασσα, μέσω της οποίας, έρχονται οι άνθρωποι σε επαφή μεταξύ τους· τη Γλώσσα που γεννιέται από την ανάγκη της επικοινωνίας των ανθρώπων· και τον Πολιτισμό, ως παράγωγο των προαναφερόμενων, στο πλαίσιο του οποίου συμπυκνώνονται τα κοινά χαρακτηριστικά και οι συνήθειες του συνόλου. Στο παρόν άρθρο, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε αδρομερώς αυτά τα στοιχεία και τους ανθρώπους που αποτέλεσαν σημείο αναφοράς τους για την διαχρονία της Ελλάδας.

Από την σύνθεση των τριών στοιχείων, διαμορφώθηκαν οι κύριοι άξονες της ανθρώπινης εξέλιξης. Με την αλληλεπίδραση των τοπικών κοινωνιών διαφορετικής ιδιοσυγκρασίας και ιστορικής πορείας, η σύνθεση αυτή απέκτησε διαρκή και επωφελή ρόλο. Η Θάλασσα ανοίγοντας τους διαύλους επικοινωνίας μεταξύ των τόπων-χωρών, αποτέλεσε τον συνδεδετικό παράγοντα της αλληλοκατανόησης των ανθρώπων που προέρχονται από διαφορετικές κουλτούρες. Γι' αυτό και από την ανάγκη της ασφαλούς μετακίνησης ανθρώπων και αγαθών, αναδύθηκε ταυτόχρονα και η ανάγκη διακίνησης των ιδεών και των πολιτιστικών χαρακτηριστικών κάθε τόπου. Ο επαναπροσδιορισμός της αλλαγής της συμπεριφοράς των πολιτών μεταξύ τους, υποβοηθήθηκε και από την αναγκαιότητα της εφαρμογής μιας κοινής γλωσσικής επικοινωνίας στις καθημερινές πράξεις συνδιαλλαγής.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ως άνω χαρακτηριστικά, καλλιεργήθηκε στις κοινωνίες σταδιακά η αντίληψη της απαραίτητης μεταλαμπάδευσης των τοπικών παραδόσεων και των εθίμων και στους άλλους λαούς. Εξάλλου, τα ιδιαίτερα στοιχεία της κάθε κοινότητας, τόπου ή χώρας, αποτελούν πολλές φορές τα ελκυστικά εκείνα προϊόντα που χρήζουν τοπικής αλλά και διεθνούς προβολής για να μπορέσουν οι κοινωνίες να προσεγγίσουν και να κατανοήσουν η μία την άλλη. Ενώ η Θάλασσα διευκολύνει και συνεχίζει με αμείωτο ρυθμό, την ανταλλαγή αγαθών/προϊόντων που έχουν αποτύπωμα τόσο οικονομικό όσο και πολιτιστικό, ο Πολιτισμός κάθε τόπου-περιοχής αναλαμβάνει δράση για την διάδοση,

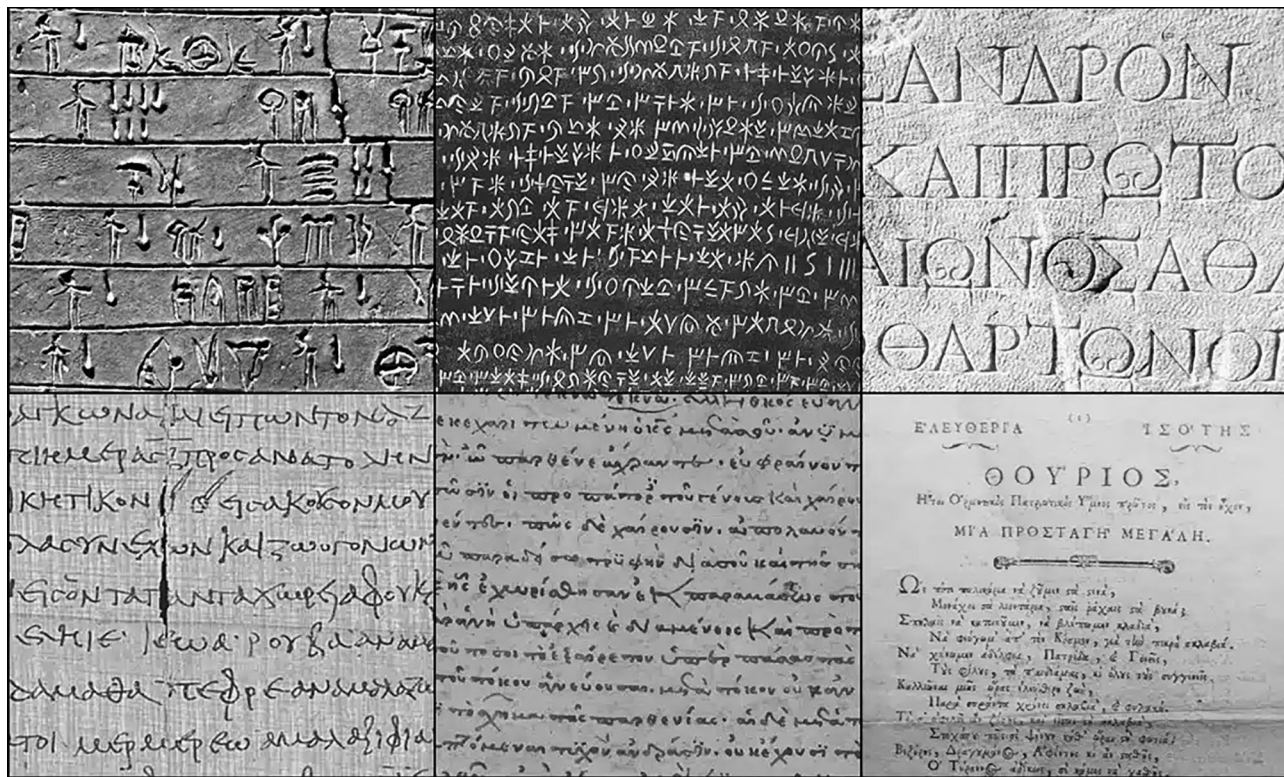
Πάτρικ Λη Φέρμορ.

<https://www.mixanitouxronou.gr/metaichmio-ta-perifima-vivlia-toy-patrik-li-fermor-giati-i-quot-roymeli-quot-theoreitai-ena-apo-ta-koryfaia/>

την αλληλεπίδραση και την ανταλλαγή των ιδεών, προς όφελος των όρων της ζωής των ανθρώπων. Αν και η τεχνολογική εξέλιξη της αεροναυπηγικής είναι ραγδαία, τα προϊόντα συνεχίζουν να διακινούνται παγκοσμίως, μέσω των θαλασσίων οδών, σε ποσοστό κοντά στο 90%¹. Γεγονός που αναδεικνύει και την μεγάλη σημασία που διατηρεί η θαλάσσια επιλογή για όλους τους πολιτισμούς που διαμοιράζονται όχι μόνο προϊόντα αλλά ιδέες και πανανθρώπινες αξίες.

Υπήρξαν πολλοί που θέλησαν να εκφράσουν την αγάπη τους και το δέος που ένιωσαν για αυτά τα χαρακτηριστικά της Ελλάδας. Από ποιητές και συγγραφείς, μέχρι πολιτικοί και επιστήμονες, Έλληνες και ξένοι, επιδόθηκαν σε μία άδολη έκφραση θαυμασμού με διαχρονικά αποτελέσματα, με στοχαστικό περιεχόμενο και βάθος. Από τον Ελύτη, τον Γκαίτε και τον Λόρδο Βύρωνα, μέχρι τον Ουίλσον Τσώρτσιλ, τον Εμμανουήλ Κριαρά και τον Στίβεν Χόκινγκ, όλοι τους ύμνησαν την

1 (Ενωσις Ελλήνων Εφοπλιστών, 2024).

Η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας διαχρονικά
 (https://greekreporter.com/2026/02/08/history-greek-language-throughout-time/)

Ελλάδα με τον τρόπο τους: τη Γλώσσα μας και τη λειτουργία της, που συνεχίζει την αδιάλειπτη μακραιώνη ιστορία της· τη Θάλασσα μας που εμπνέει ως θεατρικό σκηνικό γεμάτο με οράματα, ταξίδια και μύθους· και τέλος τον Πολιτισμό μας που επηρεάζει έως και σήμερα την επιστήμη, την πολιτική σκέψη, την τέχνη και την φιλοσοφία. Στην επόμενη ενότητα θα αναφέρουμε ενδεικτικά, κάποιες από τις προσωπικότητες που εκθείασαν αλλά και πώς βίωσαν τα τρία αυτά χαρακτηριστικά του Ελληνισμού.

Η Διαχρονία του Πολιτισμού

Ο ρομαντικός Άγγλος ποιητής Πέρσι Σέλλεϋ (1792-1822) που δήλωσε στο ποίημα του «Hellas» το περίφημο: «Είμαστε όλοι Έλληνες», θέλησε να καταδείξει ότι ο αγώνας των Ελλήνων για την Ελευθερία και την Δικαιοσύνη είναι αγώνας Υψίστης σημασίας και έπρεπε να χαιρεί δίκαιης μεταχείρισης από τους κρατούντες την εξουσία της Ευρώπης. Θεωρούσε τον ελληνικό Πολιτισμό τον πλέον πρόσφορο για να αποτελέσει ένα νέο οικουμενικό τρόπο ζωής.

Ο Γάλλος μυθιστοριογράφος, ποιητής και δραματουργός Βίκτορ Ουγκώ (1801-1885) υπήρξε ένθερμος εκφραστής του ελληνικού Πολιτισμού και είχε την πεποίθηση ότι αποτελεί παρακαταθήκη για την υπερίσχυση της πνευματικής δημιουργίας έναντι της υλικής. Ανέφερε συγκε-

κρίμενα ότι, « Ο κόσμος είναι μία διεύρυνση της Ελλάδος και η Ελλάς είναι ο κόσμος σε σμίκρυνση²», γιατί πίστευε ότι οι μάχες της Ελλάδας για την Ελευθερία και την Δικαιοσύνη, αποτελούν ευάρμοστο παράδειγμα για τον σύγχρονο άνθρωπο που μάχεται απέναντι στις υλικές προκλήσεις της εποχής του.

Ο Βρετανός αξιωματικός, περιηγητής και συγγραφέας Πάτρικ Λη Φέρμορ (1915-2011), ταξίδεψε σε όλη την Ελλάδα. Στον Β' Π.Π έλαβε μέρος στην επιτυχή απαγωγή του Γερμανού στρατηγού Κράιπε³ -ντυμένος ως βοσκός-, ενώ έζησε με την γυναίκα του μέχρι το τέλος της ζωής του στην Καρδαμύλη της Μάνης. Έγραψε ότι: «Στην Ελλάδα νιώθεις πως χάνεσαι στον χρόνο και στη γεωγραφία». Δείγμα της αγάπης του για την Ελλάδα, η επιγραφή στον τάφο του ενός στίχου του Καβάφη, που βρίσκεται στην πολιτική ενορία του Ντάμπλτον της Αγγλίας: «Υπήρξεν έτι το άριστον εκείνο, Ελληνικός» για να εκφράσει την αξία, την γενναιότητα και την σοφία που επέδειξε σε όλο τον βίο του.

Τέλος, ο συνθέτης και παγκοσμίου φήμης μαέστρος Μίκης Θεοδωράκης (1925-2021), όταν μιλούσε για την

2 https://quotations.gr/authors/viktor-ougko?page=4, 2025
 3 https://www.mixanitouxronou.gr/

ελληνική μουσική, την απέδιδε ως το ουσιαστικότερο πολιτιστικό χαρακτηριστικό που αντανακλά παντού στον κόσμο, σαν να επρόκειτο για ένα “πολιτιστικό φως”. Σε πολλές του συνεντεύξεις ανέφερε χαρακτηριστικά: «Η Ελλάδα είναι φως. Και το φως δεν μπορείς να το κρύψεις.», θέλοντας να τονίσει επίσης την αρχέγονη δύναμη που εμπεριέχει τόσο ο γλωσσικός όσο κι ο μουσικός κώδικας της Ελλάδας.

Η Διαχρονία της Γλώσσας

Στο κομμάτι της γλωσσικής επαφής, η ναυτική ορολογία διατηρεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία κατανόησης των απανταχού ναυτικών της υφής. Ο κώδικας επικοινωνίας των ναυτικών –παρότι ηθικός ως επί το πλείστον– επιτρέπει την κατάρριψη των προκαταλήψεων και των πολιτιστικών στερεότυπων, όταν έρχονται αντιμέτωποι με τον κίνδυνο, ενδυναμώνοντας έτσι παραδειγματικά τις ανθρώπινες σχέσεις. Ενδεικτικά παραθέτουμε την λέξη «ρίσκο», το γεγονός δηλαδή του κινδύνου που αντιμετωπίζει ο ναυτικός αδιάλειπτα, και έχει τις ακόλουθες προελεύσεις: η πρώτη από την αρχαία ελληνική ρίζα, το *ριζικόν*, η *ρίζα*⁴ που σημαίνει «βράχος», «κομμάτι στεριάς», «εμπόδιο», άρα και μεταφορικά η πηγή του κινδύνου. Η δεύτερη προέλευση της λέξης, μας έρχεται από την μεσαιωνική/παλαιολατινική γλώσσα με την μορφή του *risicum*, *riscus*, που αναφέρεται στην «ξέρα», στον «ύφαλο», στον «θαλάσσιο κίνδυνο» και γενικεύει την απειλή που προέρχεται από την θάλασσα. Τέλος, η τρίτη προέρχεται από την μεσαιωνική λέξη, *rizikon*⁵ (ριζικόν), και θέλει να μας δείξει την μοίρα, το πεπρωμένο που δύναται στην πορεία να επηρεάσει την πρόσληψη του ρίσκου.

Ο Γερμανός φιλόσοφος και ποιητής Γιόχαν Βόλφγκανγκ Γκαίτε (1749-1832), αναφέρει ένα γεγονός που τον σημάδεψε μετά από ένα ταξίδι του στην Σικελία. Είπε χαρακτηριστικά: «Άκουσα στον Άγιο Πέτρο της Ρώμης το Ευαγγέλιο σε όλες τις γλώσσες. Η ελληνική αντήχησε άστρο λαμπερό μέσα στη νύχτα.⁶» Οι αναφορές του για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό ήταν πολλές και διθυραμβικές, καθώς θεωρούσε την Ελλάδα ως θεμέλιο πολιτισμού. Πίστευε δε γι’ αυτήν, ότι αποτελούσε τον πνευματικό και συναισθηματικό πυλώνα της ανθρωπότητας.

Ο νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης (1911-2002), στο ποίημά του «Άξιον εστί» αναφέρει την χα-

Ρητορική Φράση του Περικλή από τον Επιτάφιο «Φιλοκαλούμεν μετ’ ευτελείας και φιλοσοφούμεν άνευ μαλακίας», από το Πανεπιστήμιο του Queensland της Αυστραλίας.

(<https://orinadervenoxoria.com/2023/04/03/η-γνωστή-ρητορική-φράση-από-τον-επιτάφ/>)

ρακτηριστική φράση «Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική...» επιχειρώντας να συμπυκνώσει το δέος της θάλασσας του Αιγαίου με την απaráμιλλη συνύπαρξη της ελληνικής γλώσσας. Για τον ποιητή, η γνώση της ελληνικής γλώσσας αποτέλεσε φωτεινό οδηγό στο ταξίδι της τέχνης που υπηρέτησε. Θεωρούσε απαραίτητη την σύνδεσή της με την ανθρώπινη ύπαρξη.

Ο φιλόλογος και πανεπιστημιακός Εμμανουήλ Κριάρας (1906-2014), υπήρξε υπέρμαχος της καθιέρωσης της δημοτικής. Ο καθηγητής πίστευε στην ανάγκη ύπαρξης ενός γλωσσικού κώδικα πιο κατανοητού για την ελληνική κοινωνία, για να καταστεί η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων ουσιαστική και επωφελής. Θεωρούσε ότι η γλώσσα είναι για τον λαό το μοναδικό όργανο με το οποίο μπορεί να εκφράσει τον βίο του και τον Πολιτισμό του.

Η Διαχρονία της Θάλασσας

Αντιλαμβανόμαστε ότι η δύναμη της συνύπαρξης ετερογενών γλωσσών, πολιτισμών και αξιών μεταξύ των ανθρώπων της θάλασσας, αρκεί για να μπορέσει να τους ενώσει σε ένα κίνδυνο. Η Θάλασσα διατηρεί εσαεί το προνόμιο της υπενθύμισης· οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται ότι έχουν περισσότερα να τους ενώνουν παρά να τους χωρίζουν. Αποτέλεσμα αυτής, να καλλιεργούνται και να ενσταλάζονται οι ικανότητες της σύμπνοιας, της ομαδικότητας και του αλληλοσεβασμού στον ναυτικό για όλη του την ζωή. Χαρακτηριστικά που έχουν εντυπωθεί βαθιά μέσα του και που τον βοηθούν ακόμα και στην ξηρά για να μπορέσει να αισθάνεται “μάχιμος” στον καθημερινό του αγώνα.

Ο συγγραφέας και στοχαστής Νίκος Καζαντζάκης

4 (Μπαμπινιώτης, 2019)

5 (Vicente Sandoval, 2016)

6 <https://filoitexnisfilosofias.com/γκαίτε-ότι-είναι-ο-νους-και-η-καρδιά-γ/>, 2026

(1883-1957) στο βιβλίο του με τίτλο «Βίος και Πολιτεία του Α. Ζορμπά» αναφέρει την φράση, «Ευτυχισμένος είναι όποιος μπορεί να ταξιδέψει στο Αιγαίο». Στα έργα του, η Θάλασσα αποτελεί τον δρόμο για την Ελευθερία και την αέναη πάλη για την προστασία της ζωής. Για τον συγγραφέα η γλώσσα, λειτούργησε ως πυξίδα για την χάραξη των ονειρικών ταξιδιών του, ακόμα και των πιο ανέφικτων.

Ο Γάλλος συγγραφέας και ποιητής Ζακ Λακαριέρ (1925-2005), διέμεινε στην Ελλάδα από το 1952 έως το 1966 και έγραψε το βιβλίο «Το Ελληνικό Καλοκαίρι». Γ' αυτόν, όπως ανέφερε και στο βιβλίο του, «Η Ελλάδα είναι μία αποκάλυψη που δεν τελειώνει ποτέ⁷», περιγράφοντας τα έντονα συναισθήματα που νιώθει κάποιος όταν αντικρύσει την Θάλασσα και ακούσει την Γλώσσα των Ελλήνων· σαν να βιώνει ένα τελετουργικό μυστηριακό και αποκαλυπτικό της ελληνικής ιστορίας. Η τελευταία του επιθυμία, θα είναι ο διασκορπισμός της τέφρας του στα ελληνικά γαλάζια νερά για να μπορέσει να παραμείνει για πάντα στην αγκαλιά της αγαπημένης του χώρας.

Σύνοψη

Πώς άραγε κατάφεραν τα τρία αυτά χαρακτηριστικά του Ελληνισμού – Πολιτισμός, Γλώσσα, Θάλασσα – να εμπνεύσουν μεγάλες προσωπικότητες σε τέτοιο βαθμό; Όλοι τους αποδέχονται ότι η Γλώσσα μας θεωρείται από τις πιο εκφραστικές και ιστορικά συνεχείς. Για την Θάλασσά μας ότι είναι η αρχηγέτιδα της ελευθερίας, του ταξιδιού και του φωτός. Και τέλος για τον Πολιτισμό μας, ότι ανάγεται ως το θεμέλιο της δημοκρατίας, της επιστήμης, της φιλοσοφίας και της τέχνης. Ποιητές, φιλόσοφοι, δημιουργοί και στοχαστές, Έλληνες και ξένοι, φαίνεται να συνωμοτούν υπέρ της Ελληνικής διαχρονίας. Με τα έργα τους συνομιλούν εξ ονόματός μας για το αξιακό και το πανανθρώπινο χρέος στο βάθος του χρόνου.

Φρονώ ότι και στους Έλληνες δίνονται καθημερινά οι ευκαιρίες για την ανάδειξη των στοιχείων που καθιστούν τον Πολιτισμό, την Γλώσσα και την Θάλασσά μας, παγκόσμια σημεία αναφοράς. Είναι ευκαίριο και εφικτό να διαφημίζονται σθεναρά, χωρίς φόβο και εκπτώσεις αλλά και να προστατεύονται με το ανάλογο κόστος. Είναι χρέος των Ελλήνων απέναντι στην Γλώσσα να επιδιώκουν

Σύνθεση Κυκλαδίτικης αρχιτεκτονικής με την θάλασσα και τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό (Τ.Ν)

την βελτίωσή της μέσω της διαρκούς μελέτης, για να εξασφαλίζεται η σαφήνεια στην καθημερινή επικοινωνία μας. Εάν επιθυμούμε να γίνουμε κοινωνοί της ιστορικής μας συνέχειας, οφείλουμε να χρησιμοποιούμε τα εργαλεία που διαθέτουμε. Το παρόν άρθρο κλείνει με την επίκληση σχολίου του Καζαντζάκη στην Ασκητική του: «Ένα καράβι είναι το σώμα μας και πλέει απάνω σε βαθυγάλαζα νερά. Ποιος είναι ο σκοπός μας; Να ναυαγήσουμε!⁸», γιατί η ζωή στηρίζεται στην πράξη και όχι στην αναμονή. Η Θάλασσα θα εμφανίζεται πάντα με δύο πρόσωπα. Πότε με το ήρεμο και πότε με το άγριο· όπως συμβαίνει και με την ζωή του ανθρώπου. Και ο Πολιτισμός εν κατακλείδι, θα είναι

για εμάς τρόπος ύπαρξης και όχι απλώς μία κληρονομιά που δεν θα μπορέσουμε να ξεπεράσουμε.

Ευγενική Υπενθύμιση

Η Γλώσσα: εορτάζεται στις 9 Φεβρουαρίου ως “Παγκόσμια Ημέρα της Ελληνικής Γλώσσας”.

Ο Πολιτισμός: εορτάζεται στις 21 Μαΐου ως “Παγκόσμια Ημέρα Πολιτισμού”.

Η Θάλασσα: εορτάζεται την τελευταία Πέμπτη του Σεπτεμβρίου ως “World Maritime Day” από τον Ι.Μ.Ο. (International Maritime Organization)

Βιβλιογραφία

1. Ένωσις Ελλήνων Εφοπλιστών. (2024). Πειραιάς, Αττικής, Ελλάδα.
2. Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, (2019)
3. Sandoval, Vicente (2016). The origins of the word Risk (etymology). Διαθέσιμο διαδικτυακά.
4. <https://filoitexnisfilosofias.com/γκαίτε-ότι-είναι-ο-νους-και-η-καρδιά-γ/>, (2026). Διαθέσιμο διαδικτυακά.
5. <https://www.dinfo.gr/ζακ-λακαριέρ-ο-γάλλος-συγγραφέας-που-ζ/>, (2026). Διαθέσιμο διαδικτυακά.
6. <https://www.animahome.gr/news/82-askitiki>, (2026). Διαθέσιμο διαδικτυακά.
7. <https://quotations.gr/authors/viktor-ougko?>, (2025). Διαθέσιμο διαδικτυακά.
8. <https://www.mixanitouxronou.gr/>, (2026). Διαθέσιμο διαδικτυακά.

Ο κ. Ανδρέας Αναστασόπουλος είναι πτυχιούχος, στην “Ισπανική Γλώσσα και Πολιτισμό” της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και μεταπτυχιακός φοιτητής της ίδιας Σχολής, στο “Σύγχρονος Ιταλικός Πολιτισμός και Ειδικά Ζητήματα Ορολογίας και Ερμηνείας”, επίσης του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου. Σχεδιάζει και παραδίδει μαθήματα ισπανικών μέσω διαδικτύου. Είναι απόφοιτος της 7^{ης}, 10^{ης} και 11^{ης} Ε.Σ στο Ι.Δ.Ε/Γ.Ε.ΕΘ.Α.

7 <https://www.dinfo.gr/ζακ-λακαριέρ-ο-γάλλος-συγγραφέας-που-ζ/>, 2026

8 <https://www.animahome.gr/news/82-askitiki>, 2026

Η νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη έως τη σύγχρονη πατερική εμπειρία

Του **Ευάγγελου Κωστή**, Υποπλοίαρχου (Ε) ε.α ΠΝ, Θεολόγου, Μ.Α

Η αξία της νηστείας ως θεραπευτικό μέσο της ανθρώπινης φύσης αναδεικνύεται ήδη από την Παλαιά Διαθήκη, μέσα από το καταλυτικό αποτέλεσμα της παραβάσεώς της από τους πρωτόπλαστους. Ο Θεός έδωσε στον Αδάμ εντολή εγκράτειας στον Παράδεισο, «καί ένετείλατο Κύριος ό Θεός τῷ Ἀδὰμ λέγων· από παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῆ, από δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ’ αὐτοῦ· ἢ δ’ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ’ αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γεν. 2:16-17).

Κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά: «Αὐτός ὁμῶς (ο Αδάμ), προτιμήσας ἀπό αὐτήν τήν ἐντολή καί συμβουλή τήν ἐπιβουλή, αλλοίμονο, τοῦ ἀρχεκάκου ὄφεως ἐκουσίως, κατέλυσε τήν ἐντεταλμένη νηστεία· ἔτσι ἀντί τῆς ἀείζωίας λαμβάνει τόν θάνατο καί ἀντί τοῦ τόπου τῆς ἀφθαρτης τρυφῆς τόν πολυπαθῆ καί γεμᾶτο συμφορές τοῦτον τόπο τῆς ἁμαρτίας, μᾶλλον δὲ τόν «Αδη, καταδικαζόμενος στό ἐκεῖ σκότος»¹.

Η σπουδαιότητα της νηστείας εμφανίζεται στη συνέχεια, ως προετοιμασία για την θεία επικοινωνία και την αποδοχή του θείου θελήματος. Ο Μωυσής νηστεύει σαράντα ημέρες και νύχτες στην κορυφή του ὄρους Σινά για να λάβει τον γραμμένο σε πλάκες Νόμο, από τον ίδιο τον Θεό (Εξ. 34:28, πρβ. Δευτ. 9:9). Η νηστεία εδώ λειτουργεί ως προϋπόθεση υπακοής και καθαρισμού για την υποδοχή της δωρεάς του Θεού, προκειμένου να οδηγηθεί ο λαός σε παιδαγωγία και προετοιμασία για την είσοδο του ίδιου του Θεού στην ανθρώπινη ιστορία με την ενσάρκωση του Χριστού.

Η σπουδαιότητα της νηστείας κορυφώνεται στην Καινή Διαθήκη, καθώς ο ίδιος ο Χριστός διδάσκει με το δικό του παράδειγμα τη σπουδαιότητα αυτού του μέσου για την επικοινωνία με τον Θεό. Ο Ευαγγελιστής Ματθαίος αναφέρει ότι ο Χριστός νήστευσε στην ἔρημο σαράντα ημέρες (Ματθ. 4:1-2, πρβ. Μαρκ.1:13 και Λουκ. 4:1-2). Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς υπογραμμίζει την σωτηριώδη σημασία της ενσάρκωσης του Χριστού για την αποκατάσταση του ανθρώπου από την πτώση, αρ-

χίζοντας το έργο της θείας οικονομίας με νηστεία: «Καί θά διέμενε ἡ φύσις μας στά καταχθόνια κάτω ἀπό τά κρησφύγετα τοῦ ὄφεως ἐκείνου πού τόν ἐξαπάτησε στήν ἀρχή, ἂν δέν ἐρχόταν ὁ Χριστός, πού ἀρχίζοντας ἀπό νηστεία κατήργησε στο τέλος τήν τυραννίδα του...»².

Ο ίδιος ο Χριστός επισημαίνει ρητώς την άρρηκτη σύνδεση νηστείας και προσευχής, δηλώνοντας ότι «τοῦτο τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ» (Μαρκ. 9:29).

Όπως αναφέρει ο καθηγητής Βλάσιος Φειδάς, «Ο θεσμός της νηστείας βιώθηκε στην εκκλησιαστική συνείδηση και αξιολογήθηκε στην πατερική παράδοση ως «ισαγγέλου πολιτείας το μίμημα», ως «αγγέλων ομοιώσις», ως «βία φύσεως», ως «αφθάρτου διαγωγῆς μίμημα», ως «θειόν δώρημα», ως «χάρις πολύφωτος», ως «της μελλούσης ζωῆς εικὼν», ως «τροφή ψυχῆς», ως «πηγή φιλοσοφίας ἀπάσης», ως «ὄπλον κατά του διαβόλου», ως «θεόδοτος βοηθός», ως «συνεργός θείων πράξεων», ως «θεόφωτος χάρις εγκρατείας», ως «στάδιον εγκρατείας», ως «παθοκτόνον» φάρμακον, ως «μήτηρ των αρετῶν», ως «μήτηρ των αγαθῶν ἀπάντων και της σωφροσύνης», ως «καλλίστη τρίβος αρετῶν», ως «πνευματικῶν αγῶνων ἀρχή». ως «του βίου σωφρονισμός» και με πλήθος άλλων χαρακτηρισμῶν, οι οποίοι διανθίζουν την ὅλη πατερική γραμματεία, ιδιαίτερα δε την υμνολογία του Τριωδίου, και εκφράζουν την ἐξέχουσα θέση της νηστείας στην πνευματική ζωή των χριστιανῶν»³.

Στο λεπτομερές ημερολόγιο ενός προσκυνηματικού ταξιδιού που πραγματοποιήθηκε στο δεύτερο μισό του 4ου αιώνα μ.Χ. στους Αγίους Τόπους από τη μοναχή Αιθερία, η οποία σύμφωνα με τους περισσότερους ερευνητές καταγόταν από την Ισπανία, γίνεται αναφορά στη νηστεία της Μεγάλης Τεσσαρακοστής στα Ιεροσόλυμα. Το εν λόγω κείμενο είναι γνωστό στη βιβλιογραφία ως «Οδοιπορικό της Αιθερίας». Η νηστεία αυτή διαρκούσε οκτώ εβδομάδες, καθώς κατά τα Σάββατα και τις Κυριακές, εκτός του Μεγάλου Σαββάτου, καταλύονταν η νηστεία. Έτσι, από τις πενήντα ἑξί ημέρες των

1 Γρηγορίου του Παλαμά, 'Όμιλία ΣΤ', προτρεπτική εις νηστείαν', στο Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας, ΕΠΕ (Θεσσαλονίκη: Πατερικά Εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς», 1985), 9:183.

2 Γρηγορίου του Παλαμά, 183.

3 Βλάσιος Φειδάς, Εκκλησιαστική Ιστορία, 4η, Α' (Αθήνα, 2015), 949.

οκτώ εβδομάδων, αφαιρουμένων των οκτώ Κυριακών και των επτά Σαββάτων, οι ημέρες της πραγματικής νηστείας ανέρχονταν σε σαράντα μία⁴.

Στη διδασκαλία των σύγχρονων αγίων της Εκκλησίας μας, οι άγιοι Πορφύριος και Παΐσιος, υπογραμμίζουν την σπουδαιότητα της νηστείας και ότι αυτή εξασκείται με τη διάκριση της Εκκλησίας και την ταπεινώση.

Ο Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης μιλά με έντονη αγωνία για τον κίνδυνο να υποκατασταθεί το Ορθόδοξο Χριστιανικό πνεύμα και η εκκλησιαστική διάκριση, από μια γενικευμένη χαλάρωση ή και κατάρρηση ορισμένων νηστειών, αναφέροντας ότι:

«Πριν από λίγα χρόνια μαζεύτηκαν στην Γενεύη θεολόγοι, καθηγητές Πανεπιστημίου κ.λπ. και έκαναν Προσύνοδο. Είπαν να καταργήσουν την νηστεία των Χριστουγέννων και των Αγίων Αποστόλων και από την νηστεία της Μεγάλης Σαρακοστής να κόψουν κάνα δυό εβδομάδες, αφού ο κόσμος δεν τις κρατάει. Πήγαν και καθηγητές από ΄δω. Τόσο πολύ αγανάκτησα, όταν ήρθαν και μου το είπαν, που έβαλα τις φωνές: «Δεν καταλαβαίνετε τί κάνετε; Αν ένας είναι άρρωστος, δικαιούται να φάει, δεν έχει κανόνα. Αν ένας δεν είναι άρρωστος, αλλά από αδυναμία έφαγε, να πη: «Θεέ μου, να με συγχωρέσης», να ταπεινωθή, να πη ένα «ήμαρτον». Δεν θα τον κρεμάση ο Χριστός. Αν όμως δεν είναι άρρωστος, τότε να κρατήση την νηστεία. Ο αδιάφορος πάλι τρώει και δεν τον νοιάζει. Όποτε το πράγμα πάει κανονικά ... Δεν έχουμε δικαίωμα, για τις αδυναμίες μας, να κάνουμε έναν Χριστιανισμό στα μέτρα μας...»⁵.

Ο Άγιος Πορφύριος ο Κουσοκαλυβίτης, εντάσσει τη νηστεία στο σύνολο της ασκητικής ζωής και τη συνδέει άμεσα με τη λειτουργία του νου και τη σωματική κατάσταση του ανθρώπου σημειώνοντας ότι:

«Μέσα στην άσκηση, τις μετάνοιες, τις αγρυπνίες και τις άλλες κακουχίες είναι και η νηστεία. "Παχεῖα γαστήρ λεπτόν οὐ τίκτει νόον". Εγώ το γνωρίζω αυτό απ' τους Πατέρες. Όλα τα πατερικά βιβλία ομιλούν για τη νηστεία»⁶.

Ο καθηγητής Σπ. Τσιτσιγκός, ακολουθώντας σχετική επισήμανση του καθηγητή Γ. Μαρτζέλου, υπενθυμίζει ότι η υψηλή πνευματικότητα δεν ταυτίζεται αυτομάτως με την αυστηρότητα της νηστείας καθώς τα πνευματι-

κά χαρίσματα είναι δωρεά Χάρης που επιτρέπει ο Θεός. Χαρακτηριστικό είναι το περιστατικό από τον βίο του αγίου **Συμεών του Νέου Θεολόγου**, όταν νεαρός ακόμη, κατέβηκε στην Κωνσταντινούπολη μαζί με τον πνευματικό του πατέρα, τον Συμεών τον Ευλαβή.

Παρά την έντονη σωματική κόπωση και την πείνα, ο άγιος Συμεών ο νέος Θεολόγος αρνιόταν να φάει, θεωρώντας ότι μέσω της αυστηρής νηστείας και της σωματικής κακουχίας θα γινόταν μέτοχος των θείων ελλάμψεων. Ο πνευματικός του πατέρας, προικισμένος με το διορατικό χάρισμα, διέγνωσε τον λογισμό που κρυβόταν πίσω από αυτή τη στάση και αφού τον έπεισε να φάνε μαζί –ακόμη και περισσότερο από όσο συνήθως– του είπε με πατερική σοφία:

«Γίνωσκε, τέκνον, ὅτι οὔτε νηστεία, οὔτε ἀγρυπνία, οὔτε κόπω σωματικῶ, οὔτε ἐτέρα τινί τῶν δεξιῶν πράξεων χαίρει ὁ Θεός καὶ ἐμφανίζεται, εἰ μὴ ταπεινῆ καὶ μόνῃ ἀπεριέργω καὶ ἀγαθῇ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ.»

Όταν ο άγιος Συμεών ο νέος θεολόγος έκανε υπακοή στον πνευματικό του πατέρα παραιτούμενος από τον αρχικό του λογισμό και ενώ προσευχόταν αμέριμνος, δέχθηκε τελείως ξαφνικά ως δωρεά του Θεού την εμπειρία του θείου φωτός, την οποία προηγουμένως επιδίωκε να αποκτήσει μέσω νηστείας, αγρυπνίας και σωματικής κακουχίας⁷.

Έτσι, η νηστεία προβάλλεται από την Αγία Γραφή και την Εκκλησιαστική παράδοση, ως πραγματική και αναγκαία άσκηση του ανθρώπου (ψυχής και σώματος), η οποία όμως καρποφορεί εντός της εκκλησιαστικής τάξεως και της ταπεινής διάκρισης και δεν ενεργοποιεί αποκομμένη από την υπακοή στην βιωματική εμπειρία της Εκκλησίας, κάποιο αυτομάτο μηχανικό τρόπο πνευματικών χαρισμάτων.

Βιβλιογραφία

Αγία Γραφή ανακτήθηκε την 3/2/2026 από: <http://www.imgap.gr/file1/AG-Pateres/PDhiathiki1.html>

Άγιος Πορφύριος ο Κουσοκαλυβίτης. *Βίος και Λόγοι*. Χανιά: Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής - Χρυσοπηγής, 2003.

Αιθερία. *Οδοιπορικόν εις το Σινά και τους Αγίους Τόπους*. Β΄ έκδοση αναθεωρημένη. Μετάφραση Αρχμ. Νικόδημος. Άνθη ευσεβείας 9. Αθήνα: Τήνος, 2007.

Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου *Λόγοι Α΄ Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο*. Θεσσαλονίκη: Ιερό Ησυχαστήριο Έυαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, 2011.

Γρηγορίου του Παλαμά. Όμιλία ΣΤ΄, προτρεπτική εις νηστείαν. Στο *Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας*, 9:170–91. ΕΠΕ. Θεσσαλονίκη: Πατερικά Εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς», 1985.

Τσιτσιγκός, Σπυρίδων. *Πνευματικότητα*. 2η. Αθήνα: Tremedum, χ.χ.

Φειδάς, Βλάσιος. *Εκκλησιαστική Ιστορία*. 4η. Α΄. Αθήνα, 2015.

4 Αιθερία, *Οδοιπορικόν εις το Σινά και τους Αγίους Τόπους*, Β΄ έκδοση αναθεωρημένη, μετάφρ. Αρχμ. Νικόδημος, Άνθη ευσεβείας 9 (Αθήνα: Τήνος, 2007), 36.

5 Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου *Λόγοι Α΄ Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο* (Θεσσαλονίκη: Ιερό Ησυχαστήριο Έυαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος, 2011), 359–60.

6 Άγιος Πορφύριος ο Κουσοκαλυβίτης, *Βίος και Λόγοι* (Χανιά: Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής - Χρυσοπηγής, 2003), 330.

7 Σπυρίδων Τσιτσιγκός, *Πνευματικότητα*, 2η (Αθήνα: Tremedum, χ.χ.), 260.

Βιβλίο: Η Κιβωτός των Αισθήσεων και των Αιώνων

Του Βαγγέλη Κούτα, Συγγραφέα

Το βιβλίο στέκει ανά τους αιώνες ως ιερός δαυλός. Φλόγα που δεν σβήνει, αλλά μεταλαμπαδεύεται από ψυχή σε ψυχή, από γενιά σε γενιά. Είναι το νήμα το αόρατο που ράβει το χθες με το αύριο, που υφαίνει τον χρόνο σε έναν αδιάσπαστο ιστό μνήμης και ονείρου. Στις σελίδες του, πάλλεται η ανάσα των προγόνων και ψιθυρίζει η αγωνία των αγέννητων. Κάθε λέξη του είναι σπόρος φωτός, που ριζώνει στη γη της ανθρώπινης συνείδησης και ανθίζει σε σκέψη, σε πράξη, σε δημιουργία.

Η λογοτεχνία, η ευγενέστερη έκφραση του γραπτού λόγου, είναι ο καθρέφτης και συνάμα το όραμα του ανθρώπου. Μέσα της καθρεφτίζονται οι θρίαμβοι και οι πτώσεις, οι έρωτες και οι προδοσίες, οι επαναστάσεις και οι σιωπές. Μα δεν είναι μονάχα αντανάκλαση. Συνάμα είναι και προφητεία. Γιατί το βιβλίο δεν φυλακίζει την πραγματικότητα. Την υπερβαίνει. Ανοίγει παράθυρο στον κόσμο και, ταυτόχρονα, δίοδο προς τα έγκατα της ψυχής. Μας καλεί να αντικρίσουμε όχι μόνο ό,τι υπάρχει, αλλά και ό,τι δύναται να υπάρξει.

Το βιβλίο είναι το μοναδικό γνώρισμα που σφραγίζει την ανθρώπινη ιδιότητα. Ο γραπτός λόγος, αυτή

η θαυμαστή επιπόηση του πνεύματος, διακρίνει τον άνθρωπο από τα ζώα. Είναι η απόδειξη ότι δεν αρκούμαστε στον εφήμερο ήχο της φωνής, αλλά αναζητούμε τη διάρκεια, τη μνήμη, την αιωνιότητα.

Γράφοντας, ο άνθρωπος νικά τη λήθη. Διαβάζοντας, συνομιλεί με σκιές και με ήλιους, με σοφούς και με ονειροπόλους, με νεκρούς και με ζωντανούς.

Κι όμως, το βιβλίο δεν είναι άψυχο αντικείμενο. Είναι παλμός. Σε θυμώνει και σε οργίζει, όταν ξεσκεπάσει την αδικία. Σε εξεγείρει, όταν σου δείχνει πως ο κόσμος μπορεί να αλλάξει. Σε συγκινεί, όταν ακουμπά με τρυφερότητα την πληγή σου. Σε λυτρώνει, όταν σου χαρίζει τη συνείδηση πως δεν είσαι μόνος.

Με τις σελίδες του ταξιδεύεις σε μακρινούς γαλαξίες, σε πολιτείες φανταστικές και σε εποχές λησμονημένες. Μα ταυτόχρονα βυθίζεσαι στα πιο απόκρυφα σπήλαια της ύπαρξής σου, εκεί όπου γεννιούνται οι φόβοι και οι ελπίδες.

Το βιβλίο είναι πλοίο και πυξίδα μαζί. Διασχίζει τους γαλαξίες, μεταφέροντας εικόνες από τη γη - τον ιδρώτα του ανθρώπου, το δάκρυ της μάνας, το γέλιο του παιδιού. Κι έτσι, ακόμη κι αν χαθούμε στο άπειρο, θα κουβαλούμε μαζί μας τη μαρτυρία της ύπαρξής μας. Γιατί όσο θα υπάρχουν βιβλία, θα καίει η φλόγα που ενώνει, που φωτίζει και που ανυψώνει τον άνθρωπο προς το μέτρο του ουρανού του.

φωτό ελημμένες στις 2_4_26 από το: https://el.wikipedia.org/wiki/Βιβλίο#/media/Αρχείο:15th_century_manuscript_with_original_binding.jpg
<https://www.minedu.gov.gr/dimofili/60992-12-03-25-ixitika-logotexnika-vivlia-gia-olous-meso-tis-efarmogis-evivlio-3>

Στοματική Υγεία και Ουρολογικές Παθήσεις: Μια Σημαντική αλλά Συχνά Υποτιμημένη Σχέση

Της **Αικατερίνης Σπυροπούλου** Χειρουργού Οδοντιάτρου
Του **Ευάγγελου Σπυρόπουλου** Χειρουργού Ουρολόγου – Υποναύαρχου (ΥΙ) ΠΝ ε.α.

Η Στοματική υγεία δεν περιορίζεται στη φροντίδα των δοντιών και των ούλων, ούτε αφορά αποκλειστικά την αισθητική εικόνα. Τα τελευταία χρόνια, πλήθος επιστημονικών μελετών αναδεικνύει ότι η κατάσταση της στοματικής κοιλότητας αποτελεί έναν αξιόπιστο δείκτη -και ταυτόχρονα ενεργό ρυθμιστή- της συνολικής υγείας του οργανισμού.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η επίδραση της στοματικής υγείας στο ουροποιητικό σύστημα, το οποίο περιλαμβάνει τους νεφρούς, την ουροδόχο κύστη, τον προστάτη και, στους άνδρες, τη σεξουαλική λειτουργία. Η κακή στοματική υγιεινή, η περιοδοντική νόσος και οι χρόνιες στοματικές λοιμώξεις δεν παραμένουν εντοπισμένες στο στόμα. Αντίθετα, μπορούν να λειτουργήσουν ως εστίες χρόνιας φλεγμονής και μικροβιακής διασποράς, επηρεάζοντας απομακρυσμένα όργανα και συστήματα.

Μέσω αυτών των μηχανισμών, η στοματική νόσος έχει συσχετιστεί με την εμφάνιση ή την επιδείνωση ουρολογικών παθήσεων, όπως η λιθίαση, οι υποτροπιάζουσες ουρολοιμώξεις, η προστατίτιδα, η στυτική δυσλειτουργία και ορισμένες μορφές καρκίνου.

Ο Μηχανισμός Σύνδεσης: Χρόνια Συστηματική Φλεγμονή

Ο βασικός παθοφυσιολογικός σύνδεσμος μεταξύ στοματικής και ουρολογικής υγείας είναι η χρόνια συστηματική φλεγμονή. Στην περιοδοντική νόσο και στις μη θεραπευμένες στοματικές λοιμώξεις, παθογόνα βακτήρια και φλεγμονώδεις μεσολαβητές (κυτοκίνες, προσταγλανδίνες, οξειδωτικοί παράγοντες) μπορούν να εισέρχονται επανειλημμένα στην κυκλοφορία του αίματος.

Η παρατεταμένη αυτή φλεγμονώδης διέγερση επιβαρύνει ζωτικά όργανα, όπως οι νεφροί, η ουροδόχος κύστη και ο προστάτης. Παράλληλα, μπορεί:

- να διαταράξει τη φυσιολογική ανοσολογική απόκριση,
- να επηρεάσει τον μεταβολισμό μετάλλων και ηλεκτρολυτών,
- να προκαλέσει αγγειακή δυσλειτουργία,
- να αυξήσει το οξειδωτικό στρες σε κυτταρικό επίπεδο.

Οι συνθήκες αυτές δημιουργούν ένα βιολογικό πε-

ριβάλλον που ευνοεί λοιμώξεις, σχηματισμό λίθων, αγγειακή βλάβη και παθολογικές κυτταρικές μεταβολές.

Λιθίαση Νεφρών και Ουροδόχου Κύστης

Η λιθίαση αποτελεί πολυπαραγοντική πάθηση, στενά συνδεδεμένη με μεταβολικές διαταραχές, αφυδάτωση και φλεγμονή. Χρόνιες στοματικές φλεγμονές έχουν συσχετιστεί με μεταβολές στον μεταβολισμό του ασβεστίου, του φωσφόρου και του ουρικού οξέος, ουσίες καθοριστικές για τον σχηματισμό λίθων.

Επιπλέον, η συστηματική φλεγμονή μπορεί να επηρεάσει τη σύσταση των ούρων και τη φυσιολογική νεφρική λειτουργία, διευκολύνοντας τη δημιουργία κρυστάλλων και λίθων. Η διατήρηση καλής στοματικής υγιεινής συμβάλλει στη μείωση του φλεγμονώδους φορτίου και υποστηρίζει τη φυσιολογική λειτουργία των νεφρών.

Ουρολοιμώξεις και Υποτροπές

Οι ουρολοιμώξεις εμφανίζονται όταν βακτήρια προσβάλλουν την ουροδόχο κύστη ή τους νεφρούς. Ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι άτομα με περιοδοντική νόσο παρουσιάζουν αυξημένη συχνότητα υποτροπιάζουσων ουρολοιμώξεων.

Η είσοδος στοματικών βακτηρίων στην κυκλοφορία του αίματος, σε συνδυασμό με τη μειωμένη ανοσολογική άμυνα λόγω χρόνιας φλεγμονής, καθιστά το ουροποιητικό σύστημα πιο ευάλωτο. Η καλή στοματική φροντίδα μπορεί να λειτουργήσει ως συμπληρωματικό μέτρο πρόληψης, μειώνοντας τη μικροβιακή και φλεγμονώδη επιβάρυνση.

Προστατίτιδα και Φλεγμονώδεις Υπόστρωμα

Η προστατίτιδα, είτε βακτηριακής είτε μη βακτηριακής αιτιολογίας, συχνά συνδέεται με χρόνιες φλεγμονώδεις καταστάσεις. Οι στοματικές λοιμώξεις μπορούν να συντηρούν ένα γενικευμένο φλεγμονώδες περιβάλλον, το οποίο επηρεάζει και τον προστάτη.

Φλεγμονώδεις μεσολαβητές που παράγονται στο πλαίσιο της περιοδοντικής νόσου ενδέχεται να συμβάλλουν στην εμφάνιση ή επιδείνωση συμπτωμάτων, όπως πυελικός πόνος, συχνουρία και δυσουρία. Η αντιμετώπιση της στοματικής φλεγμονής μπορεί να υποστηρίξει τη συνολική θεραπευτική προσέγγιση.

Σεξουαλική Δυσλειτουργία στους Άνδρες

Η φυσιολογική στυτική λειτουργία εξαρτάται από την ακεραιότητα των αγγείων και την επαρκή αιμάτωση. Η χρόνια φλεγμονή που σχετίζεται με στοματικές παθήσεις μπορεί να προκαλέσει ενδοθηλιακή βλάβη και να μειώσει τη ροή του αίματος, αυξάνοντας τον κίνδυνο στυτικής δυσλειτουργίας.

Παράλληλα, οι στοματικές λοιμώξεις συνδέονται με αυξημένο οξειδωτικό στρες και μειωμένη παραγωγή οξειδίου του αζώτου, ουσίας απαραίτητης για τη φυσιολογική αγγειοδιαστολή. Έτσι, η στοματική υγεία αποκτά ιδιαίτερη σημασία και για τη σεξουαλική υγεία των ανδρών.

Καρκίνος του Προστάτη

Η χρόνια φλεγμονή αναγνωρίζεται πλέον ως σημαντικός παράγοντας κινδύνου για την καρκινογένεση. Η παρατεταμένη φλεγμονώδης διέγερση μπορεί να οδηγήσει σε κυτταρικές αλλοιώσεις, γενετική αστάθεια και διαταραχή της φυσιολογικής ανοσολογικής επιτήρησης.

Φλεγμονώδεις ουσίες και μικροβιακοί παράγοντες που σχετίζονται με τη στοματική νόσο ενδέχεται να αυξάνουν τη φλεγμονώδη δραστηριότητα στον προστάτη, συμβάλλοντας μακροπρόθεσμα στον κίνδυνο κακοήθους μετασχηματισμού.

Καρκίνος Ουροδόχου Κύστης και Νεφρών

Η μακροχρόνια συστηματική φλεγμονή έχει συσχετιστεί και με την ανάπτυξη καρκίνων της ουροδόχου κύστης και των νεφρών. Οι χρόνιες στοματικές λοιμώξεις μπορούν να αυξήσουν τους δείκτες φλεγμονής και οξειδωτικού στρες, προκαλώντας βλάβες στο DNA και διαταραχές στη φυσιολογική κυτταρική ρύθμιση.

Η καλή στοματική υγιεινή συμβάλλει στη μείωση αυτών των επιβαρυντικών παραγόντων και ενδέχεται

να έχει προστατευτικό ρόλο σε βάθος χρόνου.

Πρακτικές Στρατηγικές Πρόληψης

Η πρόληψη βασίζεται σε απλές αλλά ουσιαστικές καθημερινές πρακτικές:

- Τακτικός οδοντιατρικός έλεγχος κάθε 6–12 μήνες
- Συστηματική στοματική υγιεινή με βούρτσισμα δύο φορές ημερησίως και χρήση οδοντικού νήματος
- Ισορροπημένη διατροφή και επαρκής ενυδάτωση, με περιορισμό ζάχαρης και υπερβολικού αλατιού
- Άμεση διερεύνηση ουρολογικών συμπτωμάτων, όπως πόνος, συχνοουρία ή αιματουρία
- Τακτική ουρολογική παρακολούθηση, ιδίως σε άνδρες άνω των 50 ετών.

Συμπέρασμα

Η στοματική υγεία αποτελεί έναν αναπόσπαστο αλλά συχνά υποτιμημένο πυλώνα της συνολικής υγείας. Οι χρόνιες στοματικές παθήσεις δεν επηρεάζουν μόνο το στόμα, αλλά μπορούν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στην εμφάνιση και εξέλιξη ουρολογικών νοσημάτων.

Η πρόληψη, η σωστή καθημερινή φροντίδα και η έγκαιρη ιατρική παρακολούθηση αποτελούν απλές αλλά ιδιαίτερα αποτελεσματικές παρεμβάσεις για τη μείωση του κινδύνου και τη διατήρηση καλής ποιότητας ζωής.

Η κ. Αικατερίνη Σπυροπούλου είναι γενική Χειρουργός Οδοντίατρος, θυγατέρα του Υποναυάρχου (ΥΙ) Ε. Σπυρόπουλου ΠΝ ε.α., Χειρουργού Ουρολόγου. Αποφοίτησε από την Οδοντιατρική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) το 2019. Διαθέτει πολυετή εργασιακή εμπειρία στο Ηνωμένο Βασίλειο (NHS) και στο Οδοντιατρικό Τμήμα της ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗΣ Κηφισιάς. Σήμερα δραστηριοποιείται στο ιδιωτικό της ιατρείο στο Παλαιό Φάληρο, ασκώντας όλο το φάσμα της οδοντιατρικής (αισθητική οδοντιατρική, προσθετική, ενδοδοντία).

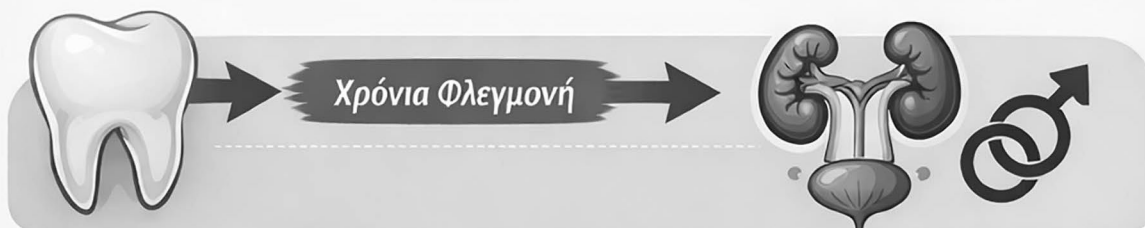
aikaterinispyropoulou3@gmail.com - <https://kspyropoulou.gr>

Συνοπτικός Πίνακας: Στοματική Υγεία και Ουρολογικές Παθήσεις		
Ουρολογική Πάθηση	Σχέση με Κακή Στοματική Υγεία	Κύριος Μηχανισμός
Λιθίαση νεφρών & κύστης	Αυξημένος κίνδυνος	Φλεγμονώδης διαταραχή του μεταβολισμού
Ουρολοιμώξεις	Συχνότερες υποτροπές	Μικροβιακή διασπορά και μειωμένη άμυνα
Προστατίτιδα	Επίμονη φλεγμονή	Συστηματικοί φλεγμονώδεις μεσολαβητές
Στυτική δυσλειτουργία	Αγγειακή δυσλειτουργία	Ενδοθηλιακή βλάβη και οξειδωτικό στρες
Καρκίνος προστάτη	Πιθανός αυξημένος κίνδυνος	Χρόνια φλεγμονή
Καρκίνος κύστης & νεφρών	Πιθανός αυξημένος κίνδυνος	Φλεγμονώδης βλάβη του DNA

ΣΤΟΜΑΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ & ΟΥΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ:

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΑΛΛΑ ΣΥΧΝΑ ΥΠΟΤΙΜΗΜΕΝΗ ΣΧΕΣΗ

Η κακή στοματική υγεία μπορεί να επηρεάσει το ουρολογικό σύστημα.

Κύριες Ουρολογικές Επιπτώσεις

 <p>Λιθίαση Νεφρών & Κύστης</p>	 <p>Υποτροπιάζουσες Ουρολοιμύξεις</p>	 <p>Προστατίτιδα</p>	 <p>Στυτική Δυσλειτουργία</p>
---	---	---	---

Πιθανοί Κίνδυνοι

 <p>Καρκίνος Προστατη</p>	 <p>Καρκίνος Κύστης & Νεφρών</p>
---	--

Στρατηγικές Πρόληψης

 <p>Οδοντιατρικός Ελεγχος κάθε 6-12 μήνες</p>	 <p>Βούρτσισμα & Οδοντικό Νήμα κάθημερινά</p>	 <p>Ισορροπημένη Διατροφή & Ενυδατωση</p>	 <p>Ουρολογική Παρακολούθηση</p>
--	--	---	---

Η Στοματική Υγεία Προστατεύει τη Συνολική Υγεία σας!

Γιατί πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που βλέπουμε την παχυσαρκία

Της **Κατερίνας Μπαρμπαγιάννη MD, MSc**, Παθολόγου με εξειδίκευση στον Σακχαρώδη Διαβήτη

Η παχυσαρκία αποτελεί μάλιστα της εποχής μας και οι συζητήσεις γύρω από αυτήν, ολοένα και περισσότερες. Διόλου τυχαίο, καθώς τα επιδημιολογικά δεδομένα είναι ξεκάθαρα: στα επόμενα 10 χρόνια, ένας στους δύο άνω των 5 ετών παγκοσμίως, αναμένεται να έχει παραπάνω από το φυσιολογικό σωματικό βάρος.

Η παχυσαρκία αναγνωρίζεται πλέον ως νόσος. Ως μια χρόνια, προοδευτική και υποτροπιάζουσα νόσος, που οφείλεται στην υπερβολική συσσώρευση λίπους στο σώμα.

Πώς ορίζεται όμως μια νόσος και γιατί η παχυσαρκία θεωρείται νόσος?

Αν και σαφής ορισμός δεν υπάρχει, ως νόσος χαρακτηρίζεται οποιαδήποτε απόκλιση από τη φυσιολογική κατάσταση (δομή ή λειτουργία) του οργανισμού, που προκύπτει από συγκεκριμένη αιτία και σχετίζεται με συγκεκριμένα σημεία και συμπτώματα. Η διερεύνηση μιας νόσου περιλαμβάνει την αναζήτηση της υποκείμενης αιτίας, τους παθογενετικούς μηχανισμούς, τις δομικές αλλαγές και τις κλινικές συνέπειες. Η διερεύνηση αυτή είναι απαραίτητη, για την επιλογή της αντίστοιχης θεραπείας.

Βάσει των ανωτέρω, η παχυσαρκία αναγνωρίζεται ως νόσος, αφού το παθοφυσιολογικό υπόβαθρο, η αιτιολογία και η κλινική εικόνα πληρούν τις παραπάνω προϋποθέσεις. Ας το δούμε λίγο πιο αναλυτικά:

Η παχυσαρκία, προκαλείται από ποικίλα αίτια: υπερβολική πρόσληψη τροφής και μειωμένη σωματική δραστηριότητα, ορμονικές διαταραχές και ενδοκρινικές παθήσεις, φάρμακα, ψυχοσυναισθηματική επιβάρυνση, στέρηση ύπνου κ.ά. Καθοριστική είναι και η κληρονομική προδιάθεση που επηρεάζει, το πώς το άτομο θα ανταποκριθεί σε ένα ισχυρό «παχυσαρκιογόνο» περιβάλλον, με τις εκτιμήσεις για την κληρονομικότητα της παχυσαρκίας να αγγίζουν το 70%.

Οι παράγοντες αυτοί οδηγούν στην αύξηση του λιπώδους ιστού, ο οποίος καθίσταται δυσλειτουργικός, παρουσιάζει φλεγμονώδη χαρακτηριστικά και σταδιακά επηρεάζει όλα τα όργανα και τα συστήματα του ανθρώπινου σώματος. Αυτό, χωρίς παρέμβαση, οδηγεί τελικά στις επιπλοκές της παχυσαρκίας, οι οποίες ταξινομούνται σε 3 κατηγορίες:

Μεταβολικές: π.χ. διαβήτης, υπέρταση, δυσλιπιδαιμία, καρδιαγγειακά νοσήματα, χολολιθίαση, λιπώδης διήθηση ήπατος, μειωμένη αναπαραγωγική ικανότητα, κακοήθειες.

Μηχανικές: οστεοαρθρίτιδα γονάτων, αποφρακτική υπνική άπνοια, γαστροοισοφαγική παλινδρόμηση, ακράτεια ούρων.

Ψυχοκοινωνικές: κατάθλιψη, άνοια.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει και για τον στιγματισμό των ανθρώπων με παχυσαρκία, ο οποίος πηγάζει από ανακριβή στερεότυπα ότι πρόκειται για άτομα με οκνηρία, έλλειψη διάθεσης και κινήτρου, που φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για την εικόνα του σώματός τους. Αυτές οι πεποιθήσεις, που έρχονται σε αντίθεση με την σύγχρονη επιστημονική γνώση της παχυσαρκίας ως χρόνιας νόσου, προκαλούν κοινωνικές διακρίσεις εις βάρος των ανθρώπων με παχυσαρκία, αυξάνουν το ψυχολογικό και συναισθηματικό τους φορτίο, προκαλούν περαιτέρω κοινωνική απομόνωση, και δυσχεραίνουν την προσπάθεια αντιμετώπισης της νόσου.

Η μείωση της πρόσληψης θερμίδων και η αύξηση της σωματικής δραστηριότητας είναι απαραίτητη προϋπόθεση της οποιασδήποτε προσπάθειας αντιμετώπισης της παχυσαρκίας. Εντούτοις, σήμερα γνωρίζουμε ότι από μόνα τους συνήθως δεν επαρκούν. Το επιβεβαιώνουν μεγάλες μελέτες που δείχνουν ότι από τους ανθρώπους που χάνουν βάρος μόνο με δίαιτα και άσκηση, τα δύο τρίτα περίπου θα το ανακτήσουν μέσα σε 1 χρόνο και σχεδόν όλοι μέσα σε 5 χρόνια. Όταν καθίστανται αναποτελεσματικά, η φαρμακευτική και σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και η χειρουργική αντιμετώπιση, συμβάλλουν καθοριστικά στην υποστρόφη της νόσου.

Η παχυσαρκία, ως χρόνια νόσος είναι μια σύνθετη και περίπλοκη κατάσταση ως προς την αιτιολογία της, τους μηχανισμούς της και στην αντιμετώπισή της. Για το λόγο αυτό, η απόδοση της ευθύνης στο ίδιο το άτομο με παχυσαρκία, ως έλλειψη πειθαρχίας ή κινήτρων είναι λανθασμένη και η παροχή συμβουλευτικής τύπου «κάνε δίαιτα και άσκηση» είναι απλοϊκή. Η συζήτηση με ειδικευμένο επαγγελματία υγείας είναι στις περισσότερες περιπτώσεις απαραίτητη, για την ανεύρεση της υποκείμενης αιτίας, την παροχή εξατομικευμένης φροντίδας και την πρόληψη των επιπλοκών της νόσου.

References

1. data.worldobesity.org/publications/World-Obesity-Atlas-2022-updated.pdf
2. Fitch AK and Bays HE. Obes Pillars. 2022;1:100004.
3. Bays HE, et al. Obes Pillars. 2022;3:100034.
4. Stunkard AJ, et al. N Engl J Med. 1990;322(21):1483 7.
5. Longo M, et al. Int J Mol Sci. 2019;20(9):2358.
6. Michałowska J, et al. Nutrients. 2021;13(2):351.
7. Wharton S, et al. CMAJ. 2020;192(31):E875 E91.

Εθνική Ομάδα Υδατοσφαίρισης Ανδρών

Συνέντευξη του τερματοφύλακα **Εμμανουήλ Ζερδεβά**,
Έφεδρου εν ενεργεία αξιωματικού της Πολεμικής Αεροπορίας
στον **Βασίλειο Κατσαμπή**, Πλοίαρχο (Ε) ε. α.,
μέλος της Συντακτικής Επιτροπής των *Θαλασσινών Απόηχων*.

Σήμερα έχουμε τη χαρά και την τιμή να φιλοξενούμε στους «Θαλασσινούς Απόηχους» έναν από τους κορυφαίους αθλητές της Εθνικής Ομάδας Υδατοσφαίρισης Ανδρών και έναν αθλητή που έχει συμβάλει τα μέγιστα στις επιτυχίες του ελληνικού πόλο τόσο σε διεθνές όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Μάνο, σε ευχαριστούμε που δέχτηκες να συνομιλήσεις μαζί μας.

Θαλασσινοί Απόηχοι: Πώς είσαι αγωνιστικά; Πώς σε βρίσκει η φετινή σεζόν;

— Φέτος με την ομάδα μου βρισκόμαστε εντός στόχων έχοντας ήδη κατακτήσει το κύπελλο Ελλάδος, όντας πρώτοι στο πρωτάθλημα και έχοντας περάσει στην επόμενη φάση του champions league. Οπότε αγωνιστικά θεωρώ ότι είμαι σε καλή κατάσταση και το σημαντικό αυτή την περίοδο της σεζόν είναι να είμαστε υγιείς και να παίρνουμε τις νίκες που χρειαζόμαστε, ακόμα και αν δεν κάνουμε τις καλύτερες εμφανίσεις μας, κάτι που μέχρι στιγμής το καταφέρνουμε ανελλιπώς.

Θ. Α.: Η επαφή σου με το νερό ξεκίνησε από μικρή ηλικία; Πώς επέλεξε το πόλο και όχι κάποιο άλλο άθλημα;

— Το πόλο το ξεκίνησα στην ηλικία των 9 ετών σε έναν μικρό σύλλογο της Ηλιούπολης (Γ.Σ.Η.) όπου εκείνη την χρονιά ξεκινούσε και η ίδια η ομάδα. Έχοντας δοκιμάσει

διάφορα αθλήματα όπως το μπάσκετ και το ποδόσφαιρο η αγάπη μου για το νερό ήταν αυτή που με κράτησε στο πόλο για τόσα χρόνια.

Θ. Α.: Ποια είναι κατά την γνώμη σου τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ένας πολίστας για να διακριθεί;
— Η κολυμβητική κατάρτιση, η σωματική διάπλαση, η αθλητική ευφυΐα και η αντοχή θεωρώ ότι είναι κάποια από τα απαραίτητα χαρακτηριστικά του αθλήματός μας, αν και διαφέρουν αρκετά από θέση σε θέση.

Θ. Α.: Ποια τα αισθήματά σου, φορώντας το εθνόσημο και εκπροσωπώντας την Ελλάδα σε διεθνές επίπεδο;

— Το να φοράω το εθνόσημο αποτελεί την ύψιστη τιμή για μένα και θα υπηρετώ την Εθνική ομάδα με όλες μου τις δυνάμεις όσο αυτή με χρειάζεται. Όταν εκπροσωπείς την χώρα σου σε διεθνείς αγώνες αντιλαμβάνεσαι περισσότερο την αξία του ελληνισμού και την περηφάνια που ξεχειλίζει από όλους μας.

Θ. Α.: Τι χρειάζεται μία ομάδα για να πρωταγωνιστήσει σε διεθνές επίπεδο;

— Πρώτα από όλα η υγεία, γιατί η σεζόν έχει μεγάλη διάρκεια με συνεχείς αγώνες, οπότε μετράει πολύ και η συνέπεια. Κατά δεύτερον, η χημεία μεταξύ των παικτών και η λήψη αποφάσεων την κρίσιμη στιγμή, κάτι που έρ-

Ο Ανθυποσημναγός (Δ) Εμμανουήλ Ζερδεβάς, (δεξιά από το τόξο) στην Λέσχη Αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων (Λ.Α.Ε.Δ) την Τρίτη 20 Φεβρουαρίου 2024, αμέσως μετά την τελετή ορκωμοσίας των Εφέδρων Εν Ενεργεία Ολυμπιονικών, παρουσία της Στρατιωτικής και της Πολιτικής Ηγεσίας.

χεται από τις ατέλειωτες ώρες προπονήσεων εντός και εκτός νερού.

Θ. Α.: Τι περιλαμβάνει για σένα μια τυπική ημέρα προπόνησης;

— Η τυπική ημέρα προπόνησης αρχίζει με καλό πρωινό και τα συμπληρώματα εκείνα που ο κάθε οργανισμός χρειάζεται για να αντέξει την καταπόνηση του πρωταθλητισμού. Ύστερα πηγαίνουμε στο γυμναστήριο για δυο ώρες και το πρόγραμμα ποικίλλει ανάλογα με την περίοδο της σεζόν που διανύουμε. Μετά το γυμναστήριο θα «πέσουμε» για την πρώτη προπόνηση της ημέρας, η οποία διαρκεί και αυτή γύρω στις δυο ώρες. Το μεσημέρι το φαγητό και ο ύπνος είναι απαραίτητα για να πάμε αργότερα στην δεύτερη προπόνηση την ημέρας, διάρκειας περίπου δύο ωρών. Το βράδυ ένα καλό γεύμα και η καλή παρέα είναι ιδανικά για να κλείσει η ημέρα.

Θ. Α.: Τι σημαίνει για ένα αθλητή η κατάλληλη ψυχολογική προετοιμασία πριν από έναν αγώνα;

— Ο πρωταθλητισμός εμπεριέχει πολύ πίεση και άγχος και γι' αυτό χρειάζεται πολύ καλή ψυχολογική προετοιμασία είτε για αγώνα είτε για προπόνηση. Η επεξεργασία των δεδομένων και η εσωτερική διεργασία, αποτελούν μέρος της καθημερινότητας του αθλητή και κανείς δεν μπορεί να τις παραλείψει.

Θ. Α.: Πώς αντιμετωπίζεις τις ήττες και τις δύσκολες στιγμές;

— Οι ήττες δεν αρέσουν σε κανέναν αλλά είναι αυτές που θα σε κάνουν καλύτερο σε βάθος χρόνου. Αποτελούν μαθήματα και σε βάζουν σε μια διαδικασία να σκεφτείς τι έκανες λάθος και να σε διδάξουν περισσότερα από ό,τι μια νίκη. Για να φτάσεις την κορυφή δεν υπάρχει εύκολος δρόμος· αυτές οι δυσκολίες είναι που σε βοηθούν να χτίσεις χαρακτήρα και στο τέλος να τα καταφέρεις.

Θ. Α.: Στιγμές με την Εθνική ομάδα που δεν θα ξεχάσεις ποτέ;

— Κάποιες από τις στιγμές με την εθνική ομάδα που θα μείνουν ανεξίτηλες στο μυαλό μου είναι το Ολυμπιακό μετάλλιο στο Τόκιο και το ασημένιο μετάλλιο στο παγκόσμιο πρωτάθλημα της Φουκουόκα. Δυο μετάλλια που για ξεχωριστούς λόγους θα θυμάμαι για πάντα και αποτελούν ίσως τις σημαντικότερες επιτυχίες της εθνικής ομάδας πόλο μέχρι στιγμής.

Θ. Α.: Τι φιλοδοξίες έχεις για την Εθνική Ομάδα στα επόμενα χρόνια;

— Οι συνεχόμενες καλές εμφανίσεις της εθνικής μας έχουν ανεβάσει πολύ τον πήχη και θα αδικούσαμε τους εαυτούς μας αν δεν στοχεύαμε την κορυφή. Όνειρο όλων μας είναι ένα χρυσό μετάλλιο σε οποιαδήποτε διοργάνωση, κάτι που θεωρώ εφικτό, αν λάβει κανείς υπόψιν του το έμφυχο δυναμικό που έχει αυτή τη στιγμή η ομάδα μας.

Θ. Α.: Υπάρχει κάποιος/α προσωπικότητα ή αθλητής/ρια, που σε έχει εμπνεύσει ή σε έχει επηρεάσει;

— Ανά τα έτη έχω ξεχωρίσει πολλούς αθλητές που με ενέπνευσαν αλλά ειδικότερα ξεχωρίζω δύο. Όσον αφορά το πόλο ο Γιόσιπ Πάβιτς, ένας Κροάτης πρώην τερματοφύλακας ήταν για μένα παράδειγμα προς μίμηση σε πολλές πλευρές του παιχνιδιού. Κοιτάζοντας τον ευρύτερο κόσμο των σπορ, θεωρώ ότι ο Γιάννης Αντετοκούνμπο είναι ο καλύτερος Έλληνας αθλητής που έχει υπάρξει έως σήμερα και αποτελεί έμπνευση για μένα από τα πρώτα του βήματα.

Θ. Α.: Πώς εξισορροπείς την προσωπική σου ζωή με τον πρωταθλητισμό;

— Οι άνθρωποι που έχω επιλέξει και με έχουν επιλέξει γνωρίζουν το δύσκολο και πιεστικό μου πρόγραμμα και με υποστηρίζουν από την πρώτη στιγμή σε αυτό. Σίγουρα δεν είναι εύκολο να συνδυάσεις την προσωπική σου ζωή με τον πρωταθλητισμό αλλά με κατανόηση και αγάπη όλα γίνονται.

Θ. Α.: Πώς ένιωσες όταν σε δέχτηκαν στις Ένοπλες Δυνάμεις;

— Για μένα είναι ίσως η μεγαλύτερη επιτυχία που έχω καταφέρει μέσω του πρωταθλητισμού. Ένας τέτοιος βαθμός με γεμίζει τιμή, περηφάνια και δέος. Το να εισέρχεσαι στις Ένοπλες Δυνάμεις της Πατρίδας σου σε καθιστά έναν από τους επίλεκτους της χώρας σου και για κάθε έναν από την ομάδα μας που τα κατάφερε μας έδωσε την δυνατότητα να κάνουμε την απόσβεση της τεράστιας επιτυχίας μας με το Ολυμπιακό μετάλλιο του 2021.

Θ. Α.: Όταν αποσυρθείς από την ενεργό δράση, σε ποια θέση πιστεύεις ότι μπορείς να συνεισφέρεις στις Ένοπλες Δυνάμεις;

— Τελειώνοντας την καριέρα μου στο άθλημα, είμαι διατεθειμένος να αναλάβω οποιοδήποτε πόστο μου ανατεθεί· και εφόσον έχω περατώσει τις σπουδές μου στην φυσιοθεραπεία, θα επιθυμούσα να συνεισφέρω σε αυτόν τον τομέα των Ενόπλων Δυνάμεων.

Θ. Α.: Τι μήνυμα θα ήθελες να δώσεις στα νέα παιδιά που θέλουν να ασχοληθούν με τον αθλητισμό και ειδικότερα με το πόλο;

— Το μήνυμά μου στην νεότερη γενιά είναι να απολαμβάνουν την κάθε στιγμή στον αθλητισμό, να ονειρεύονται και να μην το βάζουν ποτέ κάτω. Η ενασχόληση με τον αθλητισμό σου αφήνει παρακαταθήκη μαθήματα ζωής που θα σε ακολουθούν για πάντα.

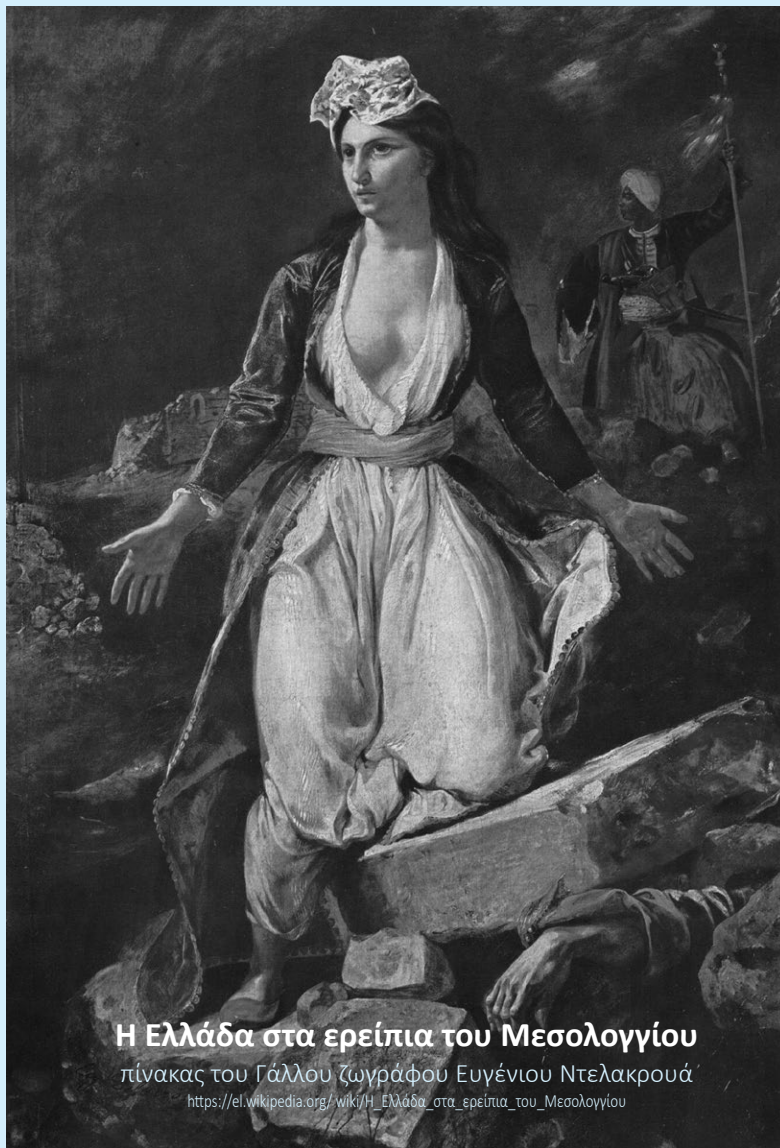
Αγαπητέ Μάνο σ' ευχαριστούμε πολύ, για την συνέντευξη που μας παραχώρησες και ελπίζουμε να τα πούμε ξανά στο μέλλον. Εκ μέρους του Προέδρου της ΕΑΑΝ και του Δ.Σ, σου ευχόμαστε πολλές επιτυχίες με την Εθνική ομάδα Υδατοσφαίρισης Ανδρών και κάθε προσωπική και οικογενειακή ευτυχία. Καλή συνέχεια.

Επειδή πρόκειται να γίνει επανεξέταση των χρήσιμων πληροφοριών σε σχέση με την ύλη του περιοδικού, παρακαλούμε και ενημερώνουμε τα μέλη που ενδιαφέρονται, να μας στείλουν τις πληροφορίες – ανακοινώσεις πιο σύντομες, μέχρι 20 λέξεις. Με περισσότερες από 20 λέξεις δεν θα δημοσιεύονται. Έτσι θα γίνεται πλήρης εκμετάλλευση του χώρου του περιοδικού, αλλά και θα καλύπτονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Οι «χρήσιμες πληροφορίες» θα δημοσιεύονται εναλλάξ μέχρι τρεις φορές το χρόνο. Για να δημοσιευθούν θα πρέπει να έχουν περιέλθει στην ΕΑΑΝ μέχρι την 19η εκάστου μονού μήνα του ιδίου έτους.

Πωλήσεις ακινήτων

- Πωλείται οικόπεδο ΟΣΜΑΝ 627 τ.μ. στον Άγιο Ιωάννη Ευβοίας, περιοχή ΟΣΜΑΝ, γωνιακό εντός σχεδίου, οικοδομήσιμο, με πανοραμική θέα θάλασσα και απόσταση 300 μ. από την παραλία. Τιμή 40.000€ - 6932429260.
- Πωλείται οικόπεδο (οικισμός Ακτή Νηρέως), ΟΤ 230 αρ. οικόπεδου 12, εντός σχεδίου, οικοδομήσιμο (2 όροφοι), αμφιθεατρικό με θέα στη θάλασσα, Δηλωμένο στο κτηματολόγιο. Τιμή: 17.000. Τηλ. 6936809093 Α. Γενοβέλης, mail: alex.geno@gmail.com

Μεσολόγι 1826. 200 χρόνια από την έξοδο

Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου

πίνακας του Γάλλου ζωγράφου Ευγένιου Ντελακρουά
https://el.wikipedia.org/wiki/Η_Ελλάδα_στα_ερείπια_του_Μεσολογγίου

Αποχαιρετισμός στον Αρχιπλοίαρχο Γεώργιο Μαυροειδή ε.α. ΠΝ

Από τον Αντιναύαρχο Σπύρο Περβαινά ε.α. ΠΝ

Ως συμμαθητής στη ΣΝΔ επιθυμώ να απευθύνω τον τελευταίο αποχαιρετισμό στον εκλιπόντα Αρχιπλοίαρχο Γεώργιο Μαυροειδή, εκφράζοντας και τα αισθήματα όλων των συμμαθητών και φίλων του. Αισθάνομαι όμως και την υποχρέωση και ανάγκη να αποχαιρέτισω έναν άνθρωπο με τον οποίο συνδέθηκα με στενή φιλία από το μακρινό 1957, χρόνο εισαγωγής μας στη Σ.Ν.Δ., η οποία ενδυναμώθηκε από την πολυετή υπηρεσία μας στα Υ/Β και την ταυτόχρονη υπηρεσία μας ως Ύπαρχοι στα Α/Τ. ΣΦΕΝΔΟΝΗ-ΘΥΕΛΛΑ.

Αγαπητέ Γιώργο πάντα ήσουν υπερήφανος για την γενέτειρά σου, το Ξηροκάμπι Λακωνίας, κοντά στην Σπάρτη και αισθανόσουν απόγονος των αρχαίων Σπαρτιατών. Κατάφερες από ορεσίβιος να καταταγείς στο Π.Ν. και να σταδιοδρομήσεις σε αυτό. Βεβαίως το πέρασμά σου από την Θεσσαλονίκη βοήθησε σε αυτή την εξέλιξη. Η επιτυχής σταδιοδρομία σου στα Υ/Β ήταν αποκλειστικά στα Αμερικάνικου τύπου Υ/Β όπου συμμετείχες σε 2 αποστολές παραλαβής στις ΗΠΑ (ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ και ΚΑΤΣΩΝΗΣ) και διετέλεσες Κυβερνήτης στο «ΚΑΤΣΩΝΗΣ».

Υπήρξες ένας αγαπητός φίλος, με ήθος, με αγάπη στο Π.Ν. και στα Υ/Β και με υψηλά ιδανικά. Ήξερες να συγχωρείς αυτούς που σε αδίκησαν. Ήσουν πάντα γελαστός με ωραίο χιούμορ και υπήρξες ο ποιητής της τάξεως. Οι χιουμοριστικές ποιητικές σου εμπνεύσεις έχουν αφήσει εποχή και τις θυμόμαστε ακόμη. Θυμόμαστε επίσης τις μεγάλες ιστορικές γνώσεις σου και την ενασχόλησή σου με την Ιστορία, που αποτέλεσε το κυρίως χόμπυ σου μαζί με την κηπουρική στον κήπο σου.

Στην προσωπική σου ζωή υπήρξες ένας υποδειγματικός οικογενειάρχης και έφτιαξες μία καταπληκτική οικογένεια με την σύντροφο της ζωής σου ΑΓΓΕΛΙΚΗ, που πάντα ήταν στο πλευρό σου στις καλές και κακές στιγμές, αποκτώντας τις δύο κόρες σου Έλενα και Λίλλυ και τα 4 εγγόνια σου.

Η μακρόχρονη φιλία μας βασίστηκε στην αλληλοεκτίμηση, στα κοινά ιδανικά, στην σχεδόν κοινή υπηρεσία μας, στα τόσα καλά και κακά που περάσαμε μαζί και κατέληξε και σε κουμπαριά, όταν βάφτισες τον γιο μου Σταύρο.

Αγαπητέ Γιώργο, όλοι οι συμμαθητές σε αποχαιρετούμε με ανείπωτη θλίψη.

ΚΑΛΟ ΤΑΞΕΙΔΙ. ΑΣ ΕΙΝΑΙ ΕΛΑΦΡΥ ΤΟ ΧΩΜΑ ΠΟΥ ΘΑ ΣΕ ΣΚΕΠΑΣΕΙ. Θα μας λείψεις. Ο ΘΕΟΣ ΝΑ ΔΩΣΕΙ ΔΥΝΑΜΗ ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΣΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ, στις κόρες σου και τους γαμπρούς σου και στα εγγόνια σου ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑ ΣΟΥ.

27.02.2026

Τελευταίο αντίο στον Πλοίαρχο Γεώργιο Μελέντη ε.α. ΠΝ

Α΄ Αντιπρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου Ελληνικού Συνδέσμου Αεροπορίας (ΕΣΝΑ)

Από τον Πρόεδρο ΕΣΝΑ Συμεών Κωνσταντινίδη Υποναύαρχο ε.α. ΠΝ

Την περασμένη Παρασκευή 30.1.2026, ο Γιώργος μάς αποχαιρέτισε νωρίς και πέταξε για τους ουρανούς, όπως του άρεσε πάντα να πετάει.

Με τον Γιώργο από την ημέρα που γνωριστήκαμε στο γραφείο στον ΕΣΝΑ τον συμπάθησα για τον χαρακτήρα του και το πνεύμα συνεργασίας που είχε.

Ο Γιώργος είναι γνωστό σε όλους ότι αφοσιώθηκε ψυχή τε και σώματι στην υπηρεσία αλλά κυρίως στα Ε/Π, τα οποία τόσο πολύ αγάπησε και υπηρέτησε στο ΠΝ φθάνοντας στο μέγιστο βαθμό. Πιστός στο καθήκον του, εργατικός και δίκαιος, αξιοπρεπής, ωραίος και προπαντός ευθύς.

Τον διέκρινε ο σεβασμός. Στο ΠΝ έγραψε τη δική του ιστορία.

Στο δύσκολο ανηφορικό δρόμο της ζωής στο ΠΝ οι συνάδελφοι, έβρισκαν στο πρόσωπό του έναν καλό και ειλικρινή φίλο και συμπαραστάτη.

Συγκεντρωθήκαμε όλοι εδώ σήμερα για να εκτελέσουμε το ελάχιστο χρέος μας απέναντί σου, φίλε Γιώργο, και να σου πούμε το τελευταίο πικρό αντίο κυρίως όμως για να τιμήσουμε τη μνήμη σου, την προσωπικότητά

σου και να προσευχηθούμε για την ανάπαυση της ψυχής σου επίσης να εκφράσουμε τα ειλικρινή μας συλλυπητήρια στην αγαπημένη σου οικογένεια και κυρίως στην αγαπημένη σου Δέσποινα, με την οποία είσατε ένα υποδειγματικό ζευγάρι. Καλή δύναμη Δέσποινα. Καλό ταξίδι Γιώργο.

ΥΓ. Σήμερα ημέρα της εξόδιου ακολουθίας σου, δυστυχώς είναι και η θλιβερή επέτειος της πτώσης του Ε/Π 21 ΠΝ στα ΙΜΙΑ, το οποίο εσύ πρώτος σαν συγκυβερνήτης, είχες φέρει στην Ελλάδα.

Αυτοί που έφυγαν...

Εκτελούμε το θλιβερό καθήκον της δυσάρεστης περιοδικής ενημέρωσης...

Βαθμός	Όνοματεπώνυμο	Ημέρα θανάτου	Έτος γεννήσεως
Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Βασίλειος Γερμενής	22 Ιανουαρίου 2026	1963
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Κωνσταντίνος Ανδρουλάκης	22 Ιανουαρίου 2026	1933
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Δημήτριος Γεωργιόπουλος	23 Ιανουαρίου 2026	1933
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Ανδρέας Βενάκης	25 Ιανουαρίου 2026	1932
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Αλέξιος Μακρής	26 Ιανουαρίου 2026	1938
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Ισαάκ Τσολόγλου	27 Ιανουαρίου 2026	1944
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Μιχαήλ Μήτσου	30 Ιανουαρίου 2026	1963
Πλωτάρχης (ΕΜ) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Μελέντης	30 Ιανουαρίου 2026	1953
Υποναύαρχος ΛΣ ε.α.	Απόστολος Μικρομάστορας	2 Φεβρουαρίου 2026	1951
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Ευστράτιος Βαφειάδης	7 Φεβρουαρίου 2026	1954
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Παναγιώτης Στρατηγόπουλος	9 Φεβρουαρίου 2026	1942
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Αυρηλιώνης	11 Φεβρουαρίου 2026	1954
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Σπυρίδων Κανάκης	12 Φεβρουαρίου 2026	1940
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Παναγιώτης Τζάνος	12 Φεβρουαρίου 2026	1947
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Παντελής Ραφτογιάννης	17 Φεβρουαρίου 2026	1948
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Ντινιάς	17 Φεβρουαρίου 2026	1950
Αντιπλοίαρχος ΛΣ ε.α.	Βασίλειος Μπατσάκης	20 Φεβρουαρίου 2026	1931
Πλοίαρχος ΛΣ ε.α.	Δημήτριος Κούβαρης	24 Φεβρουαρίου 2026	1939
Αρχιπλοίαρχος ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Μαυροειδής	24 Φεβρουαρίου 2026	1941
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Χρήστος Ορέσκος	25 Φεβρουαρίου 2026	1968
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Χρήστος Μπέσης	25 Φεβρουαρίου 2026	1964
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Παναγιώτης Τλάς	28 Φεβρουαρίου 2026	1947
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Χρήστος Δαρδαμάνης	2 Μαρτίου 2026	1936
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Σταμάτιος Νίνης	2 Μαρτίου 2026	1933
Αντιπλοίαρχος ΛΣ ε.α.	Τριαντάφυλλος Χαλκιάς	2 Μαρτίου 2026	1940
Πλοίαρχος ΛΣ ε.α.	Λουκάς Κατσαρός	2 Μαρτίου 2026	1940
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Κοσμάς Λεοντιάδης	3 Μαρτίου 2026	1964
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Χρήστος Χριστόπουλος	3 Μαρτίου 2026	1942
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Πάυλος Κοντοσταυλάκης	5 Μαρτίου 2026	1937
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Παναγιώτης Καφετζής	5 Μαρτίου 2026	1945
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Χρήστος Νταούτης	8 Μαρτίου 2026	1956
Αρχιπλοίαρχος (Δδ) ε.α. ΠΝ	Ιωάννης Χαρτοφύλης	12 Μαρτίου 2026	1933
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Χρήστος Φουρικής	18 Μαρτίου 2026	1949

... Ω γλυκύ μου έαρ, γλυκιάτατόν μου Τέκνον,
πού έδυσσού το κάλλος;
Υιέ Θεού παντάναξ, Θεέ μου πλαστοργέ μου,
πώς πάθος κατεδέξω;
Έρραναν τον τάφον αι Μυροφόροι μύρα,
λίαν πρωί ελθούσαι...

Χριστός Ανέστη
με ειρήνη, αλληλεγγύη και αγάπη
για όλον τον κόσμο...

Εκδηλώσεις

Εκδήλωση για την 25η Μαρτίου στο ΥΝΑΝΠ
24.03.2026.

Κατάθεση στεφάνου για τον εορτασμό της
25ης Μαρτίου στο Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη,
24.03.2026.

Από τις εκδηλώσεις στην Αχαΐα για την επέτειο
της Εθνικής Παλιγγενεσίας του 1821.

Ετήσιο μνημόσυνο Αρχικελευστή Έκτωρα Γιαλοψού στην
Κέρκυρα 15.02.2026.

Εκδηλώσεις

Παρουσίαση με θέμα «Το Νέο Ορόσημο στην Άμυνα & Καινοτομία. εταιρίας Thygeon (by Seeders), 18.03.2026.

Εκδήλωση ΕΑΑΣ για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου στην ΛΑΕΔ.

Εγκαινία της επετειακής εκδήλωσης για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου στο Πολεμικό Μουσείο.

Κοπή πίτας ΣΜΥΝ, 26.02.2026.

Από την τελετή παραλαβής 138 Περιπολικών Οχημάτων στο ΛΣ-ΕΛ-ΑΚΤ, 06.02.2026.

Από την τελετή αποφοίτησης των Αξιωματικών ΛΣ -ΕΛ.ΑΚΤ, 13.02.2026

Κοπή πίτας ΕΑΑΝ Πόρου, 25.01.2026.

Κοπή πίτας ΕΑΑΝ Θεσσαλονίκης, 06.02.2026.

Κοπή πίτας ΕΑΑΝ Πάτρας, 30.01.2026.

Κοπή πίτας ΕΑΑΝ Πύργου, 31.01.2026.

Ένωση Αποστράτων
Αξιωματικών Ναυτικού
ΝΠΔΔ

Ι. Παπαρρηγοπούλου & Π.Π. Γερμανού,
Πλατεία Κλαυθμώνος 105 61 Αθήνα
www.eaan.gr
Τηλ: 210-33.10.430,
210-33.10.431
e-mail: info@eaan.gr

**ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ**
Ταχ. Γραφείο
ΚΕΜΠΑ
Αριθμός Άδειας
517/92

ΚΩΔΙΚΟΣ 012037

© φωτο Ανδρομάχη Ασπρόμαλη